

STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE, 2011. – 2013.

SADRŽAJ

1.	<i>Sažetak</i>	1
2.	<i>Uvod</i>	3
2.1.	Cilj, svrha i okvir izrade Strategije _____	3
2.2.	Načelo partnerstva i konzultacijski proces pri izradi Strategije _____	4
3.	<i>Regionalni razvoj u Republici Hrvatskoj</i>	6
3.1.	Makroekonomski i razvojni trendovi _____	6
3.1.1.	Bruto domaći proizvod (BDP)	6
3.1.2.	Stanovništvo, zaposlenost i nezaposlenost	8
3.1.3.	Strukturne promjene	9
3.1.4.	Ocjena konkurentnosti hrvatskog gospodarstva	11
3.2.	Administrativna i statistička podjela _____	15
3.3.	Regionalne razlike _____	17
3.3.1.	Regionalne razlike na županijskoj razini	18
3.3.2.	Regionalne razlike na razini statističkih regija	22
3.4.	SWOT ANALIZA STATISTIČKIH (NUTS 2) REGIJA _____	35
3.5.	Postojeći instrumenti za smanjenje regionalnih razlika _____	41
3.5.1.	Instrumenti politike regionalnog razvoja	41
3.5.2.	Ključne institucije politike regionalnog razvoja	45
3.5.3.	Drugi instrumenti potpore politici regionalnog razvoja	50
3.6.	Zaključak _____	51
4.	<i>Strateški ciljevi</i>	53
4.1.	Strateški cilj 1.: razvoj županija i statističkih regija _____	54
4.1.1.	Svrha	54
4.1.2.	Opravdanost	54

4.1.3.	Načini ostvarivanja ciljeva	55
4.2.	Strateški cilj 2: razvoj potpomognutih područja	64
4.2.1.	Svrha	64
4.2.2.	Opravdanost	64
4.2.3.	Načini ostvarivanja ciljeva	65
4.3.	Strateški cilj 3: Razvoj pograničnih područja	71
4.3.1.	Svrha	71
4.3.2.	Opravdanost	72
4.3.3.	Načini ostvarivanja ciljeva	72
5.	Financijski okvir	76
5.1.	Financiranje poticajnih mjera za razvoj županija i statističkih regija	76
5.2.	Financiranje poticajnih mjera za potpomognuta područja	77
5.2.1.	Mjere predložene novim Zakonom o potpomognutim područjima	77
5.2.2.	Ostale mjere za razvoj potpomognutih područja	77
5.3.	Financiranje poticajnih mjera za pogranična područja	78
6.	Provedbeni mehanizmi	79
6.1.	Odgovornost za upravljanje politikom regionalnog razvoja	79
6.1.1.	Ministarstvo nadležno za regionalni razvoj	79
6.1.2.	Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske	80
6.1.3.	Ostala središnja tijela državne uprave	80
6.1.4.	Partnersko vijeće statističke regije	81
6.1.5.	Razina područne (regionalne) samouprave	81
6.2.	Praćenje i vrednovanje	82
6.3.	Informiranje i promidžba	83
7.	Dodaci	84
7.1.	Dodatak 1. - podjela Republike Hrvatske po županijama i statističkim regijama ..	84
7.2.	Dodatak 2. - Županije (NUTS 3) i statističke (NUTS 2) regije u Republici Hrvatskoj	85

7.3.	Dodatak 3. - Bruto domaći proizvod prema paritetu kupovne moći za Republiku Hrvatsku (NUTS 1), statističke (NUTS 2) regije i županije (NUTS 3), 2001. – 2005.	86
7.4.	Dodatak 4. - Društveno-gospodarski profil statističkih regija u Republici Hrvatskoj	87
7.5.	Dodatak 5. - Mjere za potpomognuta područja	88
7.5.1.	Mjere namijenjene gospodarskim subjektima	88
7.5.2.	Mjere namijenjene stanovništvu	92
7.5.3.	Mjere namijenjene jačanju fiskalnih kapaciteta Jedinica lokalne i područne samouprave	94
7.6.	Dodatak 6 – Popis prioriteta i mjera po statističkim regijama	96
7.7.	Dodatak 7 – Ostale institucije važne za regionalni razvoj	100

POPIS SLIKA

Slika 1:	Stope rasta BDP-a, stalne cijene	8
Slika 2:	Dinamika prosječnog odstupanja BDP-a po stanovniku na županijskoj razini od prosjeka RH, %	21
Slika 3:	Bruto domaći proizvod po stanovniku, 2005. godina, RH = 100	23
Slika 5:	Rangiranje županija prema konkurentnosti	24
Slika 6:	Pokrivenost uvoza izvozom u RH i regijama NUTS 2 (2001.-2007.)	27
Slika 7:	Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske - hijerarhija ciljeva	53
Slika 8:	Proces planiranja regionalnih razvojnih prioriteta u strateškim dokumentima	56

POPIS TABLICA

Tablica 1.:	Rangiranje županija prema BDP-u po stanovniku, 2001. - 2005.	19
Tablica 2.:	Društveno-gospodarske razlike na razini jedinica područne (regionalne) samouprave (NUTS 3) i razini jedinica lokalne samouprave (LAU 2)	21

Tablica 3.: Kategorizacija jedinica područne (regionalne) samouprave (NUTS 3)	66
Tablica 4.: Kategorizacija jedinica lokalne samouprave (LAU 2)	66
Tablica 5.: Županije (NUTS 3) i statističke (NUTS 2) regije u RH, površina i broj stanovnika ...	85
Tablica 6.: BDP prema paritetu kupovne moći za RH, statističke regije i županije, 2001. - 2005. godine	86
Tablica 7.: Prioriteti i mjere - Sjeverozapadna Hrvatska	96
Tablica 8.: Prioriteti i mjere - Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska.....	97
Tablica 9.: Prioriteti i mjere - Jadranska Hrvatska	98

POPIS KRATICA

ARR RH	Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske
BDP	Bruto domaći proizvod
BDV	Bruto dodana vrijednost
BICRO	Poslovno-inovacijski centar Hrvatske
BPP	Brdsko-planinska područja
CARDS	Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju (engl. Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization)
DZS	Državni zavod za statistiku
EIB	Europska investicijska banka
EK	Europska komisija
EU	Europska Unija
EUROSTAT	Statistički ured Europske Unije
GCI	Indeks globalne konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma (engl. Global Competitiveness Index of World Economic Forum)
HAMAG	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvoj
HDI	Indeks društvenog razvoja (engl. Human Development Index)
HIT	Hrvatski institut za tehnologiju

ICT	Informacijske i elektroničke komunikacijske tehnologije (engl. Information and Communication Technologies)
IPA	Instrument za pretpristupnu pomoć (engl. Instrument for Pre-accession Assistance)
ISU	Izravna strana ulaganja (engl. Foreign Direct Investment)
JLS	Jedinica lokalne samouprave
MFIN	Ministarstvo financija
MINGORP	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
MMPI	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
MPRRR	Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
MRRŠVG	Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva
MSP	Malo i srednje poduzetništvo
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NSRO	Nacionalni strateški referentni okvir
NUTS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fr. Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)
NVO	Nevladina organizacija
OP	Operativni program
PGS	Prekogranična suradnja

PHARE	Program prepristupne pomoći EU u razdoblju od 1989. do 2006. (eng. Poland and Hungary: Assistance to Reconstruct the Economy)
PPDS	Područja posebne državne skrbi
PPP	Paritet kupovne moći (engl. Purchasing Power Parity)
PVSR	Partnersko vijeće statističke regije
RPSR	Razvojni projekt statističke regije
RPŽ	Razvojni projekt županije
SAFU	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske Unije
SDURF	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske Unije
SRR RH	Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske
ZBPP	<i>Zakon o brdsko-planinskim područjima</i> (Narodne novine br. 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08)
ZO	<i>Zakon o otocima</i> (Narodne novine br. 34/99, 149/99, 32/02, 33/06)
ZORGV	<i>Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara</i> (Narodne novine br. 44/01, 90/05, 80/08, 38/09)
ZPPD	Zakon o područjima posebne državne skrbi (Narodne novine br. 86/08)
ZRR	Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine br. 153/09)
ZRP	Zajednički razvojni projekt

ŽRA	Županijska razvojna agencija
ŽRS	Županijska razvojna strategija
WDI	Svjetski razvojni indikatori koje izdaje Svjetska banka (engl. World Development Indicators)

POJMOVNIK

Brdsko-planinska područja: područja određena *Zakonom o brdsko-planinskim područjima* (Narodne novine br. 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05 i 80/08) kao područja s nepovoljnim prirodnim obilježjima. Brdsko-planinska područja su ona područja čija nadmorska visina, nagib terena i vertikalna raščlanjenost te njima uvjetovane pedološke, klimatske i druge prirodne osobitosti predstavljaju otežane uvjete za život i rad tamošnjeg stanovništva.

Indeks razvijenosti: pokazatelj stupnja razvijenosti lokalnih i županijskih jedinica. Računa se kao ponderirani prosjek pet osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja: dohotka po stanovniku, stope nezaposlenosti, izvornih prihoda po stanovniku lokalnih odnosno županijskih jedinica, kretanja broja stanovnika i stupnja obrazovanosti. Na temelju odstupanja od nacionalnog prosjeka, jedinica se razvrstava u pripadajuću skupinu.

Kohezijska politika EU: Politika gospodarskog i socijalnog povezivanja (*Economic and Social Cohesion*) jedna je od financijski najvažnijih zajedničkih politika Europske Unije - na nju se troši trećina ukupnog proračuna EU-a. Osmišljena je za smanjenje gospodarskih i socijalnih razlika između država članica EU-a pomaganjem regionalnog razvoja. Zbog toga, kad se govori o regionalnoj politici EU, treba imati na umu da nije riječ samo o regionalnom razvoju u užem smislu riječi, nego o nastojanju da se postigne povezivanje na razini EU-a smanjivanjem postojećih razlika u stupnju razvoja između njezinih regija. Uz naziv regionalna politika (*Regional Policy*) rabi se i naziv kohezijska politika (*Cohesion Policy*), a oba se odnose na politiku čiji je cilj solidarnost i smanjivanje razlika koje su oduvijek postojale, a produbljuju se nakon stvaranja zajedničkog tržišta i uvođenja zajedničke valute ili su nastale tijekom provedbe nekih drugih zajedničkih politika EU-a. Regionalna politika EU-a najvažniji je instrument za postizanje kohezije i podrazumijeva prilagodbu novim kretanjima te restrukturiranje velikih razmjera (razvoj infrastrukture, smanjivanje nezaposlenosti, poticanje industrije i svih oblika djelatnosti) kako bi se poboljšala konkurentnost lokalnih gospodarstava i time izjednačile nejednakosti u razvoju regija EU.

Model za ocjenjivanje stupnja društveno-gospodarskog razvoja: novi model ocjenjivanja i razvrstavanja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju njihova društveno-gospodarskog razvoja. Osnovna je svrha novog modela što objektivnije mjerenje društveno-gospodarskih razlika među teritorijalnim jedinicama. Model se koristi za izdvajanje jedinica lokalne samouprave i županija koje značajno zaostaju za nacionalnim prosjekom. (vidi Potpomognuta područja).

Nacionalna sektorska strategija: strateški dokument koji je donijelo predstavničko ili izvršno tijelo (Hrvatski sabor ili Vlada Republike Hrvatske), a kojim se određuju osnovni smjerovi djelovanja (ciljevi, prioriteta, mjere i druge aktivnosti) za određenu javnu politiku (gospodarsku, prometnu, okolišnu, politiku regionalnog razvoja, itd.).

NUTS (franc. Nomenclature des unités territoriales statistiques): Statistička nomenklatura prostornih jedinica koju je definirao Europski statistički ured (Eurostat) kako bi stvorio jedinstvenu i koherentnu strukturu za teritorijalnu raspodjelu. Koristi se od 1988. godine u zakonodavstvu Zajednice vezanom na strukturne fondove. Postoje tri razine klasifikacije definirane prema veličini i broju stanovnika na određenom području (NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3) koje se koriste za definiranje prihvatljivosti neke regije za financiranje iz instrumenata kohezijske politike. Kohezijski fond koristi NUTS1, ERDF koristi NUTS 2, ESF koristi NUTS 2 i 3, a Europska teritorijalna suradnja koristi NUTS 3. Eurostat je odobrio NUTS klasifikaciju za Hrvatsku u ožujku 2007. godine.

NUTS 2: druga razina NUTS klasifikacije. Prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS 2 imaju između 800.000 i 3.000.000 stanovnika. Republika Hrvatska podijeljena je na tri regije NUTS 2: Sjeverozapadnu Hrvatsku koju čine Grad Zagreb, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska, i Zagrebačka županija; Središnju i Istočnu (Panonsku) Hrvatsku koju čine Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Karlovačka, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Sisačko-moslavačka, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska županija te Jadransku Hrvatsku koju čine Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska i Zadarska županija (NN br. 35/07). U okviru Strategije regionalnog razvoja prostorne jedinice na razini NUTS 2 nazivaju se statističke regije.

Plan razvojnih programa: prikaz je planiranih rashoda vezanih uz provođenje investicija i davanje kapitalnih pomoći i donacija.

Područja posebne državne skrbi: područja određena *Zakonom o područjima posebne državne skrbi* (NN br. 86/08). Područja posebne državne skrbi dijele se na tri skupine: na prvu i drugu skupinu prema okolnostima nastalim na temelju stanja okupiranosti i posljedica agresije na Republiku Hrvatsku te na a treću skupinu prema tri kriterija - prema kriteriju ekonomske razvijenosti, kriteriju strukturnih teškoća i demografskom kriteriju.

Politika regionalnog razvoja: označava cjelovit i usklađen skup ciljeva, prioriteta, mjera i aktivnosti usmjerenih prema jačanju konkurentnosti regionalnih i lokalnih jedinica u skladu s načelima održivog razvoja i smanjivanju regionalnih nejednakosti prema stupnju razvijenosti.

Potpomognuto područje: područje Republike Hrvatske koje prema stupnju razvijenosti značajno zaostaje za nacionalnim prosjekom i čiji je razvoj potrebno dodatno poticati. Potpomognuta područja definiraju se na razini jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave. Prema Zakonu o regionalnom razvoju (NN br. 153/09), potpomognuta područja

obuhvaćaju jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koje prema indeksu razvijenosti zaostaju više od 25% za nacionalnim prosjekom.

Praćenje (engl. monitoring): temeljito i redovito praćenje provedbe javnih politika. Može se provoditi na različitim razinama; od razine razvojnog projekta, razine pojedine mjere do razine razvojnog programa.

Razvojni projekti: projekti izgradnje i/ili rekonstrukcije gospodarske, komunalne, obrazovne, socijalne, energetske, okolišne i druge podupiruće infrastrukture za razvoj; jačanja kapaciteta znanstvenih, obrazovnih, kulturnih, i drugih institucija te drugi projekti kojima se pridonosi regionalnom razvoju.

Razvojni projekt statističke regije (regionalni projekt): razvojni projekt statističke regije koji utvrđuje Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva uz prethodno pribavljeno pozitivno mišljenje Partnerskog vijeća statističke regije.

Razvojni projekt županije (županijski projekt): razvojni projekt županijske razine koji utvrđuje županija uz prethodno pribavljeno pozitivno mišljenje partnerskog vijeća županije.

ROP: prva generacija strateških planskih dokumenata za razvoj županija koja je rađena uzimajući u obzir strateško planiranje kakvo prepoznaje Europska Unija, posebice poštujući participativni pristup temeljen na konsenzusu svih relevantnih partnera o županijskim razvojnim prioritetima. U državama članicama Europske Unije termin ROP koristi se za operativni program jedne regije NUTS 2, kojim se definira korištenje strukturnih instrumenata za njezin razvoj.

Strategija Vladinih programa: dokument kojim se utvrđuju glavna strateška područja djelovanja Vlade s postavljenim ciljevima, načinima ispunjavanja ciljeva te pokazateljima za praćenje rezultata. Uz navedeno, definira se i rang strateških prioriteta, ukupna zajednička vizija, strateški cilj i makroekonomski okvir.

Upisnik upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja: sustavna evidencija ustrojstvenih jedinica područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba koje će biti nadležne za koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja iz svoje nadležnosti.

Vrednovanje (evaluacija): prosudba uspješnosti djelovanja neke javne intervencije na razvoj prema jasno utvrđenim kriterijima (učinkovitosti, djelotvornosti, itd.) i na temelju informacija koje su prikupljene i analizirane posebno za tu svrhu.

Zajednički razvojni projekti: projekti suradnje između dviju ili više županija koji su u suglasju s razvojnim prioritetima statističke regije, te koji donose mjerljive prednosti i dodatni učinak u odnosu prema individualnim projektima pojedinih županija.

Županijska razvojna strategija: planski dokument jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju osnovni smjerovi razvoja (ciljevi i prioriteti) jedinice područne (regionalne) samouprave pripremljeni na načelu partnerstva.

1. SAŽETAK

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske (dalje: Strategija) proizašla je iz konzultacijskog procesa na nacionalnoj i regionalnoj razini. Proces je započeo prije nekoliko godina i uključio je brojne sudionike. U tijeku izrade Strategije provedene su dvije strateške studije iz kojih su proizašli dodatni vrijedni podaci. O završnom nacrtu Strategije konzultirani su predstavnici resornih ministarstava i svih relevantnih dionika s razine lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Strategija je važna za podizanje blagostanja svih hrvatskih regija te smanjenja zaostajanja za prosjekom EU. Njome su utvrđeni razvojni ciljevi usmjereni prema društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, smanjenju regionalnih razvojnih nejednakosti te jačanju razvojnog potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju (tzv. potpomognuta područja) kako bi postali što konkurentniji. Radi postizanja ravnomjernijeg razvoja zemlje i smanjenja društveno-gospodarskih razlika osiguran je koordinirani pristup održivom društveno-gospodarskom razvoju svih njezinih dijelova te upravljanje razvojem odozgo i upravljanje razvojem odozdo (engl. top-down/bottom-up) povezivanjem različitih ministarstava i drugih središnjih državnih institucija s ostalim sudionicima u društveno-gospodarskom razvoju (s nacionalne, regionalne i lokalne razine).

Cilj je politike regionalnog razvoja pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Tri su osnovna strateška cilja za postizanje cilja politike regionalnog razvoja:

1. RAZVOJ ŽUPANIJA I STATISTIČKIH REGIJA kojim se nastoji postići bolja povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s nacionalnim razvojnim prioritetima, a koji pruža osnovu za strateško planiranje i izradu razvojnih programa na županijskoj i razini statističkih regija uz uključenost partnerstva u kojem su zastupljene sve interesne skupine i koji su u suglasju s razvojnim prioritetima središnje razine.

2. RAZVOJ POTPOMOGNUTIH PODRUČJA kojim se osigurava potpora svim područjima s društveno-gospodarskim razvojnim teškoćama za povećanje i optimalno korištenje njihova razvojnog potencijala. Glavni je cilj pridonijeti ravnomjernijem regionalnom razvoju pomažući potpomognutim područjima da ostvare brži društveno-gospodarski razvoj i tako smanje zaostajanje za ostalim područjima Republike Hrvatske.

3. RAZVOJ POGRANIČNIH PODRUČJA odnosi se na stvaranje podloge za razvoj koordinirane, sustavne i strateški usmjerene suradnje na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini, s partnerima iz susjednih zemalja i ostalih regija Europske Unije kako bi se smanjio negativan utjecaj granica i promovirala društveno-gospodarska kohezija u pograničnim područjima. Cilj

će biti ostvaren jačanjem prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje, putem zajedničkih lokalnih i regionalnih inicijativa, uz uzimanje u obzir ciljeva gospodarske i društvene kohezije.

2. UVOD

2.1. CILJ, SVRHA I OKVIR IZRADE STRATEGIJE

Zbog sve većeg produbljivanja društveno-gospodarskih razlika i razvojnih mogućnosti u različitim dijelovima zemlje te među različitim društvenim skupinama, Republika Hrvatska utvrdila je potrebu definiranja koherentne regionalne razvojne politike. Osim toga, s obzirom na nastojanja da svoje gospodarstvo i tržište integrira u globalni kontekst, Republika Hrvatska mora osigurati uvjete da se svi dijelovi zemlje mogu natjecati u tom okružju. Nadalje, unatoč široko prihvaćenom mišljenju da je različitost hrvatskih regija s prirodnoga, geografskog, društvenog, gospodarskog i političkog aspekta veliko bogatstvo za državu, te prednosti još uvijek nisu uspješno iskorištene niti se njima upravlja na odgovarajući način.

Dodatni čimbenik koji utječe na porast značenja regionalne razvojne politike jest pristupanje Europskoj Uniji. U tom je smislu iznimno važno biti dobro pripremljen za korištenje fondova Europske Unije namijenjenih regionalnom razvoju, odnosno osigurati da nacionalna politika i regionalna politika Europske Unije čine postojanu, integriranu i učinkovitu osnovu za korištenje nacionalnih sredstava i sredstava Europske Unije namijenjenih jačanju kohezije, radi smanjenja unutarnjih regionalnih razvojnih razlika te stvaranja uvjeta koji će omogućiti Republici Hrvatskoj da se što brže približi prosječnoj razini društveno-gospodarskog razvoja u Europskoj Uniji.

Zadaća regionalne razvojne politike jest omogućiti svim regijama da ostvare svoj potencijal i iskoriste mogućnosti za održiv razvoj i blagostanje svojih stanovnika, posvećujući pritom dodatnu pažnju područjima koja zaostaju u razvoju. Za postizanje tog cilja potrebno je zajedničko i usklađeno djelovanje brojnih partnera. Pritom se od svih ključnih sektora društva (Vlade Republike Hrvatske; regionalne i lokalne samouprave, privatnog, znanstveno-istraživačkog i civilnog sektora) očekuje da zajednički, u konsenzusu, ponude rješenja što i kako zajedno raditi u svrhu dostizanja optimalnog razvoja i blagostanja svih naših regija.

Donošenje Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske bit će velik doprinos u tom smislu. Strategijom se utvrđuju razvojni ciljevi usmjereni prema društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, smanjenju regionalnih razvojnih nejednakosti te jačanju razvojnog potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju (tzv. potpomognuta područja) kako bi postali što konkurentniji. Strategija je temeljni planski dokument politike regionalnog razvoja na središnjoj razini koji se donosi sukladno razdoblju trajanja Strategije Vladinih programa. Strategiju donosi Vlada Republike Hrvatske, a nositelj je njezine izrade ministarstvo nadležno za regionalni razvoj.

Sveukupan cilj politike regionalnog razvoja jest pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim

dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

2.2. NAČELO PARTNERSTVA I KONZULTACIJSKI PROCES PRI IZRADI STRATEGIJE

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske nastala je kao rezultat intenzivnih rasprava i konzultacija na središnjoj i regionalnoj razini. U njoj se naglašava važnost postizanja konsenzusa temeljenog na partnerstvu različitih interesnih skupina; u partnerstvu se raspravlja o razvojnim strategijama, projektima i aktivnostima na županijskoj i na razini statističke regije. Već sama priprema Strategije regionalnog razvoja, koja je započela prije nekoliko godina, osigurala je poštivanje načela partnerstva putem intenzivnih i sustavnih konzultacija sa svim relevantnim partnerima (osnivanje prve međuministarske koordinacijske radne skupine, nacionalnoga partnerskog vijeća, dodatne konzultacije sa županijama putem prezentacija i rasprava u županijama, itd.). Iako je njezinu izradu vodilo Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Strategija u konačnici uključuje potrebe i doprinose svih zainteresiranih strana.

U posljednjem kvartalu 2006. godine, kako bi se uskladila nacionalna politika regionalnog razvoja s ostalim naporima koje Republika Hrvatska poduzima u procesu pristupanja Europskoj Uniji, prijedlog Strategije predstavljen je Europskoj komisiji i raspravljen s njom tijekom usklađivanja procesa pregovora o pristupanju Europskoj Uniji za poglavlje 22: „Regionalna politika i koordinacija strukturni instrumenti“. U ljeto/jesen 2008. godine, izrađene su dvije strateške studije koje su dale vrijedan doprinos u smislu novih podataka i prijedloga za intervencije regionalne razvojne politike.

Studiju o razvojnim prioritetima NUTS 2 regija izradio je Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, poštujući načelo partnerstva putem organizacije nekoliko ciklusa radionica po statističkim regijama Republike Hrvatske. Prva plenarna radionica održana u Zagrebu, u srpnju 2008. godine, bila je namijenjena predstavnicima relevantnih tijela državne uprave, županijskih uprava te županijskih partnerstava (predstavnici javnoga, poslovnog i civilnog sektora u županijama) kako bi im se predstavio obuhvat studije i metodologija koja će se koristiti. U rujnu 2008. godine, u svakoj od statističkih regija, održane su po dvije interaktivne radionice na kojima se uskladila *SWOT* analiza i identificirali razvojni prioriteti svake regije.

Ekonomski fakultet u Splitu izradio je i studiju pod nazivom *Ocjena i unaprjeđenje državnih mjera pomoći za potpomognuta područja*. Osim kvantitativnih podataka koji su prikupljeni od različitih institucija, poštujući pravilo sudioništva, obrađeni su i kvalitativni podaci prikupljeni anketiranjem korisnika obrađenih mjera pomoći te ostalih relevantnih dionika.

Paralelno s izradom studija, na brojnim seminarima i konferencijama, prijedlog Strategije regionalnog razvoja predstavljali su potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva te državni tajnik za regionalni razvoj. Od svih događanja važno je istaknuti predstavljanje prijedloga Strategije Upravnom vijeću Hrvatske zajednice županija u lipnju 2008. godine te na Konferenciji o regionalnom razvoju koju je Ministarstvo organiziralo u Zagrebu u prosincu 2008. godine, a na kojoj su sudjelovali svi relevantni partneri s nacionalne, županijske i lokalne razine u Republici Hrvatskoj.

Nakon opsežnih konzultacija te uzimajući u obzir doprinose svih partnera i preporuke dobivene od Europske komisije vezano uz vođenje regionalne politike, Ministarstvo je poslalo konačan prijedlog Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske u službenu proceduru Vlade Republike Hrvatske na donošenje.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je ovu Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011. – 2013. na 59. sjednici održanoj 4. lipnja 2010. godine.

3. REGIONALNI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. MAKROEKONOMSKI I RAZVOJNI TRENDovi¹

3.1.1. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)

Suvremeno hrvatsko gospodarstvo stvoreno je osamostaljenjem Republike Hrvatske u uvjetima svekolike tranzicije, političke i gospodarske, te kroz pobjedonosni obrambeni rat. Stvaranje suvremenoga gospodarstva praćeno je izgradnjom nove države, kreiranjem tržišnog gospodarstva i nove valute te sveobuhvatnim tranzicijskim promjenama. Prema podacima Svjetske banke, Republika Hrvatska je 2006. godine ostvarila ukupni bruto domaći proizvod (BDP) u iznosu od 42,9 milijardi USD. To čini svega 0,089% svjetskog BDP-a, što znači da je veličina hrvatskog gospodarstva u svjetskoj ekonomiji zanemariva.

Prema kriterijima Svjetske banke, Republika Hrvatska s bruto nacionalnim dohotkom po stanovniku od 12.750 USD (2005. godine), mjereno po paritetu kupovne moći (PPP), pripada skupini zemalja s višim srednjim dohotkom. Od ukupno 152 zemlje svijeta za koje je Svjetska banka 2005. godine prikupila relevantne podatke, Republika Hrvatska je prema bruto nacionalnom dohotku po stanovniku (PPP) zauzimala 69. mjesto.

U razdoblju nakon 2000. godine Republike Hrvatska je ostvarivala prosječnu stopu rasta oko 4,7% te je dostigla prijeratnu razinu ostvarenog bruto domaćeg proizvoda. Time je nakon 14-15 godina uspjela, u užem smislu, izaći iz razdoblja tranzicijske krize i ući na putanju stabilnih pozitivnih stopa rasta. Iako prosječna stopa rasta od 4,7% nije dovoljna da u kratkom roku riješi sve gospodarske i društvene probleme te ne omogućava konvergenciju s prosjekom EU u jednoj generaciji, u povijesnom smislu, ovakva stopa rasta je ipak relativno dobro postignuće obzirom je hrvatsko gospodarstvo nakon puna dva desetljeća stagnacije i nultih (ili negativnih) stopa rasta (1980.-2000.) ušlo u zonu relativno stabilnih pozitivnih stopa rasta (2000.-2007.).

Republika Hrvatska je u zadnjih petnaest godina prošla kroz tri različita gospodarska podrazdoblja.

Prvo podrazdoblje, od osamostaljenja do 1993. godine, razdoblje je prve faze tranzicije koju je pratila ekonomska kriza (pad opsega gospodarske aktivnosti, rast inflacije, pad

¹ Izvor: Studija „Definiranje razvojnih prioriteta širih regija (NUTS 2)“, Ekonomski fakultet u Zagrebu, 2008.

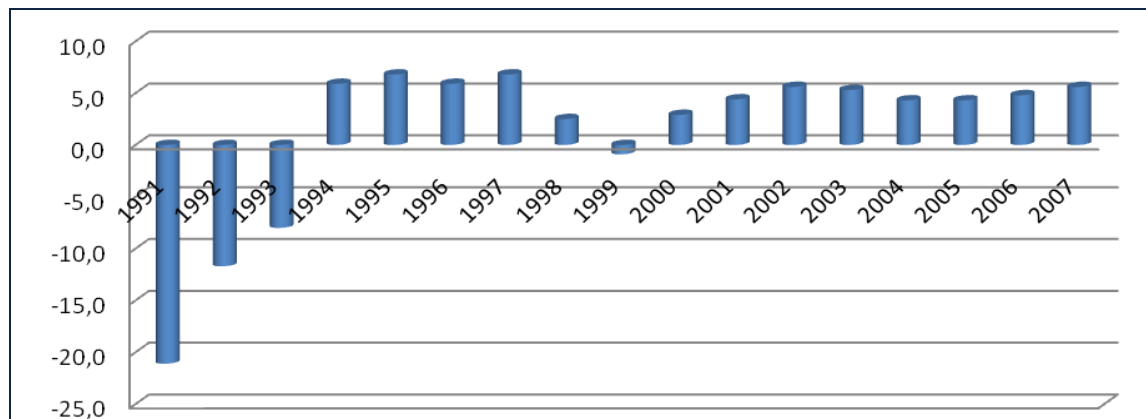
zaposlenosti), početak tranzicijske transformacije (pretvorba i privatizacija, liberalizacija tržišta i cijena, liberalizacija uvoza/izvoza, valutna konvertibilnost kune) te ratna stradanja (agresija i okupacija dijela teritorija, materijalni i ljudski gubici, progonstvo stanovništva, ekonomska izolacija). Najniža točka tranzicijske krize u Republici Hrvatskoj ostvarena je 1993. godine kada je ostvaren najmanji BDP u povijesti suvremene države.

U uvjetima obrambenog rata i ekonomske krize izrađen je Stabilizacijski program (listopad 1993. godine) koji je značio prelazak u *drugu razvojnu fazu* koja je vremenski obuhvatila razdoblje od 1994. do 1999. godine. U tom vremenskom intervalu, zahvaljujući provođenju stabilizacijskog programa, zaustavljena je hiperinflacija i ostvarene su pozitivne stope rasta, što je uz čvrstu monetarnu i relativno dobro kontroliranu fiskalnu politiku stvorilo stabilan makroekonomski okvir koji se održao i do danas. U tom je razdoblju završen rat te se odmah pristupilo obnovi, a provedene su i brojne reforme uključujući dvije najveće - reformu bankovnog i poreznog sustava (uvođenje PDV-a). To razdoblje karakterizira ostvarivanje relativno visokih stopa rasta (čak 6,8% u 1995. i 1997. godini), što se obrazlaže relativno niskim startom i požurivanjem obnove (izgradnja kuća i stanova te obnova infrastrukture). Drugo podrazdoblje završava s 1999. godinom, jedinom u razdoblju od 1994. do 2008. godine u kojoj je ostvarena negativna stopa rasta.

Treće podrazdoblje obuhvaća razdoblje od 2000. do 2007. godine a karakterizira ga ostvarenje pozitivnih stopa rasta (oko 5% prosječno), relativno niska stopa inflacije (oko 3%) i pad stope nezaposlenosti (sa 16,1% 2000. na 9,6% 2007. godine). To se podrazdoblje smatra prijelomnom točkom hrvatskog gospodarstva (2003./04.) u kojoj je dostignuta predtranzicijska razina BDP-a. U međuvremenu su nastavljene brojne reforme i restrukturiranje poduzetničkog i financijskog sektora te su stvorene pretpostavke za novi razvojni korak suvremenog hrvatskog gospodarstva koji se temelji na jačanju ljudskog kapitala i povećanju konkurentnosti kao dvjema najvažnijim odrednicama.

Na slici koja prikazuje stope rasta realnog BDP-a u razdoblju od 1991. do 2007. godine prethodna periodizacija dobiva još više argumenata i još jasnije predočava tri različita podrazdoblja.

Slika 1: Stope rasta BDP-a, stalne cijene

Izvor: DZS, HNB.

U razdoblju od 2002. do 2007. godine Republika Hrvatska ostvaruje iznimno visoku stopu investicija od prosječno preko 30% BDP-a što je više od najrazvijenijih i mnogih brzorastućih gospodarstava.

Prethodna analiza upućuje na zaključak kako je u proteklom desetljeću u Republici Hrvatskoj ostvarena zadovoljavajuća razina interne makroekonomske stabilnosti (stabilne cijene, pozitivne stope rasta i stabilan tečaj). Međutim indikatori ekonomskih odnosa s inozemstvom upućuju na zaključak da je interna makroekonomska stabilnost (uz postojanje proračunskog deficita i deficita privatne štednje) održavana na račun stalnog pogoršanja eksterne stabilnosti. Na takav zaključak upućuju dva bitna pokazatelja: konstantno postojanje negativnog salda tekućeg računa platne bilance i stalan rast inozemnog duga.

Omjer inozemnog duga i BDP-a još je 2004. godine prešao granicu od 80%, dok je 2007. godine inozemni dug već iznosio 87,8% BDP-a. U razdoblju od 1998. do 2007. godine inozemni dug se povećao za 3,6 puta, odnosno rastao je po prosječnoj godišnjoj stopi od visokih 15,4% (što je tri puta više od stope rasta BDP-a). Opterećenje inozemnog duga može se vidjeti i iz omjera otplaćenog inozemnog duga u odnosu na izvoz roba i usluga koji 2007. godine iznosi čak 35,8%. To znači kako je više od jedne trećine hrvatskog izvoza namijenjeno otplati inozemnog duga. Opterećenje inozemnog duga u budućnosti se može pretvoriti u ozbiljno razvojno ograničenje. U razdoblju od 2008. do 2012. godine Republika Hrvatska ima obvezu vratiti oko 22 milijarde eura inozemnog duga, što je prosječno godišnje oko 4,3 milijarde EUR ili čak 11,5% BDP-a iz 2007. godine.

3.1.2. STANOVNIŠTVO, ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

Stanovništvo ima dvostruku ekonomsku funkciju; s jedne strane je temeljni činitelj gospodarstva jer formira ponudu rada, a s druge je cilj i svrha svake ekonomske aktivnosti koja se sastoji u potrošnoj funkciji stanovništva i funkciji rasta standarda stanovništva, koji je

jedan od najvažnijih pokazatelja uspješnosti gospodarskih aktivnosti. Osnovni pokazatelji promjena stanovništva, zaposlenost i nezaposlenost, pokazuju kako je ukupno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u navedenom razdoblju smanjivano po prosječnoj godišnjoj stopi od -0,16% godišnje (smanjeno za ukupno 65.000 u desetogodišnjem razdoblju, 1998.-2007.). U isto vrijeme aktivno je stanovništvo povećano za 108.000 ili prosječno godišnje po stopi 0,69%. Tendencija pada broja stanovnika s gospodarskog motrišta na dugi rok višestruko je nepovoljna, dok je strukturno povećanje aktivnog stanovništva (osobito ako se može i želi zapošljavati) povoljna tendencija.

Broj ukupno zaposlenih u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1998. do 2007. godine povećan je za ukupno 109.500, što čini prosječan godišnji porast od 1,02%. Budući je ovaj porast zaposlenosti manji od prosječnog rasta BDP-a u istom razdoblju (4%), logično je da je u istom razdoblju ostvaren rast BDP-a po stanovniku. Međutim mora se primijetiti kako je prosječna stopa rasta zaposlenosti znatno manja od stope rasta BDP-a (i stope rasta investicija) te se može zaključiti kako rast BDP-a nije pratila adekvatna stopa rasta zaposlenosti.

Broj nezaposlenih je u razdoblju od 1998. do 2007. godine smanjen s 288.000 na 264.000, što je u deset godina smanjenje za ukupno 24.000, odnosno prosječno godišnje za -0,96%. Stopa registrirane nezaposlenosti (administrativna stopa) smanjena je u promatranom razdoblju s najviše 23,1% (2001.) na svega 14,8%. Stopa anketne nezaposlenosti (prema definiciji Međunarodne organizacije rada) smanjena je u promatranom razdoblju s najviše razine od 16,1% (2000.) na svega 9,6% (2007.). Međunarodno mjerljiva stopa nezaposlenosti (po definiciji Međunarodne organizacije rada) u Republici Hrvatskoj je, unatoč značajnom smanjenju posljednjih nekoliko godina, još uvijek za oko trećinu veća od prosječne stope nezaposlenosti u EU-25 (npr. 2006. godine u Republici Hrvatskoj je ta stopa iznosila 11,2, a u EU-25 8,2%).

3.1.3. STRUKTURNE PROMJENE

Kada je u pitanju gospodarstvo, u dugom se roku najznačajnija strukturna promjena odnosi na udio pojedinih gospodarskih sektora. Obično se u svjetskim i domaćim statistikama prate i objavljuju podaci o udjelu poljoprivrede (primarni sektor), industrije (sekundarni sektor) i usluga (tercijarni sektor). Na temelju udjela pojedinih sektora prosuđuje se i razina gospodarske razvijenosti, odnosno definiraju glavni trendovi. U razdoblju od 1990. do 2006. godine udio poljoprivrede u BDP-u Republike Hrvatske pao je s 11% na 7% BDP-a, udio industrije smanjen je s 36% na 31%, dok je udio sektora usluga u istom razdoblju povećan s 53% na 62% BDP-a. Po ovim kretanjima, Republika Hrvatska slijedi obrazac strukturnih promjena u svijetu. Visoko razvijene zemlje s prosječnim BDP-om po stanovniku od 32.550 USD (PPP, 2005.) u prosjeku imaju sljedeći udio u BDP-u: poljoprivreda 2%, industrija 26% i usluge 72%. Prema tome, sektorska struktura BDP-a u skladu je s razinom sadašnje razvijenosti, dok se prognoza budućih strukturnih promjena, uz pretpostavku da su razvijene

zemlje „naša slika budućnosti“, mora kretati u pravcu daljnjeg pada relativnog udjela poljoprivrede i industrije (uz rast proizvodnosti i tehnološke opremljenosti) te rast sektora usluga.

Od početka devedesetih godina prošlog stoljeća, osim bruto domaćeg proizvoda (po stanovniku) kao do tada jedinog pokazatelja razvoja pojedinih ekonomija, uvode se novi kompleksniji pokazatelji kojima se želi utvrditi ne samo fizički porast BDP-a nego i porast kvalitete života. Jedan od takvih pokazatelja jest Indeks društvenog razvoja (Human Development Index, HDI). On se već duže vrijeme koristi jer je pogodan za međunarodne usporedbe i ocjenu dostignute razine gospodarskog i društvenog razvitka neke zemlje. Od 177 zemalja za koje je 2005. godine ovaj indeks izračunat, Republika Hrvatska je s 55. dostigla 47. mjesto. Vrijednost HDI za Republiku Hrvatsku u 1997. godini bila je 0,773 (rang 55.), a u 2005. godini HDI je iznosio 0,85 (rang 47.), što znači da je Republika Hrvatska u promatranom razdoblju ostvarila značajan apsolutni pomak u kvaliteti života mjereno HDI te popravila svoju relativnu poziciju u svijetu. Značajna strukturna promjena jest promjena u veličini poljoprivrednih površina u Republici Hrvatskoj. Naime u razdoblju od 1997. do 2005. godine, u Republici Hrvatskoj se poljoprivredne površine smanjuju i to znatno brže nego u Euro - zoni, dok se istovremeno poljoprivredne površine u svijetu povećavaju. Smanjenje poljoprivrednih površina u Republici Hrvatskoj nije praćeno adekvatnim rastom poljoprivredne proizvodnje koja bi bila inducirana sukladnim povećanjem tehničke opremljenosti i rastom proizvodnosti.

Indikator emisije CO₂ po stanovniku u Republici Hrvatskoj sličan je svjetskom prosjeku koji je dvostruko manji od prosjeka Euro - zone. Republika Hrvatska troši 20-30% više energije po stanovniku od svjetskog prosjeka, ali i skoro dvostruko manje od prosjeka Euro zone.

U Republici Hrvatskoj na tržištu nepokretnih javnih komunikacijskih mreža radi 9 operatera. Krajem 2009. godine ukupan broj korisnika nepokretnih komunikacija dosegao je broj od 1.859.190 što čini gustoću od oko 42% s obzirom na broj stanovnika, što Republiku Hrvatsku svrstava u prosjek zemalja EU. Međutim, primjećuje se da je taj broj u stagnaciji što prati svjetske trendova u ovom području. Broj korisnika javnih pokretnih komunikacijskih mreža u stalnom je porastu i na kraju 2009. godine iznosio je 6.082.910 (gustoća od 137,16%). Internetom se koristi 2.495.450 korisnika (penetracija 56,3%), dok je broj korisnika širokopojasnog pristupa u značajnom porastu i krajem 2009. godine je iznosio 684.900 putem nepokretne mreže i 252.238 putem pokretne mreže (ukupna penetracija 21,3%) što je manje od EU prosjeka. Raspoloživost elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, naročito širokopojasnog pristupa vrlo je različita po županijama. Najslabije pokrivanje je u područjima posebne državne skrbi, otocima i brdsko-planinskim područjima, dok su veći županijski centri i Grad Zagreb najrazvijeniji.

U pogledu izvoza visoke tehnologije Republika Hrvatska bilježi značajan zaostatak iza svjetskog i europskog prosjeka. U odnosu na svijet zaostaje gotovo -43%, dok za Euro zonom po ovom indikatoru zaostaje -30% (mjereno udjelom visoke tehnologije u ukupnom izvozu u %). To znači kako Republika Hrvatska koristi razmjerno visoku razinu novih, osobito elektroničkih komunikacijskih i informatičkih proizvoda, ali je u isto vrijeme, razmjerno mali proizvođač i izvoznik proizvoda visoke tehnologije.

Strukturne promjene odražavaju se i kroz promjene u nejednakosti dohotka stanovništva. Najčešća, iako ne i najbolja, mjera nejednakosti dohotka jest Ginijev koeficijent. On može poprimiti vrijednost između nula (kada je dohodak među građanima jednako distribuiran – egalitarizam) i jedan (kada jedna osoba raspolaže sveukupnim dohotkom). Dakle što je Ginijev koeficijent bliži jedinici, to su veće nejednakosti u društvu. Za 2001. godinu Ginijev koeficijent za Republiku Hrvatsku imao je vrijednost 0,29 (WDI 2007), a za 2005. 0,31 (DZS, SLJH-2007).

Jedan od često korištenih pokazatelja strukturnih promjena jest postotak stanovništva koje živi u gradovima. Prema podacima Svjetske banke u Republici Hrvatskoj je 1990. godine u gradovima živjelo 50%, a 2005. godine 60% stanovništva.

3.1.4. OCJENA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Jedna od dobro prihvaćenih ocjena globalne konkurentnosti u svijetu zadnjih nekoliko godina jest ona koju objavljuje Svjetski gospodarski forum (engl. World Economic Forum) u vidu Indeksa globalne konkurentnosti (engl. Global Competitiveness Indeks, GCI).

Prema podacima objavljenima u godišnjem izvješću o konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma (The Global Competitiveness Report 2006-2007, World Economic Forum, Geneva, 2006.) Republika Hrvatska je popravila svoju konkurentnu poziciju za čak 13 mjesta (sa 64. mjesta se popela na 51.). Ovo je osobito značajno i zbog činjenice što je u ocjeni Indeksa za 2006. godinu vrednovano više zemalja nego godinu ranije (2005. vrednovano je 117 zemalja, a 2006. 125 zemalja). Prema Indeksu poslovne konkurentnosti Republika Hrvatska je također popravila poziciju, sa 70. (2004.) popela se na 56. mjesto (2006.). Ova su poboljšanja rezultat stvarnih pomaka na obje razine: razini poslovnog okruženja i razini poduzeća, uz rast optimizma poslovne zajednice. Najveći je napredak ostvaren na području inovacija, makroekonomije i obrazovanja, a manji dio na području institucionalnih reformi.

U proteklih pet godina Republika Hrvatska ostvaruje relativno zadovoljavajuću stopu rasta, ali nema odgovora na pitanje održivosti i mogućnosti povećanja te stope rasta u srednjem i dugom roku, pogotovo ako se ta stopa rasta stavi u odnos sa stopom rasta zaposlenosti (pada nezaposlenosti) koja upućuje na rast, ali bez značajnijih pomaka. To dovodi u pitanje sposobnost hrvatskog gospodarstva za kreiranje novih radnih mjesta te upućuje na zaključak

o slaboj iskorištenosti najvažnijeg čimbenika konkurentnosti – ljudskog čimbenika, koji je i dalje nedovoljno iskorišten. Neuravnotežena demografska situacija može u dugom roku postati ograničavajući čimbenik rasta, osobito u kombinaciji s rastom fiskalnog opterećenja uzrokovanog demografskom (i socijalnom) situacijom. Najlošiji aspekt konkurentnosti jest relativno spor i nedovoljan rast izvoza. Robni se deficit obično kompenzira rastom izvoza usluga, posebno turističkih. Međutim zamjetan je trend usporavanja rasta turističkih usluga što upućuje i na problem konkurentnosti turističkih usluga. U pogledu strukture izvoza indikativan je relativno nizak udio proizvoda više tehnološke složenosti što upućuje na postojanje niza strukturnih problema, jer razina i dinamika izvoza ovise o brojnim čimbenicima (troškovi, obrazovanost radnog resursa, korištena tehnologija,...). Zbog toga se općenito drži kako je problem rasta izvoza teško riješiti sektorskom politikom poticanja izvoza, odnosno nužno je poticati strukturne reforme na različitim područjima od značaja za rast međunarodne konkurentnosti izvoza, kvalitete i sofisticiranosti proizvodnje i poslovanja. Republika Hrvatska bilježi rast produktivnosti, ali uz vrlo spor rast zaposlenosti što znači da se ostvaruje rast produktivnosti bez novog zapošljavanja. Porast produktivnosti različit je s obzirom na sektore. Porast se koncentrira u nekoliko sektora: u trgovini, poljoprivredi, prijevozu, skladištenju i vezama, industriji i ugostiteljstvu. Navedeni rast produktivnosti djelomično amortizira često istican problem međunarodne konkurentnosti – relativno visoke nominalne plaće. Cijena većine inputa hrvatskog gospodarstva ima konkurentne cijene u odnosu na zemlje s kojima se uspoređujemo. Međutim potrebno je naglasiti nedovoljnu dostupnost širokopojasnog pristupa Internetu što je značajno jer otežava i usporava širenje temeljne infrastrukture gospodarstva zasnovanog na znanju. Općenito je u zadnjem desetljeću došlo do konvergencije cijena s cijenama u okruženju, odnosno u Europskoj Uniji. Dio cijena energenata još je uvijek ispod prosjeka cijena u Europskoj Uniji što, nažalost, nije dovoljno iskorišteno kao konkurentna prednost, dok je potrošnja energije iznad prosjeka nekih zemalja s kojima se uspoređujemo. Investicijska potrošnja u Republici Hrvatskoj veća je u odnosu na najveći broj usporednih zemalja. Međutim u strukturi investicija prevladavaju investicije u građevinarstvu (infrastruktura, stambena izgradnja), dok je razmjerno manji udio investicija u industriju i nove tehnologije. To ima nekoliko važnih posljedica. Općenito, visoka stopa investicija u Republici Hrvatskoj ne generira proporcionalno visoku stopu rasta. Druga važna posljedica ovakve strukture investicija jest spora tehnološka preobrazba što umanjuje potencijale rasta konkurentnosti.

Uz investicije valja napomenuti i činjenicu da se veći dio porasta zaduženosti (domaće i inozemne) odnosi na osobnu potrošnju i očuvanje (i rast) osobnog standarda stanovništva, a manje na ulaganja koja rezultiraju rastom konkurentnosti i izvoza. Rast životnog standarda je dakako važan i donosi stanovništvu osjećaj „dobrog života“, međutim makroekonomski se mora uravnotežiti ciljeve rasta standarda s ciljevima rasta konkurentnosti, osobito izvoza. S tim u vezi je i još uvijek skroman udio izravnih stranih ulaganja kao i njihova struktura u kojoj su premala ulaganja u proizvodnju, zaposlenost i rast tehnološke osnovice, posebno izvoznih

grana i sektora. Iako je zadnjih godina ostvarena ekspanzija visokog obrazovanja i povećan udio i razina obrazovanosti stanovništva u dobi od 15 do 24 godine, hrvatska poduzeća kvalitetu potražnje i ponude radne snage još uvijek ocjenjuju nepovoljnom, odnosno drže da obrazovni sustav još nije dovoljno prilagođen potrebama hrvatskog gospodarstva. Bilo bi nužno intenzivirati drugu generaciju reformi čije je težište na kvaliteti obrazovanja i većoj prilagodbi zahtjevima povećanja konkurentnosti. Pritom je nužno povećati i poticati ulaganja gospodarskog sektora u obrazovanje i znanost.

Što se tiče opće ocjene poduzetničkog okruženja, ono je još uvijek manje slobodno u odnosu na usporedne zemlje. Još se bilježi zaostatak u regulaciji tržišnog natjecanja, ali stabilnost cijena i tečaja te poboljšanje javnih financija ipak osiguravaju stabilna poslovna očekivanja. Ukupno porezno opterećenje još uvijek je preveliko i zahtijeva dodatni fiskalni napor te restrukturiranje, jer više opterećuje potrošnju nego dohodak i dobit. U pogledu ocjene financijskog tržišta može se reći kako tržište kapitala još nije dovoljno razvijeno te igra malu ulogu u osnivanju i razvoju poduzeća. Bankarski sustav je prošao fazu konsolidacije i restrukturiranja pa postaje sve konkurentniji. Međutim poslovna politika i plasmani banaka još uvijek su više okrenuti sektoru stanovništva nego poduzetničkom sektoru. Jedna od posljedica jest pritisak na rast potrošnje stanovništva i rast cijena te inflacijski pritisak, a druga je posljedica rast cijena nekretnina što povećava vrijednost imovine, ali i negativno utječe na početak i rast poslovnih aktivnosti. Osim toga, porast cijena nekretnina geografski je neravnomjerno raspoređen što utječe na stvaranje novih regionalnih disproporcija.

U Republici Hrvatskoj naznačen je problem premalog udjela proizvoda visoke tehnologije u izvozu. U tom pogledu, Republika Hrvatska zaostaje ne samo za Europom, nego i za svjetskim prosjekom (čak -43%). Ovaj podatak ukazuje na iznimno nizak inovacijski kapacitet hrvatskih poduzeća, ali ne govori o njegovim uzrocima. Očekivalo se da će inozemna ulaganja biti izvor stjecanja novih tehnologija, ali s obzirom na strukturu tih ulaganja to se nije dogodilo, tako da se do novih tehnologija dolazi uglavnom kupovinom licenci. Istraživanje i razvoj u gospodarskom sektoru koncentrirani su u svega nekoliko većih kompanija, dok srednja i mala poduzeća uglavnom nisu u mogućnosti organizirati funkcije istraživanja i razvoja. Zbog toga će ubuduće biti nužno stvarati horizontalne i vertikalne mreže malih i srednjih poduzeća koje će biti sposobne realizirati one funkcije za koje su, posebno mala poduzeća, u nemogućnosti učinkovito ih ostvariti (istraživanje i razvoj, marketing, neke financijske funkcije, vanjska trgovina, itd). Brojna su istraživanja pokazala kako glavni problem razvoja malih poduzeća nije to što su poduzeća mala, nego što funkcioniraju izolirano.

Politika izgradnje nove fizičke infrastrukture rezultirala je relativno visokim ocjenama u odnosu na usporedne zemlje. U području prometne infrastrukture lošije se može ocijeniti željeznička, dok je cestovna infrastruktura, zahvaljujući cestogradnji, ocijenjena visokom ocjenom. Pritom valja napomenuti kako se relativno visoka ocjena cestovnoj infrastrukturi daje s obzirom na visoku razinu izgrađenosti autocesta, međutim županijske i lokalne ceste,

koje su za poduzetništvo, posebno u nekim krajevima koji nemaju autoceste, iznimno važne, zaostaju u odnosu na taj prosjek. Ohrabruje podatak kako je Republika Hrvatska na razini usporednih zemalja po razvijenosti informacijske i elektroničke komunikacijske infrastrukture, ali zabrinjava podatak da je na začelju usporednih zemalja po stupnju korištenja te tehnologije. Glavni je razlog malen udio stanovništva koje koristi širokopolasni Internet. Također je nepovoljno što se usporava rast domaće ICT industrije kao i rast broja računala i korisnika Interneta. Ovaj se problem mora uvrstiti u hrvatske razvojne prioritete, jer je njegovo rješavanje uvjet globalne integracije i rasta gospodarstva zasnovanog na znanju. Nije nevažno kako općenito tranzicijske i brojne strukturne promjene percipira stanovništvo, jer o tome ovisi i stupanj potpore i zalaganja za promjene.

Ukupnoj ocjeni konkurentnosti svakako treba pridodati i ocjenu o stupnju korištenja raspoloživih prirodnih resursa, posebice poljoprivrednog zemljišta. Unatoč velikim raspoloživim površinama obradivog poljoprivrednog zemljišta i postojanju prirodnih uvjeta za veliku proizvodnju hrane, Republika Hrvatska već više od desetljeća uvozi znatne količine hrane, a trebala bi biti njezin izvoznik. Stupanj istraženosti prirodnih resursa (podzemnih, podvodnih) relativno je mali, a stupanj korištenja raspoloživih resursa nije usklađen s mogućnostima i potrebama. To se posebno odnosi na neke izvore energije (energija sunca, vjetra, djelomično manjih vodenih tokova, bioenergija, geotermalna energija, itd) te rezerve ruda, minerala, vode, nafte, plina i sl. Svakako bi za budućnost hrvatskog gospodarstva bilo poželjno potaknuti nova istraživanja u ovom području. Kao poseban cilj nacionalne, ali i regionalne politike u Republici Hrvatskoj nameće se i pitanje ostvarivanja većeg stupnja samodostatnosti, posebno u području hrane i energije, stoga valja poticati projekte koji pridonose ovim ciljevima.

Smisao ovog dijela analize jest upozoriti na neke opće odrednice suvremenog hrvatskog gospodarstva koje imaju značajan utjecaj na stanje, tendencije, mogućnosti i razvojne perspektive statističkih (NUTS 2) regija u Republici Hrvatskoj. Neka od navedenih pitanja i problema u stanovitoj mjeri različito se odnose na različite regije NUTS 2, ali u cjelini se ipak radi o zajedničkim problemima i ograničenjima. Specifičnosti pojedinih regija NUTS 2 definiraju se više kroz intenzitet koji valja pridavati nekom od zajedničkih problema ili ograničenja. To će u Strategiji rezultirati specifičnim prioritetima i područjima intervencije, odnosno različitom naglasku na pojedine prioritete.

3.2. ADMINISTRATIVNA I STATISTIČKA PODJELA

Područje Republike Hrvatske pokriva 56.594 km² kopna i 31.067 km² teritorijalnog mora.² Obala je jedna od najrazvedenijih u svijetu, a s 1246 otoka čini drugi najveći arhipelag na Mediteranu. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, Hrvatska ima 4,4 milijuna stanovnika (78 st/km²).

Ustavom Republike Hrvatske propisano je da su jedinice lokalne samouprave općine i gradovi, a jedinice područne (regionalne) samouprave županije³.

Teritorij Republike Hrvatske administrativno je podijeljen na 20 županija koje u nacionalnom kontekstu predstavljaju regije, Grad Zagreb kao glavni grad Republike Hrvatske koji ima status županije i grada, te 126 gradova i 429 općina (stanje na dan 31. prosinca, 2008.).⁴

Područje, naziv i sjedište jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, postupak osnivanja novih jedinica te ostale teritorijalne izmjene (spajanje i izdvajanje) uređuju se *Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj*.⁵ Određivanje područja jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave u nadležnosti je Hrvatskog sabora. Jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave imaju vlastita (izabrana) predstavnička i izvršna tijela. Djelokrug rada i izvori financiranja zakonski su definirani.⁶ U svojem samoupravnom djelokrugu, županija obavlja poslove od regionalnog značenja, a posebno one vezane uz obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te održavanje javnih cesta. Županija obavlja i poslove vezane uz planiranje i uspostavu mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola te drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada i ostale poslove sukladno posebnim propisima.

Općine i gradovi u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od lokalnog značenja koji se izravno tiču potreba građana i ne ulaze u djelokrug tijela državne uprave, sukladno

² Statistički ljetopis, DZS, 2007

³ Narodne novine br. 33/01, 60/01, 129/05, 109/07

⁴ Vidi dodatak 1.

⁵ Narodne novine br. 86/06, 125/06, 16/07

⁶ Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN br. 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09); te Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN, br. 117/93, 69/97, 33/00, 73/00, 127/00, 59/01, 107/01, 117/01, 150/02, 147/03, 132/06 te 73/08)

Ustavu ili zakonu. To su poslovi vezani uz uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu za djecu, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i šport, zaštitu potrošača, zaštitu i unaprjeđenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svojem području te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.⁷

Od 2001. godine proveden je niz izmjena i dopuna *Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi*, pri čemu je u listopadu 2005. godine uvedena nova kategorija „velikih gradova“ s više od 35.000 stanovnika. Osim navedenih poslova za općine i gradove, poslovi velikih gradova postali su održavanje javnih cesta, izdavanje lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja.⁸

Postojeća administrativna podjela Republike Hrvatske udovoljava kriterijima EUROSTAT-a o podjeli države na prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS 1 (cijela Republika Hrvatska) i NUTS 3 (županije). Prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS 2 u Hrvatskoj čine tri neadministrativne jedinice nastale grupiranjem županija kao administrativnih jedinica niže razine: Sjeverozapadna Hrvatska sa šest županija, Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska s osam županija te Jadranska Hrvatska sa sedam županija. Sjeverozapadnu Hrvatsku čine: Grad Zagreb, Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka i Međimurska županija. Središnju i Istočnu (Panonsku) Hrvatsku čine: Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Sisačko-moslavačka i Karlovačka županija. Jadransku Hrvatsku čine: Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska županija. Najveći prostor zauzima Jadranska regija (44%), potom Panonska (41%) i Sjeverozapadna Hrvatska (15%). Stanovništvo je distribuirano drugačije zbog različite gustoće naseljenosti. Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, kojoj teritorijalno pripada i Grad Zagreb, pripada i najveći broj stanovnika (37,4%), zatim Jadranskoj (32,2%) i Panonskoj Hrvatskoj (30,5%). Prema hrvatskom zakonodavstvu, županije su jedinice područne, odnosno regionalne samouprave, no s obzirom na svoju veličinu i gospodarsku snagu one se ne mogu uspoređivati s europskim regijama koje se izdvajaju na razini NUTS 2. Jedinice lokalne samouprave pripadaju razini LAU 2.⁹

7 Narodne novine br.129/05

8 Narodne novine br. 129/05

9 Vidi: Studija DZS, „Metodologija za uvođenje nacionalne klasifikacije prostornih jedinica za statistiku u statistički sustav RH“ Zagreb, travanj, 2005. i Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NKPJS) (Narodne novine 35/07)

U analizi o fiskalnim kapacitetima iz 2000. godine¹⁰ istaknuto je da više od 30% jedinica lokalne samouprave nije moglo pokriti tekuće rashode prihodima. Stoga se fiskalno slabije jedinice lokalne samouprave ili oslanjaju na potpore središnje države ili ne obavljaju obvezatne poslove. Zanimljivo je da 275 lokalnih jedinica ima poseban status (180 ima status PPDS, 45 ima status BPP, a 50 ih je na otocima). Osim toga, 53 jedinice financiraju decentralizirane funkcije.¹¹ To znači da među 556 jedinica lokalne samouprave više od pola, odnosno 328 jedinica ima poseban status financiranja. No važno je istaknuti da nisu sve jedinice s tim posebnim statusom ujedno i jedinice s ispodprosječnim fiskalnim i gospodarskim kapacitetom, koje država podupire različitim oblicima fiskalnih mjera. Glavni nedostatak, koji je zajednički gotovo svim lokalnim i područnim (regionalnim) jedinicama samouprave, jest nedostatak ljudskih i organizacijskih kapaciteta potrebnih za suočavanje s izazovima koji se pojavljuju s rastućim pritiscima globalnoga gospodarstva. Potkraj 2006. godine Vlada je predložila promjene u strukturi financiranja lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica, a Sabor ih je prihvatio izmjenama i dopunama *Zakona o financiranju lokalne i područne (regionalne) samouprave*.¹² Od siječnja 2007. godine udio u porezu na dohodak uvećan je u korist lokalnih jedinica, a porez na dobit je u cijelosti postao prihodom državnoga proračuna. Gubitkom udjela u porezu na dobit najviše gube lokalne jedinice koje su imale snažnu gospodarsku osnovu, kao na primjer Grad Zagreb i druga gospodarski snažnija središta, dok ostale lokalne jedinice očekuje porast prihoda.

3.3. REGIONALNE RAZLIKE

Uvriježeno se smatra kako postoji regionalni problem, koji je predmetom rješavanja politike regionalnog razvoja, u slučaju kada neka od regija ima jedno ili više sljedećih obilježja: visoku i trajnu nezaposlenost, nizak dohodak, nisku razinu kvalitete stanovanja, zdravlja ili dostupnosti obrazovanja, dominaciju jedne ili dviju gospodarskih grana u strukturi gospodarstva regije, značajan odljev radne snage i/ili kapitala, nisku razinu i nisku stopu rasta agregatnog outputa po stanovniku i nepovoljne učinke promjene industrijske tehnologije.

Hrvatska se usporedno s postizanjem svoje neovisnosti morala suočiti s brojnim nepogodnostima, kao što su neravnoteža u društveno-gospodarskom razvoju, depopulacija,

¹⁰ Vidi Jurlina Alibegović i ostali (2000.), EIZ, za Hrvatski pravni centar.

¹¹ Jurlina Alibegović, D. 2007. Fiskalna decentralizacija – instrument poticanja regionalnog razvitka, u Čičin-Šain, A. i

V. Šonje (ur.), Hrvatska na raskrižju. Izazovi dugoročnog razvitka u konkurentnom okružju. Zagreb: MATE d.o.o. i ZŠEM.

¹² Narodne novine br. 132/06

zaostajanje mnogih dijelova zemlje, loša osnovna i poslovna infrastruktura, nedostatak financijskog kapitala za restrukturiranje te Domovinski rat koji je višestruko utjecao na sve spomenuto. Kao posljedica ratnih stradanja tijekom 1990-ih došlo je do daljnje gospodarske i društvene devastacije i zaostajanja u mnogim dijelovima zemlje. Razvojne teškoće s kojima se danas suočavaju oni dijelovi Hrvatske koji zaostaju u društveno-gospodarskom razvoju iznimno su velike i uključuju niz negativnih i međusobno povezanih obilježja, među ostalim:

- nerazvijenu osnovnu i poslovnu infrastrukturu;
- visoku razinu nezaposlenosti;
- mali broj aktivnih poslovnih subjekata te njihovo nezadovoljavajuće djelovanje;
- polagan proces restrukturiranja;
- niskotehnološku proizvodnju i nisku razinu korištenja novih tehnologija;
- nedostupnu ili nedovoljno razvijenu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu za pružanje usluga informacijskog društva;
- visoku razinu sive ekonomije;
- nisku gustoću naseljenosti i depopulaciju;
- starenje stanovništva;
- visok udio stanovništva koje živi u uvjetima društvene i gospodarske oskudice;
- nisku razinu prihoda jedinica lokalne samouprave;
- ovisnost o potporama iz državnog proračuna za osnovne javne usluge;
- nedostatne kapacitete jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave za planiranje i upravljanje vlastitim razvojem.

3.3.1. REGIONALNE RAZLIKE NA ŽUPANIJSKOJ RAZINI

Unatoč nizu razvojnih teškoća s kojima se suočava velik dio teritorija Republike Hrvatske, ipak treba istaknuti da je u razdoblju od 2001. do 2005. godine zabilježen porast bruto domaćeg proizvoda (BDP) u svim županijama, osim blage stagnacije u Karlovačkoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2003. godine, a u Varaždinskoj županiji 2004. godine.

Regionalna struktura BDP-a jasno upućuje na najvažnija geografska područja u pogledu razine gospodarskih aktivnosti. Najviši udio u nacionalnom BDP-u 2005. godine ostvario je glavni grad Zagreb (32,3%), a slijedile su ga Splitsko-dalmatinska i Primorsko-goranska

županija (po 8,2%), Istarska županija (6,2%), Zagrebačka (5,6%) i Osječko-baranjska županija (5,2%). Osim Zagreba, upravo su najveći hrvatski gradovi smješteni u tim županijama, a to su Split, Rijeka i Osijek te se mogu smatrati glavnim gospodarskim središtima i polovima rasta u zemlji. S druge strane, županije s najmanjim udjelom u nacionalnom BDP-u bile su Požeško-slavonska (1,3%), Virovitičko-podravska (1,4%) i Ličko-senjska županija (1,1%).

Na županijskoj razini, BDP po stanovniku Grada Zagreba kao najrazvijenije regionalne jedinice dosegno je 91,6% prosjeka EU 27 prema paritetu kupovne moći. S druge strane, Brodsko-posavska županija dosegla je samo 26,9% prosjeka EU 27. U 2005. godini iznadprosječni BDP po stanovniku zabilježen je samo u tri županije, i to u Gradu Zagrebu, gdje je bio 83,4% veći od hrvatskog prosjeka, u Istarskoj 29,7%, a u Primorsko-goranskoj županiji 19%.¹³ Županije s najnižim BDP-om po stanovniku 2005. godine bile su Brodsko-posavska s 53,8% i Vukovarsko-srijemska županija s 57,2% nacionalnog prosjeka. Osim prema razini BDP-a po stanovniku, velike su razlike među županijama i u pogledu dinamike BDP-a. U tablici 1 dan je pregled promjene relativnog položaja županija u razdoblju 2001.-2005.

Tablica 1.: Rangiranje županija prema BDP-u po stanovniku, 2001. - 2005.

Ime županije	BDP po stanovniku (RH=100)			Rang BDP-a po stanovniku		
	2001.	2005.	Razlika	2001.	2005.	Promjena
Grad Zagreb	176,3	183,4	7,1	1.	1.	0
Istarska	134,6	129,7	-4,9	2.	2.	0
Primorsko-goranska	117,5	119	1,5	3.	3.	0
Dubrovačko-neretvanska	90,4	94	3,6	6.	4.	2
Koprivničko-križevačka	103,4	91,7	-11,7	4.	5.	-1
Ličko-senjska	80,2	90,4	10,3	10.	6.	4
Varaždinska	95	84,2	-10,8	5.	7.	-2
Zadarska	72,2	78,5	6,3	17.	8.	9
Sisačko-moslavačka	86,7	78,5	-8,2	7.	9.	-2
Zagrebačka	68	77,4	9,3	18.	10.	8
Splitsko-dalmatinska	76	76,7	0,7	15.	11.	4
Karlovačka	84,8	75,8	-9	8.	12.	-4
Međimurska	83,1	75,6	-7,5	9.	13.	-4
Osječko-baranjska	77,5	75,5	-2	14.	14.	0
Šibensko-kninska	63,6	75,3	11,7	19.	15.	4
Krapinsko-zagorska	78,8	73,5	-5,3	12.	16.	-4
Bjelovarsko-bilogorska	78,3	73,2	-5,2	13.	17.	-4

13 DZS, Priopćenje br. 12.1.2., veljača 2008. g.

Požeško-slavonska	73,9	68,7	-5,2	16.	18.	-2
Virovitičko-podravska	79,9	68,2	-11,7	11.	19.	-8
Vukovarsko-srijemska	58	57,2	-0,8	21.	20.	1
Brodsko-posavska	61	53,8	-7,2	20.	21.	-1

Izvor: Puljiz J., „Čimbenici regionalnog razvoja i regionalnih nejednakosti u RH“, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Split, (2008.), na temelju podataka DZS-a

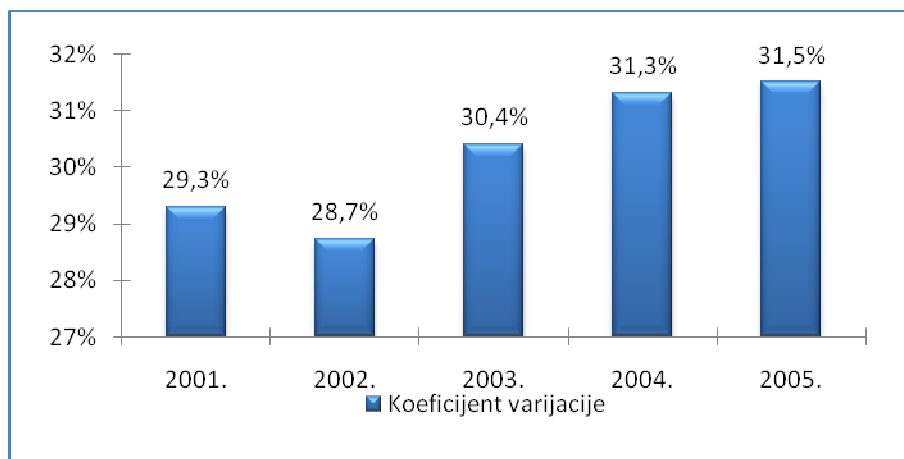
Tri vodeće županije potvrdile su svoju poziciju u promatranom razdoblju. S obzirom na stečenu prednost u odnosu prema ostalim županijama, može se očekivati da će ih u sljedećem razdoblju i zadržati. Ipak, treba naglasiti da se razlika između Grada Zagreba i drugih dviju županija prema razini BDP-a po stanovniku dodatno povećala. U ostatku tablice bilo je nekoliko velikih promjena. Najveći pomak na rang-ljestvici postigle su Zadarska i Zagrebačka županija. Zadarska županija se sa 17. mjesta u 2001. popela na 8. mjesto u 2005., a Zagrebačka županija s 18. mjesta u 2001. na 10. mjesto u 2005. godini. S druge strane, najveći pad BDP-a po stanovniku ima Virovitičko-podravka županija koja je s 11. mjesta u 2001. pala na 19. mjesto u 2005. godini. Vrlo snažan pad, veći od 10% u pogledu relativnog položaja prema BDP-u po stanovniku, na nacionalnoj razini, imaju Koprivničko-križevačka i Varaždinska županija. Na osnovi promjene relativnog i rang-položaja, može se zaključiti da su „dobitnici“ u promatranom razdoblju metropolitanska regija (kao Zagreb) i pojedine primorske županije, dok su najveći „gubitnici“ županije sa snažnom industrijskom i poljoprivrednom bazom, smještene uglavnom u Sjeverozapadnoj i Panonskoj Hrvatskoj.

Ukupna ocjena dinamike regionalnih razlika prema BDP-u po stanovniku može se dati na osnovi kretanja vrijednosti koeficijenta varijacije¹⁴.

Rezultati potvrđuju da su u promatranom razdoblju umjereno povećane regionalne razlike prema BDP-u po stanovniku. Premda je u 2002. godini zabilježeno njegovo blago smanjivanje, koeficijent varijacije povećao se već u idućoj godini i nastavio rasti u svakoj sljedećoj godini zaključno s 2005. godinom. U 2005. godini prosječno odstupanje BDP-a po stanovniku županija od nacionalnog prosjeka iznosilo je vrlo visokih 31,5%.

¹⁴ U ovom slučaju koeficijent varijacije pokazuje koliko iznosi prosječno odstupanje županija od nacionalnog prosjeka prema BDP-u po stanovniku u relativnim jedinicama, odnosno postocima.

Slika 2: Dinamika prosječnog odstupanja BDP-a po stanovniku na županijskoj razini od prosjeka RH, %

Izvor: IMO, 2008., na osnovi podataka DZS-a

Osim prema BDP-u po stanovniku, velike su razlike zabilježene i prema drugim uobičajenim pokazateljima regionalnih razlika. U tablici 2. dan je pregled regionalnih razlika za odabrane pokazatelje.

Tablica 2.: Društveno-gospodarske razlike na razini jedinica područne (regionalne) samouprave (NUTS 3) i razini jedinica lokalne samouprave (LAU 2)

Pokazatelji ¹⁵	Županije			Jedinice lokalne samouprave		
	Minimum	Maksimum	Raspon	Minimum	Maksimum	Raspon
Neto dohodak po stanovniku (u kn) u 2007.	15354	27069	1,8	4632	32833	7,1
Prosječna stopa nezaposlenosti u 2007.	6,20%	23,70%	3,8	1,30%	68,80%	52,9
Vlastiti prihodi poslovanja proračuna po stanovniku (u kn), 2006.**	334,3	929,5	2,8	126	13264	105,3
Opće kretanje stanovništva (1991.-2001., 1991. = 100)	63	109,4	1,7	9,4	177,6	18,9
Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu iznad 15 godina, 2001. (srednjoškolsko obrazovanje i više)	41,50%	69,30%	1,6	8,10%	77,20%	9,5
Gustoća naseljenosti (st/km ²), 2001.	10	1.217	121,7	2,4	3310,6	1379,4

Izvor: IMO, 2008. i MRRŠVG, 2008.

*Podaci za Grad Zagreb nisu uključeni; **- Prihodi poslovanja bez uključenih dotacija središnje države i iz drugih izvora

¹⁵ Kod pokazatelja neto prihoda po stanovniku, prosječne stope nezaposlenosti i vlastitih prihoda poslovanja po stanovniku, podaci su za 2007. godinu, a drugi pokazatelji proizlaze iz popisa stanovništva iz 2001. godine

Kao što proizlazi iz tablice, postoje velike razlike u dohotku po stanovniku po županijama, a još su veće na lokalnoj razini. Na razini županije, dohodak po stanovniku koji uključuje isplaćene plaće i mirovine bio je gotovo dvostruko viši u Primorsko-goranskoj, nego u Brodsko-posavskoj županiji. Na lokalnoj razini taj je raspon čak sedam puta veći u općini Viškovo (Primorsko-goranska županija), nego u općini Civljane (Šibensko-kninska županija). I razlike u stopama nezaposlenosti su velike i kreću se od 6,2% u Istarskoj do 23,7% u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Razlike u stopama nezaposlenosti na lokalnoj razini posebno su izražene, a kreću se od 1,3% u općini Grožnjan do čak 69,8% u općini Ervenik. Velike su razlike i u pogledu vlastitih proračunskih prihoda po stanovniku, pri čemu se raspon kod proračuna županija kreće od 334 (Požeško-slavonska županija) do 929 kn (Istarska županija), što je 2,8 puta više. Na lokalnoj razini taj je raspon još viši, od 126 kn (općina Civljane, Šibensko-kninska županija) do 13.264 kn (općina Poveljana, Zadarska županija) što je čak 105,3 puta više.

Razlike su velike i glede veličine, broja stanovnika i gustoće naseljenosti županija, općina i gradova, pri čemu oko 70% stanovništva živi u gradovima (s više od 100.000 stanovnika), a 30% u općinama. Veličina županije kreće se od 1,1% to 9,5% ukupnog hrvatskog teritorija, s prosjekom od 2700 km². S iznimkom Grada Zagreba, odnos između najmanje županije, tj. Međimurske, i najveće županije, tj. Ličko-senjske, iznosi 1:7,3. To se također reflektira na gustoću stanovništva koja se uvelike razlikuje od županije do županije. Najveća gustoća naseljenosti je prema tome u Gradu Zagrebu i 7,5 puta je veća nego u sljedećoj županiji – Međimurskoj, a 15,5 puta veća od hrvatskog prosjeka (78,4 stanovnika/ km²). Na lokalnoj razini postoje velike razlike između gustoće naseljenosti lokalnih jedinica, pri čemu je najgušće naseljen grad Rijeka, a najrjeđe općina Udbina (raspon je 1379,4). Uz to, mogućnosti zapošljavanja obično su bolje u većim urbanim središtima, a migracije stanovništva prema tim središtima uzrokuju još veće iseljavanje iz već sada manje naseljenih područja, što slabije razvijene županije ostavlja s oslabljenom osnovom za budući razvoj.

3.3.2. REGIONALNE RAZLIKE NA RAZINI STATISTIČKIH REGIJA

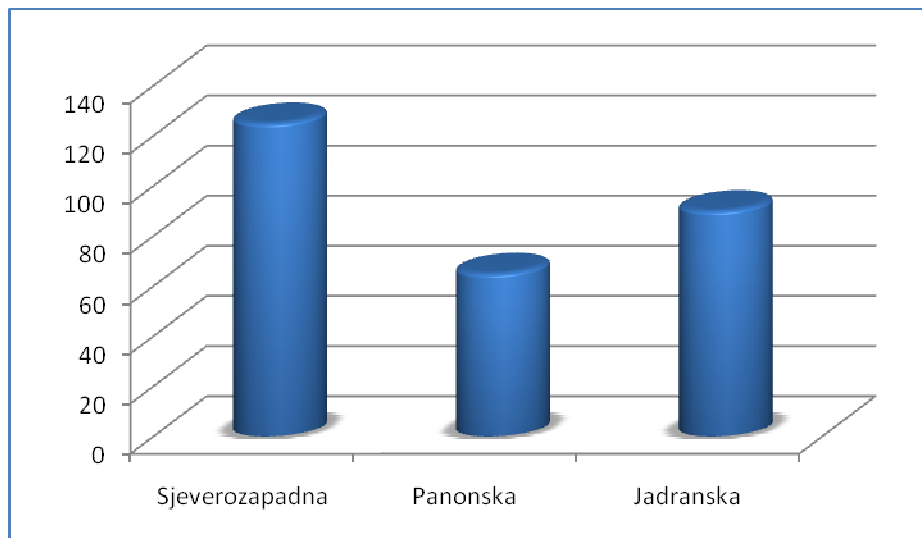
Za potrebe vođenja učinkovite politike regionalnog razvoja vrlo su bitni pokazatelji regionalnog razvoja na razini statističkih regija.

Analizirano na agregiranoj razini statističkih regija, najviši udio u BDP-u 2005. godine (48,2%) ostvaren je u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, što je 28,6% više od hrvatskog prosjeka. Jadranska Hrvatska imala je udio od 31,2%, što je bilo nešto niže od prosjeka, a najlošija je situacija u Panonskoj Hrvatskoj koja je ostvarila udio od 20,6% u hrvatskom BDP-u i 69,1% nacionalnog prosjeka.

Hrvatski BDP po stanovniku iznosio je 2005. godine 7.038 eura, u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj 9.050 eura, u Jadranskoj Hrvatskoj 6.709 eura, a u Panonskoj Hrvatskoj 4.865 eura.

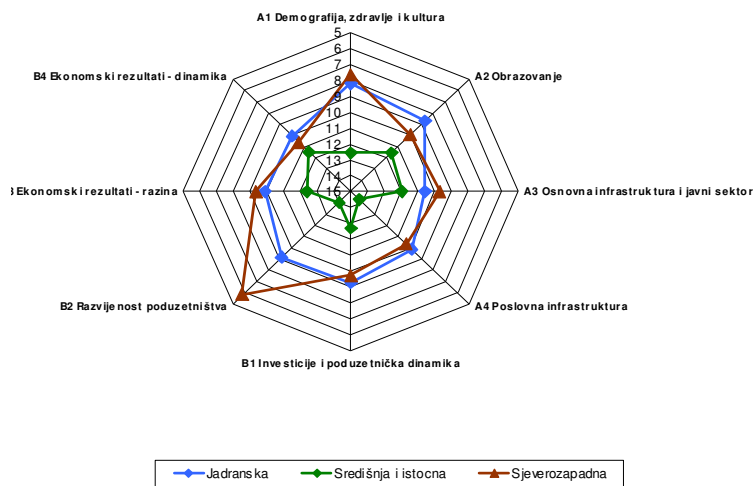
Uspoređujući podatke za istu godinu na razini NUTS 2 između EU 27 i Republike Hrvatske, regionalni BDP prema paritetu kupovne moći u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj iznosi 64,3% prosjeka EU 27, dok Jadranska Hrvatska ostvaruje 47,6% od prosjeka, a Panonska Hrvatska 34,5% od prosjeka svih članica Europske Unije.¹⁶

Slika 3: Bruto domaći proizvod po stanovniku, 2005. godina, RH = 100

Izvor: DZS, 2009. godina

Velike regionalne razlike vidljive su i u rangiranju statističkih regija prema njihovoj konkurentnosti. Prema ukupnoj konkurentnosti, na prvom je mjestu Sjeverozapadna

¹⁶ EUROSTAT, baza podataka, zadnja promjena - ožujak, 2008. g.

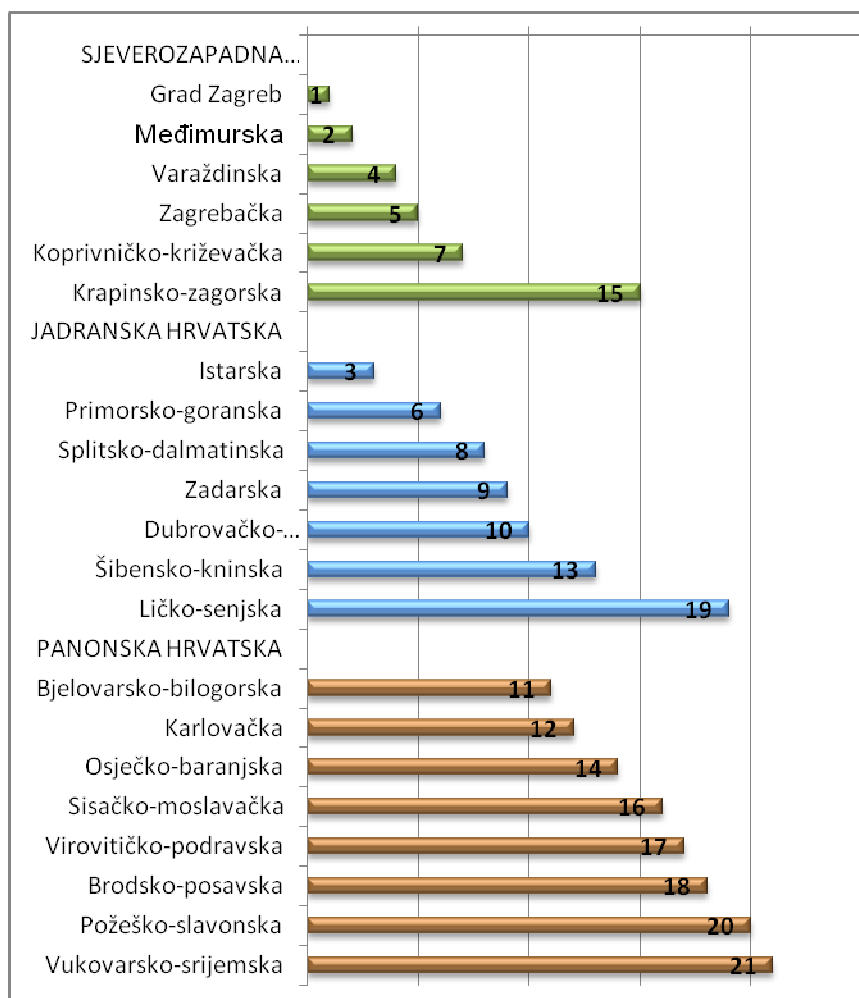
Hrvatska, na drugom Jadranska, a na trećem Panonska Hrvatska.¹⁷

Izvor: „Analiza regionalnog indeksa konkurentnosti Hrvatske 2007“, UNDP i NVK, 2008. godine, rukopis

U sklopu triju regija postoje znatna odstupanja u konkurentnosti pripadajućih županija. I razlike u konkurentnosti među pojedinim naizgled sličnim pa i susjednim županijama razmjerno su velike te heterogenost među njima potvrđuje kako su prednosti i slabosti konkurentnosti često vrlo specifične. Panonska regija u prosjeku je najmanje konkurentna i potrebno joj je najviše ulaganja kako bi dosegla konkurentsku razinu ostalih regija, posebice u razvijenosti poduzetništva, poslovnoj infrastrukturi i poticanju ulaganja. Jadranska regija ima dobre pokazatelje poslovnog okružja, demografije i obrazovanja, a problemi su joj kvaliteta infrastrukture i poduzetništva. U regiji izrazito nepovoljne čimbenike konkurentnosti ima Ličko-senjska županija. Sjeverozapadna regija konkurentnija je od ostale dvije, ali ima manje kvalitetno obrazovanje. Najveća prednost regije je razvijenost poduzetništva, demografski pokazatelji, zdravstvo i kulturne djelatnosti. Unatoč tomu, unutar te regije Krapinsko-zagorska županija pokazuje dublje razvojne probleme.

Slika 5: Rangiranje županija prema konkurentnosti

¹⁷ Vidi: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2007; UNDP i Nacionalno vijeće za konkurentnost,

Izvor: „Analiza regionalnog indeksa konkurentnosti Hrvatske 2007“, UNDP i NVK, 2008. godine, rukopis

Razlike u konkurentnosti triju statističkih regija imaju svoj uzrok u temeljnoj gospodarskoj strukturi, tj. udjelu određenih djelatnosti u odnosu prema nacionalnom prosjeku. Analiza gospodarske strukture jasno upućuje na razvojne probleme i prioritete pojedine regije i kao takva služi kao jedna od bitnih vodilja regionalne razvojne politike.

Iz analize temeljne gospodarske strukture Sjeverozapadne Hrvatske vidljiva je prilična heterogenost, a ponajviše se ističu sektori poslovnih usluga, financijskog posredovanja i poslovanja nekretninama (najviše zbog utjecaja Grada Zagreba), slijedi prerađivačka industrija, trgovina, građevinarstvo te poljoprivreda i šumarstvo. U Panonskoj Hrvatskoj dominira specijalizacija u području poljoprivrede i šumarstva, a na drugom je mjestu, s osjetno manjim udjelom, prerađivačka industrija. Ta je statistička regija gospodarski najhomogenija te pokazuje usku gospodarsku bazu orijentiranu na jednu dominantnu djelatnost - poljoprivredu, dakle izrazito osjetljivu i ovisnu o perspektivi te dominantne djelatnosti u globalnom konkurentnom okruženju. Jadranska Hrvatska poput Sjeverozapadne Hrvatske pokazuje priličnu heterogenost te je najviše specijalizirana u turizmu, a zatim u građevinarstvu i prijevozu.

U razdoblju od 2001. do 2005. nije bilo većih promjena u karakteristikama gospodarske strukture regija, osim znatnijeg premještanja građevinske djelatnosti iz Panonske u Jadransku Hrvatsku.

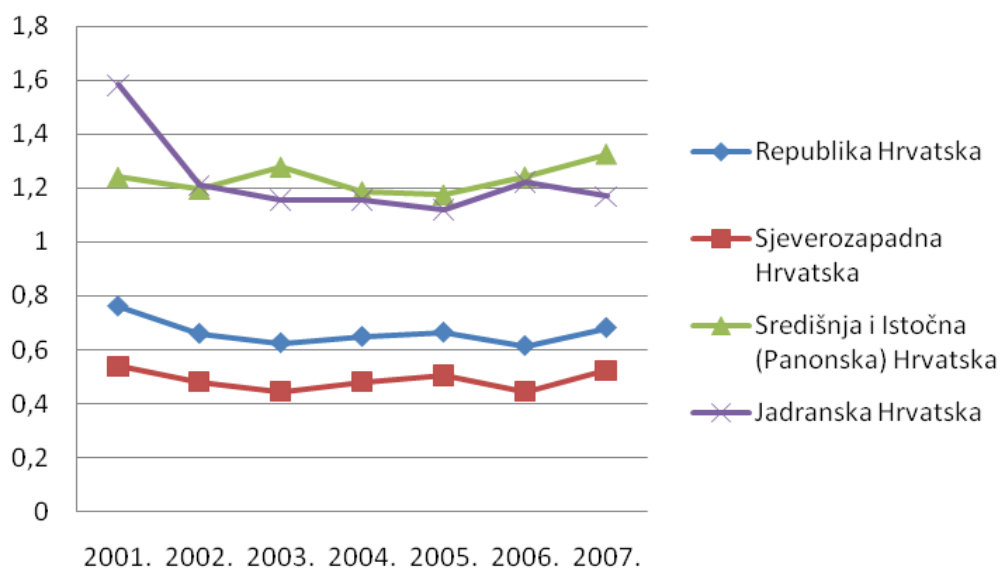
Što se tiče investicija, koje su svakako jedan od najznačajnijih izvora rasta, prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2005. godini, one su bile izrazito neravnomjerno prostorno distribuirane. Od ukupnih investicija u Republici Hrvatskoj, čak 47% ih je ostvareno u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, 35% u Jadranskoj i svega 15% u Panonskoj regiji NUTS 2. Uz pretpostavku kako ovakva regionalna distribucija investicija opstaje u duljem razdoblju sasvim je logično očekivati povećanje regionalnih divergencija jer se najviše investira u najrazvijenijim regijama.

Izvoz u promatranom razdoblju raste na razini Republike Hrvatske, kao i u sve tri regije. Izvoz iz Sjeverozapadne Hrvatske najviše je pridonio rastu izvoza iz Republike Hrvatske u cjelini i najbrže raste. S druge strane, izvoz iz Jadranske i Panonske Hrvatske raste sporije, podjednakim tempom, pri čemu Panonska Hrvatska dosta zaostaje.

Uvoz i izvoz na razini Republike Hrvatske ubrzano rastu, pri čemu, nakon 2006. godine, ipak dolazi do stagnacije i blagog pada u 2007. godini. Brzom rastu uvoza na razini Republike Hrvatske najviše pridonosi Sjeverozapadna Hrvatska, dok Jadranska i Panonska Hrvatska slijede isti trend sporog rasta te znatno zaostaju.

Razlike između uvoza i izvoza svakom su godinom sve izražajnije. U 2006. je godini jaz između uvoza i izvoza najveći, jer izvoz raste znatno sporije od uvoza te je pokrivenost uvoza izvozom sve manja. Međutim slaboj pokrivenosti uvoza izvozom na razini Republike Hrvatske u najvećoj mjeri doprinosi Sjeverozapadna Hrvatska u koju se znatno više uvozi nego što se izvozi u promatranom razdoblju. S druge strane, pokrivenost uvoza izvozom u Panonskoj i Jadranskoj Hrvatskoj na mnogo je višoj razini i kreće se u rasponu od 1,1 do 1,6. Drugim riječima, Panonska i Jadranska Hrvatska malo uvoze, ali je i taj mali uvoz u potpunosti pokriven izvozom koji ostvaruju.

Slika 6: Pokrivenost uvoza izvozom u RH i regijama NUTS 2 (2001.-2007.)

Izvor: FINA, Obrada autora Studije "Definiranje razvojnih prioriteta NUTS 2 regija"

Analiziraju li se kumulativni podaci po regijama i djelatnostima, može se uočiti visoka usmjerenost izravnih stranih ulaganja na svega nekoliko djelatnosti, pri čemu je na prvom mjestu, daleko ispred svih, financijsko posredovanje (osim osiguravajućih i mirovinskih fondova, kako na nacionalnoj razini, tako i u sve tri hrvatske regije). Najviše su u ovu djelatnost ulagali stranci, i to u Središnjoj i Istočnoj regiji NUTS 2 (udio od 62,9%), što je i iznad nacionalnog prosjeka, te u Jadranskoj regiji (42,5%), a ispod su nacionalnog prosjeka stranci u proteklom razdoblju bili zainteresirani za financijsku djelatnost u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj (udio ove djelatnosti jest 36,5%). Ovi visoki udjeli djelatnosti financijskog posredovanja rezultat su velikog interesa stranih ulagača i prodaje državnih banaka kroz proces privatizacije. Druga djelatnost zanimljiva stranim ulagačima bila je prerađivačka industrija s udjelom na razini zemlje od 20,6%. Udio prerađivačke industrije iznad nacionalnog prosjeka ostvaren je u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj (21,6%), a ispod nacionalnog prosjeka u preostale dvije regije (Jadranska Hrvatska 15,6%; Središnja i Istočna Hrvatska 14,6%). Na trećem mjestu je prijevoz, skladištenje i veze s udjelom od 11,7% na razini zemlje, odnosno 14,6% u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Iznad nacionalnog prosjeka je dakle, Sjeverozapadna Hrvatska, jer je ovo ulaganje vezano uz privatizaciju HT-a, a obzirom na sjedište tog nekada monopolnog poduzeća, visok je udio ISU-a u ovoj djelatnosti upravo u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Na nacionalnoj razini slijedi trgovina, s udjelom od oko 10%, pri čemu je značaj trgovine iznad nacionalnog prosjeka evidentan u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj i Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj, dok je ova djelatnost manje zanimljiva stranim ulagačima u Jadranskoj Hrvatskoj (udio od 3,7%). U Jadranskoj Hrvatskoj stranci su bili zainteresirani za hotele i restorane te je u proteklom razdoblju ova je djelatnost privukla 13,5% ukupnih izravnih stranih ulaganja u regiji, a isto su tako puno ulagali u poslovanje s nekretninama

(12,7%) i u vlasnička ulaganja u nekretnine (2,8%), što je i razumljivo obzirom na geografsku poziciju te regije.

Zaštita intelektualnog vlasništva analizirana je kroz pokazatelje koje prati Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske: podneseni i priznati patenti. Posebni oblici zaštite industrijskog vlasništva koji zadnjih nekoliko godina u Republici Hrvatskoj bilježe porast prijave patentne zaštite predstavljaju: konsenzualni patenti, žigovi i industrijski dizajn. Povećanje broja prijave ovih oblika zaštite industrijskog vlasništva domaćih i inozemnih prijavitelja ukazuje na unaprjeđivanje infrastrukture kao nužnog okvira za razvoj i jačanje inovacijske sposobnosti. Analiza po pojedinim oblicima zaštite industrijskog vlasništva pokazuje pozitivne promjene na razini regija NUTS 2.

Sjeverozapadna Hrvatska ima najveći broj podnesenih patenata 1997.-2008. (oko 55% ukupno podnesenih patenata). Najveći broj podnesenih patenata je u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, gotovo 46% ukupno podnesenih patenata. Najmanje ih je u promatranom razdoblju bilo u Krapinsko-zagorskoj županiji. Priznato je oko 11% podnesenih patenata. Gotovo polovica ukupnog broja priznatih patenata (216) pripada Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. 54,85% svih priznatih konsenzualnih patenata u razdoblju od 2001. do 2008. otpada na ovu regiju i oko 76% priznatih žigova 1997.-2008. Prema ovom pokazatelju, ostale dvije regije znatno zaostaju za Sjeverozapadnom Hrvatskom. Od ukupno 1346 registriranog industrijskog dizajna u Republici Hrvatskoj u navedenom razdoblju, čak 814 pripada na Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, ili oko 61%. Gradu Zagreb i Zagrebačkoj županiji pripadaju čak 723 registrirana industrijska dizajna. Središnja i Istočna Hrvatska imaju najmanje podnesenih patenata od 1997. do 2008. Najveći broj podnesenih patenata u promatranom razdoblju ima Osječko-baranjska županija (186). Slijede je Brodsko-posavska i Karlovačka županija, dok ostale županije zaostaju. Najmanji broj podnesenih patenata ima Virovitičko-podravska županija. Priznato je oko 7% podnesenih patenata. Najveći broj priznatih patenata ima Osječko-baranjska županija. Ova regija je zadnja po broju priznatih konsenzualnih patenata (najmanji broj registriranog dizajna i priznatih žigova u razdoblju od 1997. do 2008.). Jadranska Hrvatska ima gotovo za pola manje podnesenih patenata od Sjeverozapadne Hrvatske. Prednjače Primorsko-goranska i Splitsko-dalmatinska županija. Najmanje ima Ličko-senjska županija (5) što je minimum i na razini Republike Hrvatske. Priznato je oko 14% podnesenih patenata. Ova regija je druga po redu sa 152 priznata konsenzualna patenta, od čega većina otpada na dvije županije: Splitsko-dalmatinsku i Primorsko-goransku (druga po redu po broju priznatih žigova i registriranog industrijskog dizajna).

Sjeverozapadna Hrvatska trenutno je vodeća regija u smislu pretpostavki za povećavanje inovacijske aktivnosti jer:

- ima najveći broj zaposlenih, oko 46% od ukupnog broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj;

- ima najpovoljniju obrazovnu strukturu, 19.34% visokoobrazovanih u odnosu na hrvatski prosjek (16,73%) i to zbog utjecaja Grada Zagreba koji ima najveći broj osoba takve razine obrazovanja (24.22%);
- ima najveći broj zaposlenih na poslovima istraživanja i razvoja;
- ima najveći broj istraživača;
- ima najveći BDP *per capita*, iznad prosjeka na nacionalnoj razini;
- najveći broj tvrtki koje obavljaju istraživanja i razvoj ima sjedište u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj;
- poslovni sektor najviše izdvaja za istraživanje i razvoj u Republici Hrvatskoj.

Jadranska Hrvatska premda zaostaje za regijom Sjeverozapadna Hrvatska, bilježi pozitivne trendove i ima pretpostavke za povećanje inovacijske sposobnosti:

- u ukupnom broj zaposlenih u Republici Hrvatskoj ima udjel oko 32%;
- s 15,73% visokoobrazovanih u odnosu na hrvatski prosjek (16,73%) te 8,80% zaposlenih s višim obrazovanjem regija je na razini prosjeka Republike Hrvatske. Povećanje broja visoko obrazovanih od 3% vrlo je nisko, ako se uzme u obzir porast udjela zaposlenih sa srednjom razinom obrazovanja (više od 10%). Ako se taj udjel analizira u odnosu na sektore djelatnosti regije (posebice izražen rast ICT usluga), obrazovna struktura zaposlenih, ali i nezaposlenih, značajno doprinosi smanjenju ukupne inovacijske sposobnosti regije, slično kao i kod regije NUTS 2 Središnja i Istočna Hrvatska;
- glavni sektori/djelatnosti za tvrtke koje obavljaju djelatnost istraživanja i razvoj jesu: sektor prerađivačke industrije, proizvodnja proizvoda koji spadaju u proizvode srednje-visoke tehnološke razine te djelatnosti u sektoru znanjem intenzivnih usluga (poslovne usluge) i proizvodnji proizvoda visoke tehnološke razine (farmaceutika), što značajno doprinosi povećanju BDV-a regije. Da bi se dobila prava slika inovacijskog potencijala u znanjem intenzivnim sektorima za ovu regiju, potrebno je posebno analizirati turizam i doprinos turizma kao djelatnosti; sve županije, unutar ove regije, prema BDV-u su iznad prosjeka na nacionalnoj razini. Pritom su županije Jadranske Hrvatske prema pokazatelju BDV-a u uslugama ispred županija Sjeverozapadne Hrvatske;
- udjel broja zaposlenih u proizvodnji (industrija prema NKD) stagnira, dok raste broj u poslovnim uslugama i ostalim uslugama u razdoblju od 2003. do 2006. što je u izravnom odnosu s promjenama u strukturi gospodarske aktivnosti na razini regije prema uslugama;

- prema udjelu javnih izdataka za istraživanje i razvoj regija Jadranska Hrvatska u odnosu na druge dvije regije bilježi najveći udjel u BDP-u, oko 0,07% BDP-a u razdoblju od 2003. do 2006. godine;
- prema pokazatelju izdvajanja poslovnog sektora za istraživanje i razvoj te broju zaposlenih u istraživanju i razvoju, ova regija bilježi značajan rast od 2005. do 2006., što ukazuje na to da ova regija ima mogućnosti za povećavanje inovacijske sposobnosti;
- broj poduzeća koja obavljaju djelatnost istraživanja i razvoja sa sjedištem u ovoj regiji ima udjel na nacionalnoj razini oko 17% (2004.-2006.).

Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska mjereno pokazateljima inovacijske sposobnosti ima najslabiju poziciju u odnosu na prethodne dvije regije:

- broj poduzeća u poslovnom sektoru koja se bave djelatnošću istraživanja i razvoja najniži je u odnosu na druge dvije regije NUTS 2 razine u RH. Radi se o poduzećima koja prema djelatnosti spadaju u sektore niske tehnološke razine te u tradicionalne industrijske sektore;
- prema udjelu u ukupnom broju zaposlenih u poslovnom sektoru (poduzeća koje obavljaju djelatnost istraživanja i razvoja) od oko 10% i udjela u broju zaposlenih u istraživanju i razvoju ispod 3%, regija nema dovoljan ljudski potencijal kao glavnu odrednicu za kreiranje, prijenos i primjenu znanja;
- prema ukupnom broju zaposlenih i djelatnostima prema NKD, oko 55% je zaposleno u djelatnostima A, B (poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo). Prema BDV-u u sektoru industrije i poslovnih usluga po regijama NUTS 3 razine, većina regija NUTS 3 razine unutar Središnje i Istočne Hrvatske ispod je prosjeka na nacionalnoj razini (ispod 75% prosjeka NUTS 1);
- regija Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska s 12.84% visokoobrazovanih, 7.45% osoba s višim, 46.12% osoba sa srednjim te 33.59% osoba s nižim obrazovanjem bilježi najnepovoljniju obrazovnu strukturu zaposlenih u odnosu na prosjek Republike Hrvatske.

Od ostalih važnih čimbenika regionalnog razvoja valja spomenuti i poduzetništvo; po broju poduzetnika na 1000 stanovnika svakako prednjači Sjeverozapadna Hrvatska (23,8 poduzetnika na 1000 stanovnika), slijedi Jadranska Hrvatska s gotovo podjednakom brojem, a na začelju je Panonska Hrvatska s jedva trećinom tog broja (8,5 poduzetnika na 1000 stanovnika). Republika Hrvatska prosječno ima 1,5 poduzetnika po km². U Sjeverozapadnoj Hrvatskoj u poduzetničkoj aktivnosti s 42,9 poduzetnika po km² dominantno vodi Grad Zagreb, što odgovara i apsolutnom broju od 27 469 poduzetnika registriranih u gradu Zagrebu. Koprivničko-križevačka županija ima 0,7 poduzetnika po km². Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska ima podjednako razvijenu poduzetničku aktivnost mjerenu brojem

poduzetnika po km². Najveći broj poduzetnika, njih 0,9 bilježi Osječko-baranjska, a najmanji broj poduzetnika po km², njih 0,3, imaju Virovitička, Sisačko-moslavačka i Požeško-slavonska županija. U Jadranskoj Hrvatskoj Istarska županija s 2,8 poduzetnika po km² prednjači po broju poduzetnika po km², a Dubrovačko-neretvanska s prosjekom od 1,7 najbliža je prosjeku za cjelokupnu Republiku Hrvatsku. Primorsko-goranska s 2,2 i Splitsko-dalmatinska s 2,0 poduzetnikom po km² prosjekom su se približile Varaždinskoj županiji s 1,9 poduzetnika po km². Županija s najmanjim brojem poduzetnika u Jadranskoj Hrvatskoj, s 0,1 poduzetnikom po km², jest Ličko-senjska.

Što se tiče infrastrukture (prometne, elektroničke komunikacijske), stanje je najbolje u Sjeverozapadnoj, a najlošije u Panonskoj Hrvatskoj.

Sjeverozapadna Hrvatska – ima 60% veću gustoću cestovne mreže u odnosu na hrvatski prosjek te je u odnosu na ostale hrvatske regije NUTS 2 po ovom indikatoru razvijenija, što je i logično, jer u tu regiju ulazi Grad Zagreb koji predstavlja čvorište domaćih prometnih osi, ali i odsječaka većine ogranaka međunarodnih prometnih koridora koji prolaze kroz Republiku Hrvatsku. Ovom regijom prolazi i željeznički Koridor X. Ipak, gustoćom željezničke mreže od 39,18 km željeznice na 100.000 stanovnika najlošije je pozicionirana u odnosu na hrvatski prosjek (61,34 km na 100.000 stanovnika), te se nalazi i ispod prosjeka za EU 25 koji iznosi 45 km na 100.000 stanovnika. Nema razvijene plovne putove.

S obzirom na razvijenost elektroničke komunikacijske infrastrukture Sjeverozapadna Hrvatska je bila iznad hrvatskog prosjeka, s 379 pretplatnika nepokretne javne komunikacijske mreže na 1000 stanovnika kao i po broju korisnika javne pokretne elektroničke komunikacijske mreže. Kada se radi o broju pretplatnika pokretnih elektroničkih komunikacijskim mreža, stanovnici SZ Hrvatske su u prosjeku imali najviše minuta razgovora u pokretnim mrežama.

Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska - ima najnerazvijeniju cestovnu infrastrukturu mjerenu gustoćom cestovne mreže te se nalazi na 88% hrvatskog prosjeka. Županije koje najlošije stoje po gustoći cestovne mreže jesu Požeško-slavonska i Osječko-baranjska županija. Panonskom Hrvatskom prolazi glavina hrvatskog dijela paneuropskog željezničkog Koridora X te bi se osuvremenjivanjem željezničke infrastrukture otvorili veliki potencijali za ekonomski razvitak te regije. Unutar Hrvatske taj pravac povezuje značajna industrijska i poljoprivredna područja. U tom smislu, planirana ulaganja u željezničku infrastrukturu uglavnom su vezana uz taj koridor. Intervencija je potrebna kako bi se željezničkoj mreži omogućilo da ostvari uspjeh u konkurenciji koridora među regijama i unutar regije te bude u mogućnosti ostvariti značajne dijelove budućeg regionalnog prometnog potencijala. Povećanje tržišnog udjela željeznice u međunarodnom robnom i putničkom prometu na Koridoru X smatra se istovremeno preduvjetom za vraćanje ulaganja u prugu, kao i mogućnošću da se poslovanje željeznice učini financijski isplativim i komercijalno privlačnim

privatnim operaterima. U željezničkom prometu zabilježen je pad od 4% u odnosu na 1997. godinu, iako Koridor X u zadnjih par godina bilježi porast prometa. Panonska Hrvatska ima velike potencijale i u riječnom prometu. Plovni putovi rijeka Save, Drave i Dunava i planirani kanal Dunav-Sava uključeni su europsku mrežu plovnih putova, dok su luke Vukovar, Slavonski Brod i Sisak uključene u mrežu luka otvorenih za međunarodni promet. Riječne luke smještene na unutarnjim plovnim putovima su: Osijek, Sisak, Slavonski Brod i Vukovar. Najznačajniji unutarnji plovni putovi u Hrvatskoj su plovni put Dunava i unutarnji plovni put rijeke Save, ali su kao prometni resursi relativno neiskorišteni. Riječne su luke pretrpjele značajne štete tijekom rata, njihova infrastruktura je u lošem stanju i ne omogućava pružanje kvalitetnih usluga. Kada se plovidbeni uvjeti vrate na predratnu razinu i nadograde, postoji potencijal korištenja unutarnjih plovnih putova u kombinaciji sa željezničkim prijevozom kao alternativa trenutno dominantnoj cestovnoj mreži te u kombiniranim prometnim aktivnostima (razvoj inter-modalnog prometa). Ukupna gustoća mreže je značajna u usporedbi s državama Europske Unije, ali nema unutarnje povezanosti između rijeke Dunava i Save, dok je promet na Savi (kao i lučka aktivnost) trenutno ograničen niskom razinom sigurnosti plovidbe na nizvodnom dijelu riječnog sliva zbog ratnih ruševina i visoke sedimentacije na pojedinim mjestima. Glede elektroničke komunikacijske infrastrukture, ova se regija nalazi ispod hrvatskog prosjeka po broju pretplatnika u svim segmentima telefonije, a najlošija situacija je u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Jadranska Hrvatska – po razini razvijenosti cestovne infrastrukture mjerene gustoćom cestovne mreže nalazi se otprilike na razini hrvatskog prosjeka. Istarska županija ima najgušću cestovnu mrežu u Jadranskoj Hrvatskoj, dok je cestovna infrastruktura u Ličko-senjskoj županiji najnerazvijenija. Gotovo 80% investicija u izgradnju i rekonstrukciju brzih cesta u razdoblju od 2005. do 2008. pripada Jadranskoj Hrvatskoj. Investicijska ulaganja u autoceste u istom razdoblju tiču se uglavnom spojeva autocesta, a u cijelosti se odnose na područje regije Jadranska Hrvatska. Na ovu regiju otpada i najveći dio investicija za obnovu kolnika. Jadranskom Hrvatskom dijelom prolaze i ogranci međunarodnih željezničkih koridora Vb (Rijeka-Zagreb-Budimpešta) i Vc (Ploče - Sarajevo - Osijek – Budimpešta), koji spajaju ovu regiju sa Srednjom Europom. Željeznički promet je u odnosu na 1997. godinu zabilježio pad od čak 33,6%. Dvije glavne teretne luke jesu Rijeka (Primorsko-Goranska županija) i Ploče (Dubrovačko-neretvanska županija); glavne putničke luke su Zadar, Split i Dubrovnik. Samo Rijeka i Ploče imaju značajni kontejnerski promet. Jadranska Hrvatska broji 5 međunarodnih zračnih luka i 2 zračna pristaništa, što predstavlja dobru infrastrukturnu mrežu, no povećavanjem turističkog prometa (zračne luke u Jadranskoj Hrvatskoj ostvarile su u 2006. promet putnika od približno 2,7 milijuna, što u odnosu na 1997. godinu predstavlja porast od 235%), javlja se potreba ulaganja u kvalitetu iste. Vezano uz elektroničke komunikacijske mreže i usluge, Jadranska Hrvatska bila je iznad hrvatskog prosjeka sa 417 pretplatnika nepokretne javne komunikacijske mreže na 1000 stanovnika kao i po broju korisnika javne pokretne elektroničke komunikacijske mreže.

Sve regije NUTS 2 imaju zastupljenu osnovnu poslovnu infrastrukturu u vidu slobodnih i poslovnih zona, poduzetničkih centara, poduzetničkih inkubatora, tehnoloških parkova i institucija za transfer tehnologije. Najrazvijeniju poslovnu infrastrukturu ima Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska, a slijede je Jadranska i Sjeverozapadna Hrvatska s podjednako razvijenom infrastrukturom. Iako je poslovna infrastruktura dobro zastupljena u svim trima regijama NUTS 2 problem je što ona nije specijalizirana i prilagođena zahtjevima postojećih sektora koji su u njima zastupljeni.

Investicije u zaštitu okoliša (za razdoblje od 2004. do 2006. godine) bilježe porast na nacionalnoj i regionalnoj razini, kao i na razini većeg broja županija. Intenzitetom porasta investicija prednjači Jadranska Hrvatska, zatim Središnja i Istočna Hrvatska, a potom Sjeverozapadna Hrvatska. Ako se promatraju apsolutne vrijednosti investicija, odnosno investicije u kunama, najveću vrijednost investicija u 2006. godini ima upravo regija koja bilježi najsporiji rast (Sjeverozapadna Hrvatska, u kojoj dominira Grad Zagreb). Uočeni trend rasta investicija usko je povezan s porastom ukupnog prihoda povezanog sa zaštitom okoliša na nacionalnoj razini (zaključak se temelji na 2006. godini).

Najveće tekuće izdatke za zaštitu okoliša u 2006. godini imala je Sjeverozapadna Hrvatska koja je dominantna i u prethodne dvije promatrane varijable (i u njoj Grad Zagreb), a najmanje tekuće izdatke (kao i investicije) imala je Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska. Tekući izdaci su u promatranom desetogodišnjem razdoblju najbrže rasli u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, dok su u ostale dvije regije rasli po gotovo istoj prosječnoj godišnjoj stopi od 28%.

Promatrano po regijama, ukupni prihodi od djelatnosti vezanih uz zaštitu okoliša najintenzivnije rastu u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj (2006. godine iznosi 1,4 milijarde kn), zatim u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj, a najsporije u Jadranskoj Hrvatskoj. U 2006. godini prihodi su bili najmanji u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj i iznosili su 42 milijuna kn. U skladu s navedenim, tekući izdaci za zaštitu okoliša su također najmanji u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj (dominira Osječko – baranjska županija), a najveći u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj. U toj su regiji tekući izdaci rasli po prosječnoj godišnjoj stopi od 31% (od 1997. do 2006.) s dominantnim rastom Varaždinske županije, dok su u ostale dvije regije rasli po stopi od 28% (rastom dominiraju Sisačko – moslavačka i Dubrovačko – neretvanska županija).

Količina proizvedenog otpada najveća je uglavnom u istim onim županijama i regijama gdje su i ranije navedene kategorije najveće, odnosno gdje je intenzitet društvenog i gospodarskog razvoja izraženiji. Uočeno je kako se najviše otpada generira u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj u kojoj je i stopa rasta 2006. u odnosu na 2002. najveća, a najmanja količina otpada generira se u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj gdje je najmanja i stopa rasta. Ako je suditi po količini otpada odloženog na odlagališta, uočava se kako upravo Sjeverozapadna Hrvatska ujedno bilježi smanjenje količine otpada odloženog na odlagališta (2006./2004.) što je posebno izraženo u Međimurskoj županiji. Jadranska regija također

bilježi smanjenje količine otpada koja se odlaže na odlagališta, za razliku od Središnje i Istočne Hrvatske koja je 2006. godine povećala količinu otpada odloženog na odlagališta za 77%. U tom negativnom trendu se posebno ističu Virovitičko- podravska i Sisačko-moslavačka županija. Količina proizvedenog opasnog otpada u 2003. godini (zadnji raspoloživi podatak) smanjila se u odnosu na 2000. godinu u Sjeverozapadnoj i Središnjoj Hrvatskoj, ali ne ohrabruje podatak da se u Jadranskoj Hrvatskoj povećala za 53%.

Važan pokazatelj regionalnog razvojnog potencijala na razini statističkih regija su i demografske promjene, odnosno depopulacija koja pokazuje da Hrvatska ima znatno nepovoljnije demografske trendove u odnosu prema razvijenijem dijelu Europe. Među statističkim regijama u depopulaciji prednjači Panonska Hrvatska, Sjeverozapadna Hrvatska ima manje prirodno smanjenje, a Jadranska Hrvatska je jedina statistička regija koja u svojem sastavu ima županije s prirodnim prirastom u zadnjih desetak godina.

Usko vezan pokazatelj je i stopa zaposlenosti stanovništva. Najveću stopu zaposlenosti ima Sjeverozapadna, zatim Panonska i naposljetku Jadranska Hrvatska (u kojoj se nalazi Šibensko-kninska županija s najvećom stopom nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj – oko 32%).

Stope nezaposlenosti pokazuju tendenciju opadanja kako na razini Republike Hrvatske, tako i na razini regija NUTS 2. Gledano po regijama, i prema ovom pokazatelju najpovoljnija situacija jest u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, odnosno ta je regija u odnosu na ostale regije ali i na prosjek Republike Hrvatske imala najnižu stopu nezaposlenosti, koja se kretala od 13,9% u 2001. godini pa sve do 11,3% u 2005. godini. Nadalje, u Panonskoj Hrvatskoj stopa nezaposlenosti kroz cijelo promatrano razdoblje kretala se na najvišoj razini, kako u usporedbi s ostalim regijama, tako i s prosjekom Hrvatske, u rasponu od 25,1% u 2001. godini pa do 21,9%. Jadranska Hrvatska pokazuje približno iste stope nezaposlenosti u usporedbi s prosjekom na razini cijele države, ali i najveće smanjenje (od 21,3% sve do 15,8%).

Bitan problem radne snage u Republici Hrvatskoj predstavlja vrlo visoka nezaposlenost mladih (15-24) koja je među najvišima u usporedbi sa zemljama EU-27. Posebice se ta situacija očituje u Jadranskoj i Panonskoj Hrvatskoj. Neke od razloga visoke razine nezaposlenosti mladih možemo tražiti u neadekvatnoj strukturi privrede i načinu zapošljavanja mladih, tj. zapošljavanju mladih ljudi na poslovima kratkog trajanja i na određeno vrijeme. Zaposlenost starijih radnika (55-64) u Republici Hrvatskoj i njenim regijama za deset je posto niža od iste u EU-25 i EU-27. Prema tome, stope zaposlenosti starijih radnika u državama članicama Europske Unije nam pokazuju kako u Republici Hrvatskoj ipak postoji mogućnost dodatnog zapošljavanja starijih radnika, te da taj kontingent predstavlja rezervu radne snage koje već danas u pojedinim sektorima gospodarstva nedostaje. Profil obrazovanosti radne snage u Republici Hrvatskoj i njenim regijama NUTS 2 pokazuje iznadprosječni udio zaposlenih sa srednjoškolskim obrazovanjem

te ispodprosječni udio visokoobrazovanih zaposlenika, ali i onih s primarnim obrazovanjem u odnosu na prosjek EU-27.

Ovaj kratki pregled osnovnih nacionalnih, regionalnih i lokalnih razvojnih pokazatelja i konteksta u kojem se Hrvatska danas nalazi dokazuje potrebu za strateškim planiranjem regionalnog razvoja te koherentnim strateškim razvojnim dokumentom, kojim bi se definirao smjer politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj. Shematski prikaz razvojnih profila svih triju statističkih regija nalazi se u Dodatku 4 (stranica 87).

3.4. SWOT ANALIZA STATISTIČKIH (NUTS 2) REGIJA

SWOT analiza izrađena je u suradnji s predstavnicima partnerskih skupina na razini statističkih (NUTS 2) regija formiranih u sklopu izrade studije *Definiranje razvojnih prioriteta NUTS 2 regija*. Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji za tri regije NUTS 2 (SWOT analiza) izvedena je iz osnovne analize. Analiza stanja prikazala je glavna gospodarska i socijalna obilježja svake regije ponaosob te je ukazala na potencijale ali i kritična pitanja njihova razvoja. Definirana su ključna područja i ključni razvojni čimbenici prema kojima se treba usmjeravati i koje treba jačati te su izdvojene osnovne teme nužne za budući razvoj regija NUTS 2.

Osnovna analiza izdvojila je sljedeća područja posebno značajna za razvoj statističkih (NUTS 2) regija:

- **KONKURENTNOST**
- **ZAPOŠLJAVANJE**
- **IZVOZ**
- **ISTRAŽIVANJA I INOVACIJE**
- **INFRASTRUKTURA**
- **DRŽAVA**
- **PODUZETNIŠTVO**

Područja nisu navedena po hijerarhijskom značenju, jer se radi o međusobno čvrsto povezanim područjima s višestruko prepletenim vezama. Prilikom izrade SWOT analize definiranja razvojnih prioriteta uvažavani su sinergijski efekti. Naime sasvim je izvjesno kako bez rasta i poticanja konkurentnosti nema rasta proizvodnje, zapošljavanja i izvoza. Konkurentnost nije moguće osigurati bez poboljšanja u područjima: obrazovanja, istraživanja i inovacija, opremanja infrastrukturom i stvaranja kvalitetnog poslovnog okruženja od strane države te u područjima razvoja i poticanja poduzetništva i poduzetničkog duha. Sva ova

pitanja potrebno je promatrati u dinamičkoj interakciji, posebno za svaku statističku regiju, ali i za sve regije objedinjeno.

SJEVEROZAPADNA HRVATSKA	
SNAGE	SLABOSTI
Obrazovna struktura stanovništva	Velik broj nezaposlenih niske razine obrazovanja i neusklađenost obrazovne strukture s potrebama gospodarstva
Poslovna infrastruktura i poduzetnička klima	Nedovoljno korištenje kulturno-povijesne i prirodne baštine
Prerađivački kapaciteti - industrija zasnovana na poljoprivredi	Zastarjela i nedostatna željeznička mreža – nedostatak putničkog voznog parka
IT-sektor	Cestovna infrastruktura unutar regije
Obrtništvo	Nedovoljna pripremljenost za korištenje EU fondova
Društvena infrastruktura	Iskorištenost prirodnih resursa
Kulturno – povijesna i prirodna baština	Nedovoljna umreženost poslovnih subjekata
Koncentracija resursa u Zagrebu	Nedovoljno razvijeno upravljanje rizicima
	Nedovoljno razvijena svijest o zaštiti okoliša
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
Geoprometni položaj	Nepovoljna demografska kretanja
Prekogranična suradnja	Usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi
EU fondovi i ostali potencijalni izvori financiranja	Nedovoljno zaštićeno intelektualno vlasništvo
Obnovljivi izvori energije	Svi oblici onečišćavanja okoliša
Prirodni resursi	Elementarne nepogode
Zbrinjavanje otpada u okružju	Porezna politika
	Nedostatak financijskih sredstava
	Nedostatak kriterija alokacije sredstava za razvojne projekte
	Nerazvijena vertikalna i horizontalna komunikacija

PANONSKA HRVATSKA	
SNAGE	SLABOSTI
Prometni terminali	Nezadovoljavajuća poslovna infrastruktura
Prometna povezanost s velikim središtima u okružju	Niska razina ulaganja u istraživanje i razvoj
Razgranata željeznička mreža	Uska gospodarska struktura (poljoprivreda)
Zračna luka Osijek	Nedovoljno korištenje razvojnih poticajnih mjera
Spremnost za razvijanje poslovne infrastrukture	Neumreženost poslovnih subjekata
Tradicija obrtništva i industrije	Nedostatno investiranje lokalnih poduzetnika u razvoj gospodarstva regije
Prepoznati i kvalitetno iskorišteni prirodni resursi	Niska akumulativnost lokalnih poduzetnika
Upravljanje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima	Nedovoljno razvijena sposobnost privlačenja vanjskih ulagača

Gospodarenje šumama	Nezadovoljavajuće obrazovanje za poslovni sektor (visoko obrazovanje, informatička pismenost, strani jezici)
Prekogranična suradnja	Niska razina kvalitete življenja
Državne poticajne mjere	Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture regije
	Komunalna infrastruktura – slabiji životni uvjeti
	Nepovezanost poljoprivrede i turizma
	Neadekvatno gospodarenje otpadom
	Nedovoljno razvijena svijest o zaštiti okoliša
	Nedovoljno razvijeni kapaciteti lokalne i regionalne samouprave
	Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije
	Nepostojanje regionalne marke (engl. brand)
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
Geoprometni položaj	Posljedice rata (minirana i minski sumnjiva područja)
Plovnost rijeka i kanala	Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (usitnjenost posjeda)
Koridori X, V C i VII	Nepovoljna demografska kretanja
Bogata prirodna osnovica i neiskorišteni poljoprivredni potencijali	Visoka stopa nezaposlenosti
Bogata prirodna, kulturna i povijesna baština	Nedostatna potražnja za uslugama zračnog prometa
Obnovljivi izvori energije	Svi oblici onečišćavanja okoliša
EU fondovi	Elementarne nepogode
Veliki nenaseljeni prostor	

JADRANSKA HRVATSKA	
SNAGE	SLABOSTI
Ulaganje u istraživanje i razvoj	Nedovoljno razvijena poslovna infrastruktura
Broj i razmještaj visokoškolskih institucija	Neusklađenost gospodarskog i obrazovnog sustava
Postojanje poduzetničke kulture	Nepostojanje integriranog upravljanja razvojem poljoprivrede i turizma
Spremnost države na poticanje razvoja regionalnih vrijednosti	Neadekvatno održivo planiranje i gospodarenje prostorom
Preduvjeti za razvoj turizma	Nedovoljno bogata ponuda turističkih proizvoda
Najveći broj zaštićenih krajobrazu u Europi	Uska gospodarska struktura
Kulturno-povijesna baština	Prometna infrastruktura (zračni, pomorski i željeznički promet)
	Neujednačenost razvoja infrastrukture
	Udio rada na crno i siva ekonomija – neučinkovito radno zakonodavstvo
	Neumreženost poslovnog sektora
	Neadekvatno gospodarenje otpadom
	Nedovoljno učinkovito upravljanje biološkom i krajobraznom raznolikosti
	Gospodarenje morskim resursima
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
Geostrateški položaj	Minirana i minski sumnjiva područja

Morski resursi	Izoliranost otoka
Razvojni potencijali ruralnih područja	Nepovoljna demografska kretanja i strukture uz naglašenu depopulaciju i migracije
Prepoznatljivost regije na svjetskoj razini (trendovi)	Nedovoljna vertikalna i horizontalna komunikacija
Biološka i krajobrazna raznolikost	Elementarne nepogode
Projektno uključivanje u europske asocijacije	Globalno onečišćenje
Proaktivno privlačenje izravnih ulaganja	Konkurencija iz okruženja
Razvoj novih financijskih mehanizama	Prehrambena i energetska neodrživost
Transfer znanja i tehnologija	Devastacija prostora
Obnovljivi izvori energije	Neosviještena jedinstvenost regije (jačanje identiteta)
Specijalizacija regije i razvoj regionalnih klastera	
Produženje turističke sezone selektivnim oblicima turizma	

Sjeverozapadna Hrvatska je regija povoljnog geoprometnog položaja s bogatim prirodnim resursima (mineralne sirovine, energenti i geotermalni izvori). Nedovoljno korišteni prirodni resursi upućuju na značajan potencijal za razvoj športskog, rekreativnog i zdravstvenog turizma, uz korištenje geotermalnih izvora. Potencijalna prijetnja navedenome, uočena je u neprimjerenoj zakonskoj regulativi i poreznoj politici. Razvoj selektivnih oblika turizma može se temeljiti na bogatoj kulturno-povijesnoj baštini, do sada nedovoljno iskorištenoj (nedostatak financijskih sredstava i detaljnije definiranih kriterija za distribuciju sredstava prema razvojnim projektima ove vrste). Iako postoji značajna željeznička infrastrukturna mreža, ona je nedostatna i prilično zastarjela s nezadovoljavajućim putničkim vozim parkom. Cestovna infrastruktura ne zadovoljava potrebe unutar regije, dok je cestovna i zračna povezanost s centrima u susjedstvu regije zadovoljavajuća. Vidljiv je zadovoljavajući broj obrazovanog stanovništva u regiji, što nesumnjivo ukazuje na snagu Sjeverozapadne Hrvatske. Treba upozoriti kako je najveća koncentracija visokoobrazovanih u Gradu Zagrebu te isto vrijedi i za ostale resurse. To upozorava na nepovoljni razmještaj ljudskih potencijala uz stalno prisutnu depopulaciju. Nadalje, analiza slobodnih radnih mjesta u odnosu na obrazovnu strukturu radno sposobnog nezaposlenog stanovništva otkriva neusklađenost obrazovanja s potrebama gospodarstva, što treba ubrojiti u slabosti. Nepovoljna demografska kretanja, naročito u ruralnim područjima i Gradu Zagrebu potencijalna su prijetnja. Tradicija u obrtništvu i njegov razvoj, potpomognut IT sektorom, uključujući znatno poboljšanje poduzetničke i društvene infrastrukture u regiji, upućuju kako poduzetništvo i nadalje treba osnaživati, osobito povezivanjem i umrežavanjem poduzetnika (horizontalne i vertikalne veze). S druge strane, slabost regije je nedovoljno korištenje mehanizama zaštite intelektualnog vlasništva. U regiji je prepoznata, i kao snaga, okarakterizirana industrija bazirana na poljoprivrednim proizvodima. Ova snaga uz naglašeni nedostatak horizontalne i vertikalne komunikacije te nedovoljne umreženosti poslovnog sektora, može postati moguća prijetnja, odnosno slabost. Ujedno, prijetnja industriji naslonjenoj na poljoprivredu prepoznaje se i u potencijalnim elementarnim nepogodama te bi svakako trebalo koristiti

mogućnosti koje pružaju EU fondovi. Kao slabost ističe se i nedovoljna stručnost kod izrade projekata prilikom apliciranja fondovima EU. Prepoznato je i nezadovoljavajuće upravljanje rizicima. Dodatni problemi u umrežavanju poslovnih subjekata i razvoja industrije bazirane na poljoprivredi jesu usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Nedovoljno razvijena svijest zajednice o zaštiti okoliša iziskuje poseban oprez pri gospodarenju obnovljivim izvorima energije te kontrolu zbrinjavanja otpada u okruženju.

Panonska Hrvatska je regija s izrazito povoljnim geostrateškim položajem na pravcima europskih prometnih koridora Vc, VII i X, bogata prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima. Ona je i slabo naseljena regija s izraženim posljedicama rata, još uvijek velikim miniranim površinama i minski sumnjivim područjima, što svakako ograničava iskoristivost bogate prirodne osnovice i poljoprivrednog potencijala. Prirodni resursi su prepoznati i adekvatno se koriste, a i gospodarenje šumama, odnosno biomasom na zadovoljavajućoj je razini. S druge strane, postojeći obnovljivi izvori energije još uvijek se nedovoljno koriste. Značajna je snaga regije dobra povezanost s velikim centrima u okruženju (zračna luka u Osijeku i razgranata željeznička mreža), dok potencijali leže u plovnosti postojećih rijeka i kanala. Plovni putovi rijeka Dunava, Save i Drave uključeni su u međunarodnu mrežu vodnih putova dok su sve četiri luke unutarnjih voda Vukovar, Osijek, Slavonski Brod i Sisak otvorene za međunarodni promet. Postoji još nekoliko pristaništa od državnog i regionalnog značaja. Od ukupno 539,7 km postojećih vodenih putova koji su uvršteni u mrežu europskih vodenih putova, samo 287,4 km udovoljava uvjetima klasifikacije za međunarodnu plovidbu. Najveća dionica je rijeka Sava koja u Republici Hrvatskoj većim dijelom ne udovoljava uvjetima međunarodne plovidbe. Plovni putovi unutarnjih voda kao i luke koje se na njima nalaze pretrpjele su znatne štete tijekom rata, njihova infrastruktura je u lošem stanju i ne omogućava pružanje kvalitetnih usluga. Pokrenuta je revitalizacija unutarnjih plovnih putova u RH s ciljem njihovog podizanja na međunarodnu klasu plovnosti te postizanje razine prometa roba i tereta rijekama na predratnu pa čak i međunarodnu razinu. Također je potrebno integrirati mrežu unutarnjih plovnih putova s drugim vidovima prometa – željeznicom i cestom (razvoj intermodalnog i multimodalnog prometa) za što ova regija ima izuzetne predispozicije. Usporedno s time potrebno je nadograditi lučku infrastrukturu i strukturu usluga koji su sastavni dio kombiniranog prometa. Problem koji treba riješiti je također unutarnja nepovezanost između rijeke Dunav i rijeke Save čime bi se skratio plovni put i time podigla konkurentnost ovog vida prijevoza na prostoru regije. Cestovna i željeznička infrastruktura unutar regije je nedostatna, a nema ni interesa za zračni promet orijentiran na zračnu luku u Osijeku. Snaga regije u području prometa su terminali. *SWOT* analiza i makroekonomski pokazatelji upućuju na spremnost regije za razvoj poduzetničke infrastrukture. Poduzetnička infrastruktura relativno je slabo razvijena što je posljedica nedovoljnog ulaganja lokalnih poduzetnika kao i njihove slabe umreženosti. Razina poslovnog obrazovanja je niska, a ulaganja u istraživanja i nove tehnologije su neznatna. Unatoč tradiciji u industriji i obrtništvu uočena je neumreženost poslovnog sektora i

nepovezanost poljoprivrede i turizma. Gospodarska struktura je izrazito uska, orijentirana uglavnom na poljoprivredu, a kao problem nameću se i neriješeni imovinsko-pravni odnosi uz već spomenutu usitnjenost posjeda. Dodatno, potrebno je intenzivirati pripreme za horizontalna pitanja i organizacije zajedničkog tržišta. Posebna se pozornost treba obratiti na uspostavu integriranog sustava prikupljanja i praćenja informacija te sustava identifikacije zemljišnih parcela. Panonska Hrvatska pokazuje određene slabosti u poticanju gospodarstva, iako državne poticajne mjere predstavljaju snagu ciljanog područja. Uzrok donekle slabom poticanju je, prije svega, neravnomjerno razvijeni kapacitet lokalne i regionalne uprave, čemu treba dodati visoku stopu nezaposlenosti i nepovoljna demografska kretanja. Snaga regije leži u adekvatnom upravljanju prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima ciljanog područja, u prekograničnoj suradnji i mogućnosti korištenja ostalih raspoloživih EU fondova. Slabosti su prepoznate u nedovoljno razvijenoj ekološkoj svijesti i neadekvatnom gospodarenju otpadom uz kontinuirane prijetnje globalnog onečišćenja te u ne postojanju regionalnih marki (engl. brand).

Jadranska Hrvatska je statistička regija Republike Hrvatske s vrlo povoljnim geostrateškim položajem, vrijednim, nedovoljno iskorištenim morskim resursima i najvećim brojem zaštićenih prirodnih fenomena u Europi. U dosadašnjem razdoblju razvijana je cestovna, a zapostavljena pomorska, riječna i željeznička infrastruktura, koje su definirane kao prioritete. Gospodarenje bogatom biološkom i krajobraznom raznolikosti smatra se nedovoljno učinkovitim i naglašava kao slabost regije. To ujedno upućuje na razvojni potencijal ruralnih područja, ali i na ograničenja koja nameću izoliranost otoka i miniranost, odnosno kontinuirana opasnost minski sumnjivih područja. Unatoč izraženoj nepovoljnoj situaciji uslijed negativnih demografskih kretanja, uz upozoravajući stupanj depopulacije i emigracije, s aspekta ljudskih resursa treba naglasiti snage koje Jadranska Hrvatska ima zahvaljujući povoljnom broju i razmještaju visokoobrazovnih institucija i sve brojnijem visokoobrazovanom kadru. Nasuprot tomu, očigledna slabost regije očituje se u nepovezanosti tog istog obrazovnog sustava s potrebama gospodarstva. Potencijalna prijetnja je i neosvijestjenost lokalne zajednice o jedinstvenosti regije, pa je u tom smislu nužno poticati jačanje svijesti o potrebnom povezivanju. Poduzetnička je kultura zadovoljavajuća, a sve više se ulaže i u sektor istraživanja i razvoja. S druge strane, uz nedovoljno razvijenu poduzetničku infrastrukturu, uočen je rad na crno koji prati sivu ekonomiju i ukazuje na neučinkovitu primjenu radnog zakonodavstva. Poslovni sektor je nedovoljno ili u potpunosti neumrežen i iskazuje slabost regije. Uska gospodarska struktura također je nešto što se treba prevladati. Nedostatak vertikalne i horizontalne komunikacije i koordinacije prijeti učinkovitoj specijalizaciji regije, razvoju novih financijskih mehanizama i transferu znanja i tehnologija. Obnovljivi izvori energije uz neophodan transfer znanja i tehnologija diktiraju projektno uključivanje u europske asocijacije i direktno utječu na privlačenje izravnih ulaganja. Prehrambena i energetska održivost regije u danim je uvjetima upitna, što dugoročno prijeti razvoju regije. Nužna je i viša razina ekološke svijesti jer postoje

potencijalne opasnosti od lokalnog i globalnog zagađenja. Slabost regije je i neadekvatno zbrinjavanje otpada. Dobro su poznata prilika Jadranske Hrvatske preduvjeti za razvoj turizma i mogućnosti produženja turističke sezone kroz razvoj njegovih selektivnih oblika. Unatoč tome, regija nije razvila sve oblike i mogućnosti potencijalne turističke ponude. I uz spremnost države za poticanje razvoja regionalnih vrijednosti i bogatu kulturno-povijesnu baštinu, neprimjereno se planira i gospodari prostorom, uz postojanje stalne opasnosti od daljnje devastacije i domino efekta nepovoljnih procesa u okruženju. Razvojem poljoprivrede i turizma ne upravlja se integrirano. Velike su prijetnje ovim komponentama upitna prehrambena održivost i elementarne nepogode. Tome na određeni način pridonosi i neujednačeni razvoj infrastrukture, djelomično uvjetovan izoliranošću otoka i neupotrebljivošću prostora neočišćenog od mina. Unatoč značajnim i velikim ulaganjima u prometnu infrastrukturu, dionici drže kako još uvijek zračni, pomorski i željeznički promet predstavlja slabost regije. Poseban naglasak stavljen je na međusobno povezivanje istoka i zapada regije.

3.5. POSTOJEĆI INSTRUMENTI ZA SMANJENJE REGIONALNIH RAZLIKA

3.5.1. INSTRUMENTI POLITIKE REGIONALNOG RAZVOJA

Politika regionalnog razvoja u Hrvatskoj većim je dijelom definirana i uređena specifičnim zakonima, a osobito je usmjerena na lokalnu razinu. Javne politike utemeljene na tim zakonima prepoznaju područja koja zaostaju u razvoju zbog svojih specifičnih razvojnih problema. Određivanje područja koja primaju posebnu državnu pomoć regulira se s pet zakona od kojih je jedan krovni, a tri obuhvaćaju veći broj teritorijalnih jedinica. To su: a) Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske b) Zakon o područjima posebne državne skrbi; c) Zakon o brdsko-planinskim područjima; d) Zakon o otocima ; e) Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara;.

Osim navedenih Zakona, dio nespecifične pomoći dolazi i na temelju *Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ribarstvu* (Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju), *Zakona o poticanju ulaganja* te *Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva*. Financijska pomoć koja se distribuira na temelju tri potonja zakona nespecifična je, jer nije namijenjena isključivo za područja s poteškoćama u razvoju.

A) ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU REPUBLIKE HRVATSKE

Zakon o regionalnom razvoju donesen u prosincu 2009. godine postavio je pravni temelj upravljanja politikom regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj, a usklađen je s praksom i zahtjevima koji proizlaze iz pretprijetnih obveza Republike Hrvatske prema Europskoj Uniji.

Zakonom je uređeno nekoliko vrlo značajnih pitanja:

- uvedena je praksa partnerstva kao osnovne metode rada u oblikovanju regionalne razvojne politike i kao temeljna institucionalna struktura koja treba omogućiti takvu participativnu metodu rada;
- uveden je jedinstveni model ocjenjivanja i razvrstavanja jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti kao i jedinstveni sustav kriterija za izdvajanja područja s razvojnim poteškoćama;
- određeni su osnovni planski dokumenti putem kojih se programira regionalni razvoj čime se stvorila usuglašena i ujednačena osnova vođenja sveukupne razvojne politike Republike Hrvatske;
- jasno je određena uloga i odgovornost nositelja regionalne razvojne politike na razini središnje države;
- jasno je određena uloga i odgovornost jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave u koncipiranju i vođenju regionalne razvojne politike;
- institucionalizirana su temeljna načela upravljanja regionalnom razvojnom politikom i uvedena jedinstvena terminologija;
- radi učinkovitijeg planiranja i praćenja provedbe politike regionalnog razvoja određeno je ustrojavanje središnje elektroničke baze razvojnih projekata.

B) ZAKON O PODRUČJIMA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI

Zakon o područjima posebne državne skrbi (PPDS) sadrži dva različita pristupa određivanju područja za koja se država posebno skrbi. Prvi se temelji na kriteriju okupiranosti određenog područja tijekom Domovinskog rata, dok se drugi temelji na društveno-gospodarskim pokazateljima. PPDS obuhvaća tri skupine:

- područja gradova i općina okupirana tijekom Domovinskog rata koja se nalaze neposredno uz državnu granicu, a gradsko/općinsko središte nije od državne granice udaljeno više od 15 kilometara zračne linije i nema više od 5.000 stanovnika prema popisu pučanstva iz 1991. godine, kao i sva preostala tada okupirana područja gradova, općina i naselja hrvatskog Podunavlja. Zakon poimence navodi gradove, općine i naselja;
- područja gradova, općina i naselja koja su bila okupirana za vrijeme Domovinskog rata, a nisu određena u prvoj skupini. Zakon poimence navodi gradove, općine i naselja;
- područja koja udovoljavaju specifičnim kriterijima nerazvijenosti.

S izmjenom *Zakona o područjima posebne državne skrbi* uvedena su tri društveno-gospodarska kriterija na temelju kojih je utvrđeno koje jedinice lokalne samouprave ulaze u treću skupinu područja posebne državne skrbi. To su:

- ekonomski kriterij, tj. kriterij gospodarskog razvoja, mjereno pripadajućim osnovnim pokazateljima – dohotkom po stanovniku, udjelom osoba s vlastitim prihodima u ukupnoj populaciji, izvornim proračunskim prihodima jedinica lokalne samouprave po stanovniku;
- kriterij strukturnih teškoća, mjereno pripadajućim osnovnim pokazateljima – stopom nezaposlenosti, stopom zaposlenosti i udjelom socijalne pomoći po stanovniku;
- kriterij demografskog razvoja, mjereno pripadajućim osnovnim pokazateljima – općim kretanjem stanovništva, udjelom obrazovanog stanovništva, gustoćom naseljenosti, indeksom starenja i vitalnim indeksom.

Vlada potiče razvoj područja posebne državne skrbi posebnim programima i projektima koje provode različita ministarstva i druge specijalizirane institucije. Cilj je intervencija na područjima posebne državne skrbi izravno i neizravno potaknuti gospodarski razvoj, povećati zaposlenost i poboljšati kvalitetu života na tim područjima. Te se intervencije mogu kategorizirati u ove osnovne skupine:

- obnova i izgradnja infrastrukture;
- poboljšanje uvjeta stanovanja;
- financijski poticaji pravnim osobama koje obavljaju djelatnost na tim područjima (porezne i carinske olakšice);
- mjere namijenjene fizičkim osobama koje imaju prebivalište i boravište na tim područjima (npr. uvećani osnovni osobni odbitak);
- jačanje fiskalnog kapaciteta jedinica lokalne samouprave;
- potpore različitim sektorima (primjerice poljoprivredi, turizmu, industriji, prometnim uslugama);
- potpora zapošljavanju i
- druge mjere.

C) ZAKON O BRDSKO-PLANINSKIM PODRUČJIMA

Brdsko-planinskim područjima smatraju se područja čija nadmorska visina, nagib i vertikalna raščlanjenost terena te njima uvjetovane pedološke, klimatske i druge prirodne osobitosti otežavaju životne i radne uvjete. Status pripadnosti brdsko-planinskim područjima utvrđuje

se na razini jedinica lokalne samouprave koje su u Zakonu poimence navedene. Zakonom o brdsko-planinskim područjima uređuju se mjere poticanja demografske obnove, naseljavanja i stvaranja preduvjeta da se prirodni i drugi gospodarski resursi što kvalitetnije koriste za gospodarski razvoj tih područja i Republike Hrvatske u cjelini, uz očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti kao i kvalitetnije i ravnomjernije rješavanje društvenih problema i gospodarskog rasta te razvoja svih područja Republike Hrvatske.

Intervencije ili poticajne mjere za razvoj brdsko-planinskih područja predviđene Zakonom mogu se razvrstati u:

- mjere namijenjene fizičkim osobama koje imaju prebivalište i boravište na brdsko-planinskom području (npr. uvećani osnovni osobni odbitak, pravo ubiranja šumskih plodova, zakup poljoprivrednog i šumskog zemljišta);
- mjere namijenjene pravnim osobama koje obavljaju djelatnost na brdsko-planinskom području (npr. porezne olakšice);
- mjere namijenjene jačanju fiskalnog kapaciteta jedinica lokalne samouprave koje imaju status brdsko-planinskog područja.

D) ZAKON O OTOCIMA

Cilj je *Zakona o otocima* zaštita i promicanje razvoja hrvatskih otoka. Zakon također regulira pitanje upravljanja otočnim razvojem, proglašava otoke područjima od posebnog interesa te ih dijeli u dvije skupine na temelju kriterija vezanih uz demografsko stanje i gospodarsku razvijenost. Glavna područja intervencija propisana zakonom jesu:

- stvaranje osnove za uspostavu prometnih veza između otoka;
- potpora mjerama vezanim uz potporu lovu i ribarenju smanjenog opsega;
- potpora aktivnostima vezanim uz poticanje održivog razvoja otoka;
- osiguravanje povoljnih kreditnih uvjeta putem Hrvatske banke za obnovu i razvoj (HBOR) za investitore na otocima;
- stvaranje prepoznatljive robne marke „Hrvatskog otočnog proizvoda“;
- osiguravanje naknada za postojeća i nova radna mjesta;
- davanje u zakup nekretnina u državnom vlasništvu;
- osiguravanje povlastica u potrošnji vode;
- osiguravanje naknada za iskorištavanje nafte i plina;

- odobravanje uvećanog udjela u porezu na dohodak;
- osnivanje komunalnih poduzeća za nekoliko jedinica lokalne samouprave na otocima.

E) ZAKON O OBNOVI I RAZVOJU GRADA VUKOVARA

Zakonom se osiguravaju poticaji za obnovu i razvoj Grada Vukovara te uklanjanje posljedica rata. Osim toga, postoje posebne mjere koje uključuju obnovu ratom oštećenih i uništenih zgrada, razminiranje, povratak izbjeglica i raseljenih osoba, stvaranje mogućnosti za zapošljavanje i nova radna mjesta, tehničku i tehnološku modernizaciju, obrazovanje u skladu s lokalnim potrebama, razvoj poduzetništva i zaštitu okoliša.

Ključni poticaji uključuju:

- carinske olakšice;
- djelomično pokrivanje troškova poslodavcima za mirovinsko i socijalno osiguranje;
- potporu uspostavi i razvoju obrta, zadruga te malog i srednjeg poduzetništva;
- učeničke stipendije;
- stambeno zbrinjavanje osoba određenih zanimanja;
- davanje u zakup kuća, stanova i građevinskog zemljišta;
- uspostavu slobodnih zona.

Zakonom je predviđeno da Vlada Republike Hrvatske donosi plan i program obnove i razvoja Grada Vukovara koji sadržava specifične projekte i njihove nositelje te način njihova financiranja, dinamiku i rokove njihove provedbe.

3.5.2. KLJUČNE INSTITUCIJE POLITIKE REGIONALNOG RAZVOJA

MINISTARSTVO REGIONALNOG RAZVOJA, ŠUMARSTVA I VODNOGA GOSPODARSTVA (MRRŠVG) tijelo je državne uprave nadležno za politiku regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Unutar MRRŠVG-a ustrojena je Uprava za integrirani regionalni razvoj zadužena za predlaganje politike regionalnog razvoja i uspostavu cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja regionalnog razvoja te koordinaciju sudionika i aktivnosti vezanih uz planiranje, programiranje, provedbu, praćenje provedbe i vrednovanje godišnjih i višegodišnjih regionalnih razvojnih programa i projekata koji se financiraju iz državnog proračuna, iz sredstava donatora i drugih izvora financiranja namijenjenih razvoju županija i statističkih regija, poticanju razvoja prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje kao i za pripremu višegodišnjih i godišnjih strateških i operativnih

dokumenata za korištenje sredstava pretpristupnih fondova Europske Unije i ostalih međunarodnih izvora financiranja namijenjenih regionalnom razvoju. Osim navedene, postoji još nekoliko drugih uprava s povezanim područjima odgovornosti, primjerice Uprava za područja posebne državne skrbi, Uprava za regionalnu i lokalnu infrastrukturu, Uprava za obnovu, Uprava gospodarenja vodama te Uprava vodne politike i međunarodnih projekata.

AGENCIJA ZA REGIONALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE (ARR RH) javna je ustanova koju je Uredbom osnovala Vlada. Osnivačka prava i dužnosti u ime osnivača obavlja ministarstvo nadležno za regionalni razvoj (MRRŠVG). Djelatnost Agencije definirana je Uredbom Vlade te *Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* i odnosi se na financiranje, nabavu, plaćanje i praćenje provedbe dijela programa i projekata regionalne razvojne politike Republike Hrvatske iz nadležnosti Ministarstva.

MINISTARSTVO MORA, PROMETA I INFRASTRUKTURE (MMPI) središnje je tijelo državne uprave koje obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: sveobuhvatne mjere zaštite Jadranskog mora, otoka i priobalja, te njihovog održivog razvoja, predlaganje razvojne politike i uspostave cjelovitog sustava planiranja, programiranja, upravljanja i financiranja razvoja otoka i priobalja, planiranje, izradu i provedbu strateških dokumenata i projekata prometne, komunalne i društvene infrastrukture na otocima i u priobalju, analizu gospodarenja morskim resursima i prostorom uz morsku obalu, mjere racionalnog korištenja mora kao prirodnog resursa, nadzor nad provedbom postupka koncesija na području gospodarskog pojasa i koncesija za podizanje ribogojilišta, unutarnji i međunarodni pomorski, nautički, cestovni, željeznički, zračni, poštanski i telekomunikacijski promet te promet na unutarnjim vodama s infrastrukturom tih vidova prometa; predlaganje strategije razvoja svih vidova prometa; zaštitu mora od onečišćenja s brodova; morske luke, pomorsko dobro i utvrđivanje granica pomorskog dobra, pomorsko osiguranje i pomorske agencije; luke na unutarnjim plovnim putovima; kopneni robno-transportni centri; zračne luke; prijevozna sredstva osim onih poslova koji ulaze u djelokrug drugih ministarstava; upravne poslove i druge stručne poslove u području elektroničkih komunikacija, informacijskog društva i poštanskih usluga, izrađuje prijedloge strategija, studija, smjernica i programa razvoja elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj te prijedloge akcijskih planova za njihovu provedbu, prati stanje u području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga, s osobitim naglaskom na pružanje univerzalnih usluga, priprema i obrađuje stručne materijale te izrađuje stručne podloge, analize i izvješća o stanju elektroničke komunikacijske infrastrukture i tržišta elektroničkih komunikacijskih usluga, i poštanskih usluga inspekcijske poslove; sigurnosti plovidbe na moru, unutarnjeg i međunarodnoga cestovnog prometa i cesta osim poslova iz djelokruga Ministarstva unutarnjih poslova, sigurnost željezničkog prometa, sigurnost zračne plovidbe, sigurnost plovidbe na unutarnjim vodama, telekomunikacija i pošta, unutarnjeg i međunarodnoga poštanskog i telekomunikacijskog prometa te nadzor radijskih frekvencija. Ministarstvo obavlja upravne, stručne i druge

poslove koji se odnose na organiziranje izrade strateških infrastrukturnih projekata i investicijskih programa od posebnog značenja za Republiku Hrvatsku i pripremanje prijedloga Vladi Republike Hrvatske za njihovo odobravanje; organiziranje tome odgovarajućih velikih infrastrukturnih investicijskih radova u izgradnji objekata i uređaja vodoprivredne prometne infrastrukture, osim njihove rekonstrukcije i održavanja i drugih odgovarajućih krupnih infrastrukturnih radova od značaja za održivi razvitak Republike Hrvatske koji se u cijelosti ili u većoj mjeri financiraju sredstvima državnog proračuna, te usklađuje aktivnosti drugih subjekata u izgradnji takvih objekata i prati i kontrolira te investicije, te obavlja stručne poslove koji se odnose na pokretanje, usklađivanje i nadzor poslova određenih aktima i propisima kojima se uređuje razvitak otoka i priobalja.

MINISTARSTVO FINACIJA (MFIN) tijelo je državne uprave odgovorno za pripremu i provođenje vladine fiskalne politike. Njegovi su ciljevi pridonositi stabilnom rastu gospodarstva, povećanju prosperiteta te kvalitete života i zaposlenosti za sve hrvatske građane. Program potpore kojim upravlja Ministarstvo financija nastoji ojačati financijsku osnovu potpomognutih područja dodjelom nepovratnih potpora. Nepovratne se potpore dodjeljuju najsiromašnijim županijama, gradovima i općinama na temelju niza kriterija koji uključuju pokazatelje kao što su broj stanovnika, razina prihoda, procjena učinkovitosti javnih usluga, udio investicija u odnosu prema ukupnim troškovima. Korisnici tih nepovratnih sredstava mogu ih koristiti za namjene utvrđene *Zakonom o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske* za određenu fiskalnu godinu. Korisnici sredstava obvezni su tromjesečno izvještavati Ministarstvo financija o korištenju dobivenih sredstava.

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, RADA I PODUZETNIŠTVA (MINGORP) tijelo je državne uprave koje u sklopu svojih mjera ima na raspolaganju različite programe potpore malom i srednjem poduzetništvu, koji su posebno važni za regionalni razvoj. Ti se programi provode u suradnji s odgovornim tijelima i institucijama na nacionalnoj (vidi u nastavku, npr. HAMAG, HBOR), županijskoj i lokalnoj razini (regionalne razvojne agencije, poduzetnički centri) te u suradnji s bankarskim sektorom. S obzirom na to da su ti programi usmjereni na gospodarski razvoj te na uravnotežen regionalni razvoj u cijeloj zemlji, ne postoje posebni programi potpore samo za područja posebne državne skrbi ili druga potpomognuta područja.

MINISTARSTVO TURIZMA tijelo je državne uprave koje kreira zakonodavni okvir, strategiju i politiku razvoja turističkog sektora. Ono kreira programe i mjere koji su uglavnom usmjereni na poticanje razvoja selektivnih oblika turizma i sadržaja koji nedostaju u turističkoj ponudi, infrastrukture za potrebe turizma, razvoja malog i srednjeg poduzetništva, razvoja malih obiteljskih hotela i drugih smještajnih objekata, obnove i valorizacije objekata tradicijske arhitekture uključivanjem u turističku ponudu, razvoja ruralnog turizma i druge aktivnosti u svrhu jačanja konkurentnosti ovog sektora. Sve mjere, odnosno programi poticaja razvoja, imaju regionalnu komponentu, jer im je jedan od ciljeva razvoj turizma u regijama u kojima turizam nije dovoljno razvijen u svrhu smanjivanja regionalnih razlika.

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, RIBARSTVA I RURALNOG RAZVOJA (MPRRR) tijelo je državne uprave koje kreira zakonodavni i strateški okvir iz područja poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Nositelj je Zakona o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju i Zakona o strukturnoj potpori i uređenju tržišta u ribarstvu kojim su predviđena značajna sredstva za ulaganje u ruralni prostor te sektor poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske. Ministarstvo je zaduženo i za pripremu i provedbu pretpristupnih i postpristupnih fondova Europske Unije za područje poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Važnost i uloga MPRRR vidljiva je i iz podatka da se ruralnim prostorom smatra 92% teritorija Republike Hrvatske te će potpore i poticaji uvelike moći doprinijeti i regionalnom razvoju.

MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA, PROSTORNOG UREĐENJA I GRADITELJSTVA tijelo je državne uprave koje obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na zaštitu zraka, tla, voda, mora, biljnog i životinjskog svijeta u ukupnosti uzajamnog djelovanja, izrada prijedloga strategije za unapređenje stanja u oblasti zaštite okoliša; predlaganje, promicanje i praćenje mjera za unapređivanje zaštite okoliša, osiguravanje provedbe katastra onečišćavanja (monitoring); vođenje informacijskog sustava zaštite okoliša, utvrđivanje mjera, uvjeta i suglasnosti zaštite okoliša; skrb, usklađivanje i vođenje nadzora nad financiranjem programa zaštite okoliša; postupanje s otpadom; pripremu prijedloga standarda zaštite okoliša; ocjenjivanje uvjeta za rad pravnih i fizičkih osoba iz područja zaštite okoliša; ostvarivanje međunarodne suradnje u zaštiti okoliša; inspekcijske poslove zaštite okoliša; poticanje odgoja i obrazovanja te istraživanja u svezi sa zaštitom okoliša. Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na prostorno uređenje Republike Hrvatske i usklađivanje regionalnoga prostornog razvitka, planiranje, korištenje i zaštitu prostora, ostvarivanje međunarodne suradnje u prostornom uređenju, inspekcijske poslove prostornog uređenja; informacijski sustav o prostoru, praćenje stanja u prostoru i provedbu dokumenata prostornog uređenja Republike Hrvatske, lokacijske dozvole, surađuje u izradi dokumenata prostornog uređenja županija, gradova i općina radi osiguravanja uvjeta za gospodarenje, zaštitu i upravljanje prostorom i usklađivanja djelovanja tijela državne uprave koja sudjeluju u izradi, donošenju i provedbi dokumenata prostornog uređenja, osiguravanje uvjeta za razvitak i unapređenje poslovanja pravnih i fizičkih osoba iz područja prostornog uređenja, uređenje naselja, te uređuje i korištenje građevinskog zemljišta. Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na utvrđivanje uvjeta za projektiranje i gradnju građevina; poslovanje pravnih i fizičkih osoba iz područja graditeljstva, Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu te drugih inženjera koji sudjeluju u gradnji, praćenje i analiziranje kvalitete građevinskih i projektantskih usluga u graditeljstvu; građevne i uporabne dozvole, korištenje, održavanje i uklanjanje građevine, inspekcijske poslove gradnje te provodi upravni postupak iz područja stanovanja i komunalnog gospodarstva. Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na djelovanje instrumenata i mjera gospodarske politike u graditeljstvu, stanovanje, politiku stanovanja, gradnju stanova i naselja; socijalnih i službenih stanova; provedbu posebnih programa Vlade Republike

Hrvatske u stanogradnji, komunalno gospodarstvo; politiku, praćenje i unapređenje stanja u komunalnom gospodarstvu, ostvarivanje međunarodne suradnje u graditeljstvu i stanovanju.

MINISTARSTVO KULTURE tijelo je državne uprave koje obavlja upravne i druge poslove u području kulture koji se odnose na razvitak i unapređenje kulture, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, kulturnog života i kulturnih djelatnosti; osnivanja ustanova i drugih pravnih osoba u kulturi; promicanje kulturnih veza s drugim zemljama i međunarodnim institucijama; stručne i upravne poslove za Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO; upravne poslove u području javnog informiranja; poticanje programa kulturnih potreba pripadnika hrvatskoga naroda u drugim zemljama; osiguravanje financijskih, materijalnih i drugih uvjeta za obavljanje i razvitak djelatnosti kulture, a osobito muzejske, galerijske, knjižničarske, arhivske, kazališne, glazbene i glazbeno-scenske, nakladničke, likovne i filmske. Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: istraživanje, proučavanje, praćenje, evidentiranje, dokumentiranje i promicanje kulturne baštine; središnju informacijsko-dokumentacijsku službu; utvrđivanje svojstva zaštićenih kulturnih dobara; propisivanje mjerila za utvrđivanje programa javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske; skrb, usklađivanje i vođenje nadzora nad financiranjem programa zaštite kulturne baštine; osnivanje i nadzor nad ustanovama za obavljanje poslova djelatnosti zaštite kulturne baštine; ocjenjivanje uvjeta za rad pravnih i fizičkih osoba na restauratorskim, konzervatorskim i drugim poslovima zaštite kulturne baštine; osiguranje uvjeta za obrazovanje i usavršavanje stručnih radnika u poslovima zaštite kulturne baštine; provedbu nadzora prometa, uvoza i izvoza zaštićenih kulturnih dobara; utvrđivanje uvjeta za korištenje i namjenu kulturnih dobara, te upravljanje kulturnim dobrima sukladno propisima; utvrđivanje posebnih uvjeta građenja za zaštitu dijelova kulturne baštine; obavljanje inspekcijskih poslova zaštite kulturne baštine. Ministarstvo obavlja upravne i druge poslove koji se odnose na: istraživanje, proučavanje, praćenje, evidentiranje, dokumentiranje i promicanje prirodne baštine, središnju informacijsko-dokumentacijsku službu; utvrđivanje svojstva zaštićenih dijelova prirode te njihovo vrednovanje; vođenje središnjih upisnika zaštićenih dijelova prirode; propisivanje mjerila za utvrđivanje programa javnih potreba u području zaštite prirode Republike Hrvatske; skrb, usklađivanje i vođenje nadzora nad financiranjem programa zaštite prirode; osnivanje i nadzor nad ustanovama za obavljanje poslova djelatnosti zaštite prirode; ocjenjivanje uvjeta za rad pravnih i fizičkih osoba na poslovima zaštite prirode; osiguravanje uvjeta za obrazovanje i usavršavanje stručnih djelatnika u djelatnostima zaštite prirode, provedbu nadzora prometa, uvoza, izvoza zaštićenih dijelova prirode; utvrđivanje uvjeta za korištenje i namjenu zaštićenih dijelova prirode, te upravljanje zaštićenim dijelovima prirode; utvrđivanje uvjeta zaštite prirode; inspekcijske poslove zaštite prirode.

Ostale institucije važne za politiku regionalnog razvoja nalaze se u Dodatku 7.

3.5.3. DRUGI INSTRUMENTI POTPORE POLITICI REGIONALNOG RAZVOJA

Potpore regionalnom razvoju također se osigurava korištenjem sredstava različitih međunarodnih financijskih institucija kao što su Europska investicijska banka, Razvojna banka Vijeća Europe, Svjetska banka te putem pretpristupne pomoći Europske Unije i bilateralne pomoći.

A) INICIJATIVE JAČANJA KAPACITETA ZA REGIONALNI RAZVOJ

MRRŠVG je potaknuo izradu i provedbu županijskih razvojnih planova poznatih kao „regionalni operativni programi“, odnosno ROP-ovi, koji su se prvobitno izrađivali uz pomoć EU sredstava iz pretpristupnog programa CARDS, a poslije iz državnog proračuna. Financiranje izrade ROP-ova potpomogao je i Fond za regionalni razvoj. Svih 20 županija i Grad Zagreb, izradili su i donijeli svoje regionalne operativne programe.

MRRŠVG je proveo projekt *Socioekonomski oporavak područja posebne državne skrbi (2005.-2009.)* koji se dijelom financira kreditom Svjetske banke. Riječ je o multisektorskom projektu potpore gospodarskom razvoju (financijska potpora novim i postojećim malim i srednjim poduzećima i zadrugama, tehnička pomoć, izobrazba, jačanje kapaciteta, itd.), jačanju institucija za upravljanje razvojem na županijskoj i lokalnoj razini, izgradnji lokalne infrastrukture (obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb, komunalne usluge, vodovod, promet i dostupnost, proizvodna infrastruktura, okoliš), socijalnoj uključenosti (potpora obiteljima, mladima, ženama, djeci, starijima, nemoćnima i drugim marginalnim skupinama, uključujući izbjeglice i povratnike) te razminiravanju.

U rujnu 2009. godine završila je provedba projekta *Pomoć pri jačanju kapaciteta za regionalni razvoj* u sklopu programa CARDS 2004, kojim se pružila tehnička pomoć Ministarstvu regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva te jedinicama lokalne i regionalne samouprave u procesu pristupanja Europskoj Uniji u području regionalnog razvoja. Glavni su ciljevi projekta bili jačanje kapaciteta MRRŠVG-a za koordiniranje i upravljanje razvojnim programima na regionalnoj/lokalnoj razini te za upravljanje strukturnim fondovima Europske Unije; jačanje kapaciteta županija i regija NUTS 2 za planiranje i provedbu razvojnih aktivnosti te jačanje kapaciteta regionalnih i lokalnih sudionika za učinkovito povlačenje sredstava i korištenje razvojnih fondova.

MRRŠVG je odgovoran i za programe koji se provode uz potporu Europske investicijske banke, EIB I. (*Program za obnovu komunalne infrastrukture, 2004.-2007.*) i EIB II. (*Integralni razvoj lokalne zajednice, 2005.-2008.*). Iz tih se programa financira komunalna i socijalna infrastrukturu, a EIB II uz to pruža potporu i infrastrukturi vezanoj uz okoliš.

Pozitivan proces podizanja svijesti i iniciranja konkretnih aktivnosti strateškog planiranja na nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini u različitim potpomognutim područjima rezultat je,

između ostalog, velikog broja projekata financiranih iz EU fondova i sredstava bilateralne pomoći (npr. SAD, Njemačka, Velika Britanija ili Italija) usmjerenih na jačanje kapaciteta za lokalni i regionalni razvoj u Republici Hrvatskoj.

B) INSTRUMENT PREPRISTUPNE POMOĆI (PROGRAM IPA)

Instrument prepristupne pomoći (IPA) jest prepristupni program Europske Unije na raspolaganju Republici Hrvatskoj. Glavni ciljevi programa IPA uključuju pomoć državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovu usklađivanju i provedbi pravne stečevine Europske Unije, tj. „*acquis communautaire*“, kao i pripremi za korištenje strukturnih fondova. Republika Hrvatska je korisnik programa IPA od 2007. godine do trenutka ulaska u Europsku Uniju. SDURF je odgovoran za koordinaciju programa IPA u Hrvatskoj, a Ministarstvo financija za cjelokupno financijsko upravljanje programom. Program se sastoji od pet komponenti: pomoć u tranziciji i jačanju institucija, prekogranična suradnja, regionalni razvoj, razvoj ljudskih potencijala i ruralni razvoj. Treća komponenta, „regionalni razvoj“ od posebne je važnosti, a podijeljena je u tri potkomponente: a) promet, b) okoliš i c) regionalna konkurentnost, za koje su izrađeni zasebni operativni programi čija će provedba svakako pridonijeti regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

3.6. ZAKLJUČAK

Velik iznos državne pomoći usmjeren je na razvoj potpomognutih područja, od čega najveći dio na poboljšanje osnovne infrastrukture, kao jednog od preduvjeta društveno-gospodarskog razvoja, a u mnogim slučajevima i na uklanjanje posljedica rata. Problem je što ne postoji ravnoteža između ulaganja u osnovnu infrastrukturu i ulaganja u ostale aspekte društveno-gospodarskog razvoja, što rezultira nedovoljnim pokretanjem ljudskih, društvenih i gospodarskih potencijala prijeko potrebnih za regionalni i lokalni razvoj.

Postojeće razvojne intervencije na potpomognutim područjima nisu u dovoljnoj mjeri i na održiv način odgovorile na različite potrebe tih područja. Pružanje potpore i njezina provedba je fragmentirana, nije uvijek dobro usmjerena i ne uključuje koherentan i integriran strateški pristup, što vodi nedovoljno učinkovitom korištenju oskudnih sredstava. Uz to, nedostatak sustava praćenja i evaluacije uz pomoć relevantnih podataka otežava donošenje konačnih zaključaka o učinkovitosti Vladinih intervencija usmjerenih na razvoj potpomognutih područja.

Dosadašnja politika regionalnog razvoja RH prije svega je bila usmjerena na lokalnu razinu, tj. gradove, općine ili čak naselja. Početkom procesa pristupanja Europskoj Uniji na prijelazu stoljeća, Hrvatska se počela preusmjeravati na srednju razinu razvoja, odnosno županije, koje predstavljaju regionalnu razinu u nacionalnom kontekstu. Međutim ni ta razina nije bila dovoljno snažna za europsku regionalnu politiku i strukturne fondove. Stoga se u Hrvatskoj

trebala uvesti i statistički usporediva regionalna razina u kontekstu Europske Unije. Od ožujka 2007. godine u Republici Hrvatskoj postoje tri nove statističke regije razine NUTS 2 – Jadranska Hrvatska, Panonska Hrvatska i Sjeverozapadna Hrvatska. Premda se danas prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS 2 prije svega sagledavaju s aspekta programiranja i alokacije dostupnih fondova Europske Unije namijenjenih regionalnom razvoju, neupitno je da će logika potrebe čvršćeg povezivanja i usklađivanja planiranja i korištenja nacionalnih sredstava i sredstava Europske Unije namijenjenih regionalnom razvoju, a radi postizanja optimalnog razvojnog učinka, posljedično jačati značenje i ulogu tih prostornih jedinica kao ključnih razvojno-planskih regija Republike Hrvatske u sveukupnom nacionalnom razvojnom planiranju. Može se istaknuti da se s procesom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj Uniji pojavljuju velike razvojne mogućnosti za Hrvatsku i to na svim razinama, a osobito za uspostavu okvira za suvremenu nacionalnu razvojnu politiku koja uzima u obzir regionalne posebnosti.

4. STRATEŠKI CILJEVI

Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske nastoji se osigurati koordiniran pristup održivom društveno-gospodarskom razvoju svih dijelova zemlje te povezati upravljanje razvojem odozgo i odozdo (engl. top-down/bottom-up) povezivanjem različitih ministarstava te drugih središnjih državnih institucija s ostalim sudionicima u društveno-gospodarskom razvoju zemlje (s nacionalne, regionalne i lokalne razine), radi postizanja ravnomjernijeg razvoja zemlje i smanjenja društveno-gospodarskih razlika.

Strategija je važan međusektorski i teritorijalno usmjeren sastavni dio planiranja nacionalnog razvojnog procesa čiji je sveukupan cilj pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Taj će se cilj postići ispunjenjem triju specifičnih strateških ciljeva:

1. **RAZVOJ ŽUPANIJA I STATISTIČKIH REGIJA**
2. **RAZVOJ POTPOMOĞNUTIH PODRUČJA**
3. **RAZVOJ POGRANIČNIH PODRUČJA.**

Slika 7: Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske - hijerarhija ciljeva

4.1. STRATEŠKI CILJ 1.: RAZVOJ ŽUPANIJA I STATISTIČKIH REGIJA

4.1.1. SVRHA

Taj se strateški cilj temelji na potrebi boljeg povezivanja razvojnih prioriteta središnje razine s potrebama statističkih regija te jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj, kako bi se dostupna sredstva trošila tako da pridonose ostvarivanju nacionalnih, regionalnih i lokalnih razvojnih ciljeva na koherentan i integrirani način.

Strateški cilj 1. stavlja lokalne i regionalne sudionike razvojnog procesa u središte razvoja njihovih područja, i to njihovim uključivanjem u rad županijskog partnerskog vijeća i partnerskog vijeća statističke regije, koje će surađivati s predstavnicima središnje vlasti pri identificiranju prioriteta njihove županije ili statističke regije i predlaganju zajedničkih strateških rješenja.

Županijske razvojne strategije, županijski razvojni projekti, zajednički razvojni projekti te razvojni projekti statističkih regija, nastat će kao rezultat takvog procesa i postati važno sredstvo za usmjeravanje financijskih sredstava namijenjenih razvoju županija i statističkih regija.

4.1.2. OPRAVDANOST

Takav pristup opravdava se time što stanovništvo na lokalnoj i regionalnoj razini mnogo jasnije razumije teškoće s kojima se susreće nego oni koji planiraju razvoj na nacionalnoj razini. Specifični lokalni i regionalni problemi često zahtijevaju specifična lokalna ili regionalna rješenja.

Iako održivi razvoj i gospodarska i socijalna kohezija mogu biti središnji ciljevi Vladine politike, nijedan od njih ne može biti postignut samo putem upravljanja razvojem odozgo (tzv. top-down pristupom) i programa osmišljenih isključivo na središnjoj razini. Stoga se lokalni i regionalni sudionici razvojnog procesa trebaju osposobiti za rješavanje razvojnih izazova svojih područja. Oni trebaju razumjeti i provoditi načela i praksu razvojnih partnerstava, sudjelovati u identificiranju i usklađivanju prioriteta, oblikovanju i provedbi rješenja, a iskustvo i znanje vezano uz to trebaju stjecati i unapređivati stalnim praćenjem razvojnih procesa.

Učinkovit održivi razvoj zahtijeva od svih sudionika uključenih u razvojni proces strateško i široko promišljanje pri razumijevanju potreba i predlaganju rješenja, jer rješavanje mnogih problema na županijskoj i lokalnoj razini traži provedbu aktivnosti i izvan županijskih granica.

Stoga postoji snažna potreba povezivanja lokalnih i regionalnih potreba i problema s nacionalnim razvojnim prioritetima, kako bi se postigao opći konsenzus o tome kako dostupna sredstva mogu biti najučinkovitije utrošena, radi postizanja odgovarajuće ravnoteže među različitim razvojnim ciljevima.

4.1.3. NAČINI OSTVARIVANJA CILJEVA

4.1.3.1. UVOD

Svrha je strateškog cilja razvoja županija i statističkih regija bolje povezati lokalne i regionalne razvojne potrebe s nacionalnim razvojnim prioritetima.

To će se postići dvjema glavnim sastavnicama kojima se regulira planiranje i upravljanje razvojem na dvjema temeljnim razinama:

- 1. RAZINA STATISTIČKE REGIJE, RADI DEFINIRANJA RAZVOJNIH PRIORITETA NA RAZINI NUTS 2;**
- 2. ŽUPANIJSKA RAZINA, RADI DEFINIRANJA RAZVOJNIH PRIORITETA NA RAZINI NUTS 3.**

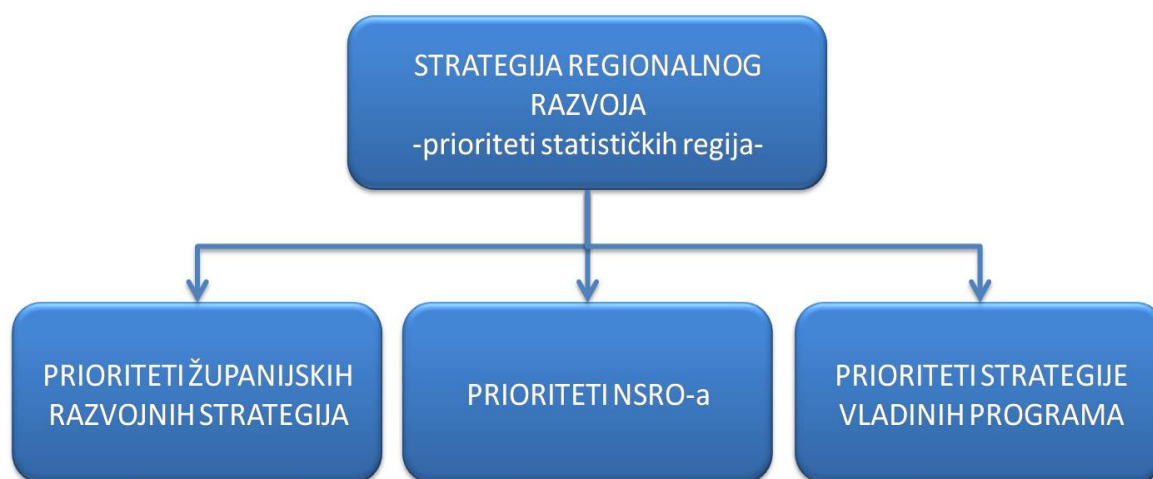
Za potrebe ovog strateškog cilja Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva dalo je izraditi studiju Definiranje razvojnih prioriteta regija NUTS 2.¹⁸ Glavna svrha i cilj te studije bili su definirati razvojne prioritete statističkih regija u Republici Hrvatskoj (Sjeverozapadne Hrvatske koju čine: Grad Zagreb, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska i Zagrebačka županija; Panonske Hrvatske u čijem su sastavu: Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Karlovačka, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Sisačko-moslavačka, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska županija te Jadranske Hrvatske koju čine: Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska i Zadarska županija). Prioriteti statističkih regija definirani su za razdoblje od tri godine (2011.-2013.) nakon čega bi trebali biti revidirani i odnositi će se na sljedeću financijsku perspektivu sukladno razdoblju trajanja Strategije Vladinih programa.

Definirani razvojni prioriteti statističkih regija obuhvaćaju opće (generalne) i specifične razvojne prioritete za svaku statističku regiju u Republici Hrvatskoj radi usmjeravanja

¹⁸ Studija je izrađena na temelju ugovora MRRŠVG-a i Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 25. 7. 2008. godine.

investicija u prioritetna područja i specijalizacije regija. Razvojni prioriteti statističkih regija istodobno su smjernica županijama za izradu županijskih razvojnih strategija, ali i smjernica nacionalnoj razini prilikom izrade Strategije Vladinih programa i Nacionalnog strateškog referentnog okvira kao glavnog programskog dokumenta koji daje okvir za korištenje strukturnih instrumenata Kohezijske politike Europske Unije. Osnovna shema povezanosti razvojnih prioriteta statističkih regija, županija i središnje razine prikazana je na sljedećoj slici.

Slika 8: Proces planiranja regionalnih razvojnih prioriteta u strateškim dokumentima

→ Inputi za definiranje razvojnih prioriteta

4.1.3.2. PRIORITETI STATISTIČKIH REGIJA

Svaka regija u Republici Hrvatskoj ima specifični teritorijalni kapital¹⁹ kojim se razlikuje od drugih i koji je osnova za njezin razvoj i privlačenje investicija. Politika regionalnog razvoja mora pomoći regijama da iskoriste svoj teritorijalni kapital i na taj način povećaju svoju konkurentnost u odnosu na druge regije. Javne konzultacije u okviru Šestog izvještaja o napretku ekonomske i socijalne kohezije u Europske Unije daju zaključak kako teritorijalna kohezija pojačava ekonomsku i socijalnu koheziju. Konsenzus je svih javnih politika u Europskoj Uniji kako se treba uvijek imati u vidu teritorijalni učinak pojedinih mjera i intervencija fokusirajući ih na neophodne reforme i aktivnosti kako bi se u idućih 10 godina postiglo društvo bazirano na znanju, ekologiji, socijalnom i održivom razvoju te investicijama

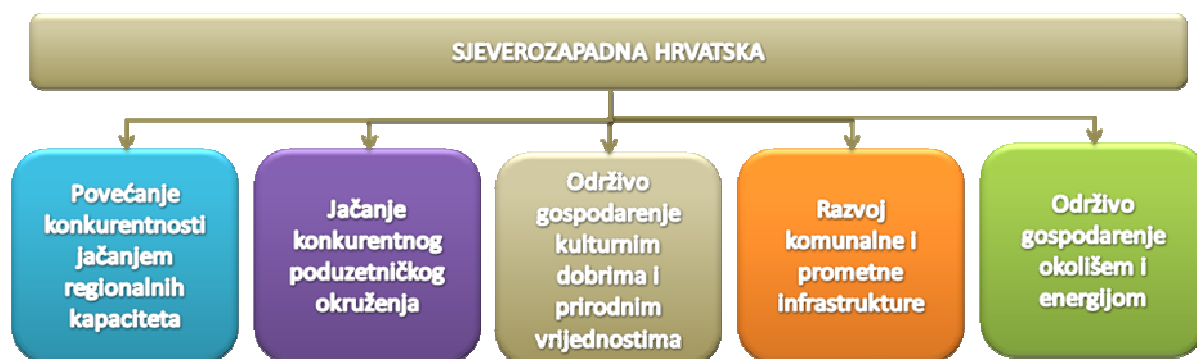
¹⁹ Prema „Green Paper on Territorial Cohesion, Commission of the European Communities, 2008“

u istraživanje, razvoj i inovacije. Koncept teritorijalne kohezije²⁰ prepoznat je i u Lisabonskom ugovoru i u prijedlogu strateškog dokumenta *EU-2020 strategiji*.

Trenutna kriza sa svojim asimetričnim teritorijalnim posljedicama još je više povećala značaj teritorijalne kohezije. Teritorijalna različitost osnovni je razvojni potencijal Europske Unije te je stoga potrebno povećati koordinaciju nacionalnih sektorskih politika i politike teritorijalne kohezije s ciljem postizanja sinergije različitih programa. U Republici Hrvatskoj se to ostvaruje sustavnim i koordiniranim pristupom politici regionalnog razvoja koji će kombinirati pristup razvoju odozdo i odozgo (engl. bottom-up/top-down) i kojim će se postići ravnoteža između konvergencije i jačanja regionalne konkurentnosti te dovesti do ubrzanja stope gospodarskog rasta, rasta konkurentnosti naših regija i njihove sposobnosti natjecanja na europskom i globalnom tržištu, rasta izvoza i stope zaposlenosti te osiguranja primjerenog životnog standarda i kvalitete života u našim regijama. Time će se ujedno omogućiti uspješna integracija hrvatskog gospodarstva u Europsku Uniju i ojačati institucionalni i administrativni kapaciteti naših regija za korištenje sredstava EU fondova.

U svrhu maksimalnog iskorištenja učinka regionalne politike, jačanja razvojnog potencijala statističkih regija, smanjenja regionalnih razvojnih nejednakosti i boljeg povezivanja lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s nacionalnim razvojnim prioritetima, na temelju zajedničkih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji, definirani su prioriteti za sve tri statističke regije u Republici Hrvatskoj te detektirane mjere ili područja intervencije.

SJEVEROZAPADNA HRVATSKA

POVEĆANJE KONKURENTNOSTI JAČANJEM REGIONALNIH KAPACITETA

²⁰ Ibid

1. Jačanje mreže učilišta, centara za izobrazbu i poticanje cjeloživotnog učenja
2. Usklađivanje obrazovnog sustava sa stvarnim potrebama lokalnog gospodarstva i tržišta rada
3. Jačanje kapaciteta za strateško planiranje i korištenje europskih fondova
4. Unapređenje sustava obrazovanja stručnjaka za održivo upravljanje kulturnim dobrima i prirodnim vrijednostima

JAČANJE KONKURENTNOG PODUZETNIČKOG OKRUŽENJA

1. Umrežavanje poslovnog sektora s javnim i znanstveno-istraživačkom sektorom radi povećanja efikasnosti i konkurentnosti
2. Unapređenje informacijske i elektroničke komunikacijske tehnologije i infrastrukture
3. Razvoj komunalne i javne infrastrukture
4. Izgradnja i razvoj tehnoloških parkova, poslovno-razvojnih centara i institucija za transfer tehnologija

ODRŽIVO GOSPODARENJE KULTURNIM DOBRIMA I PRIRODNIM VRIJEDNOSTIMA

1. Razvoj turizma i potporne infrastrukture
2. Valorizacija i revitalizacija kulturnih dobara i prirodnih vrijednosti

RAZVOJ KOMUNALNE I PROMETNE INFRASTRUKTURE

1. Unapređenje željezničke infrastrukture
2. Unapređenje cestovne infrastrukture (integrirani sustav prometnica)
3. Unapređenje zračnog prometa
4. Unapređenje sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda

ODRŽIVO GOSPODARENJE OKOLIŠEM I ENERGIJOM

1. Gospodarenje otpadom
2. Gospodarenje vodama
3. Učinkovitije korištenje energije i korištenje obnovljivih izvora energije

4. Održivo upravljanje prirodnim vrijednostima

PANONSKA HRVATSKA

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO, LOVSTVO I SLATKOVODNO RIBARSTVO

1. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih kapaciteta i stvaranje lokalnog tržišta regije
2. Razvoj poljoprivrede u zaštićenim prostorima i ekološke poljoprivrede
3. Unapređenje upravljanja i korištenja poljoprivrednim resursima
4. Pošumljavanje i zaštita marginalnog šumskog zemljišta
5. Očuvanje i modernizacija infrastrukture u slatkovodnom ribarstvu

RAZVOJ REGIONALNE INFRASTRUKTURE

1. Prometna infrastruktura (cestovni, željeznički i zračni promet te plovni putovi)
2. Razvoj vodno-komunalne infrastrukture i melioracijskih sustava (sustavi javne vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda te melioracijski sustavi za navodnjavanje i odvodnju)
3. Infrastruktura za zaštitu okoliša (odlagališta otpada)
4. Energetika (termo-energetski i hidro-energetski sustav, obnovljivi izvori energije)
5. Socijalna, obrazovna, kulturna i zdravstvena infrastruktura

POVEĆANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA PANONSKE REGIJE

1. Razvoj i unapređenje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija
2. Umrežavanje javnog, privatnog i znanstveno-istraživačkog sektora te razvoj klastera
3. Unapređenje izvoznih djelatnosti i povećanje konkurentnosti proizvodnje modernizacijom industrijskih pogona i postrojenja, promocijom Panonske Hrvatske i privlačenjem stranih ulaganja
4. Socijalno poduzetništvo – prenamjena javnih i obrazovnih institucija u funkciji gospodarstva
5. Razvoj i unapređenje svih vidova turizma
6. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva

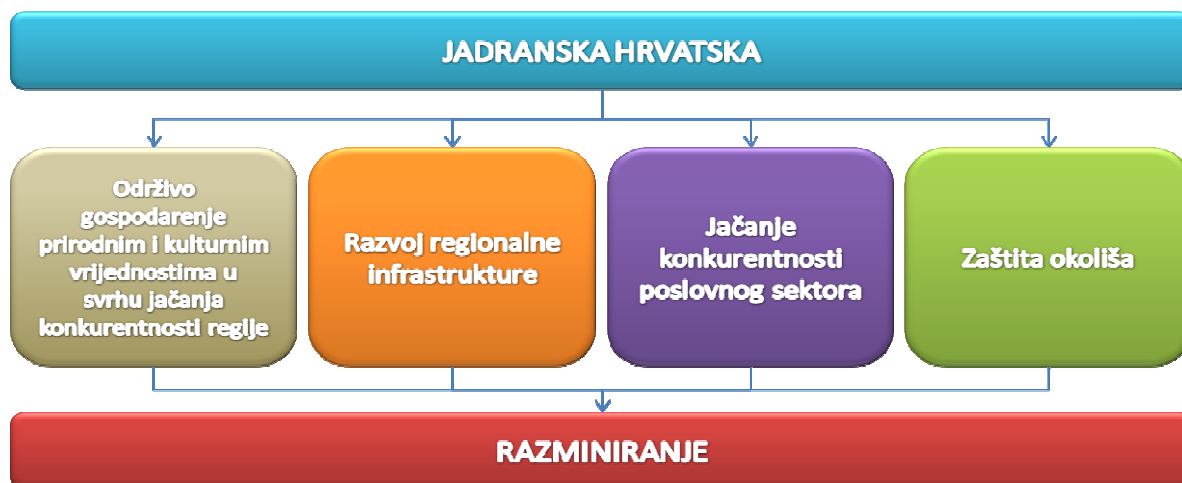
ZAŠTITA OKOLIŠA

1. Programi i projekti zaštite okoliša
2. Unapređenje upravljanja zaštićenim područjima regije
3. Razvoj sustava zaštite, povezivanja i umrežavanja parkova prirode

JAČANJE LJUDSKIH POTENCIJALA

1. Razvoj i unapređenje sustava cijeloživotnog obrazovanja jačanjem programa prema potrebama tržišta
2. Razvoj tržišta rada i sustava zapošljavanja
3. Osnivanje, modernizacija i umrežavanje visoko obrazovnih ustanova i gospodarskih subjekata (unutar regije Panonska Hrvatska kao i sa subjektima i ustanovama izvan Regije)

HORIZONTALNA MJERA — RAZMINIRAVANJE

ODRŽIVO GOSPODARENJE PRIRODNIM I KULTURNIM VRIJEDNOSTIMA U SVRHU JAČANJA KONKURENTNOSTI REGIJE

1. Razvoj selektivnih oblika turizma, diversifikacija usluga i proširenje turističke ponude te poboljšanje kvalitete postojećih i izgradnja novih smještajnih kapaciteta i pratećih sadržaja
2. Održivi razvoj zaštićenih područja
3. Održivo gospodarenje prirodnim resursima
4. Valorizacija i revitalizacija kulturne i prirodne baštine
5. Održivi razvoj poljoprivrede

RAZVOJ REGIONALNE INFRASTRUKTURE

1. Razvoj i unapređenje prometne infrastrukture i logistike te intermodalnog prometa za robu i putnike
2. Razvoj i unapređenje javne infrastrukture
3. Razvoj i unapređenje energetske infrastrukture
4. Razvoj i unapređenje informatičke i elektroničke komunikacijske infrastrukture

5. Razvoj i unapređenje sustava navodnjavanja
6. Razvoj sustava javne vodoopskrbe i javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda i ostale komunalne infrastrukture

JAČANJE KONKURENTNOSTI POSLOVNOG SEKTORA

1. Razvoj gospodarstva kroz jačanje strukovnog i cjeloživotnog obrazovanja u skladu s potrebama poslovnog sektora
2. Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja
3. Jačanje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija
4. Tehnološko osuvremenjivanje, restrukturiranje i diversifikacija gospodarstva
5. Razvoj proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednošću
6. Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i/ili javnog sektora u svrhu transfera znanja, uvođenja novih tehnologija i komercijalizaciju inovacija i razvoj klastera

ZAŠTITA OKOLIŠA

1. Gospodarenje otpadom
2. Zaštita od požara
3. Zaštita voda i mora
4. Zaštita zraka i tla
5. Razvoj i promicanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti

HORIZONTALNA MJERA — RAZMINIRANJE

4.1.3.3. STRATEŠKO PLANIRANJE RAZVOJA NA ŽUPANIJSKOJ RAZINI

Temeljni planski dokument za održivi društveno-gospodarski razvoj svake jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju osnovni smjerovi razvoja (ciljevi i prioriteti) jedinice područne (regionalne) samouprave jest Županijska razvojna strategija (ŽRS). Osnovni smjerovi razvoja moraju biti u suglasju s ciljevima i prioritetima razvoja utvrđenim u Strategiji kao osnovnom planskom dokumentu središnje razine kojim se utvrđuju ciljevi politike regionalnog razvoja. ŽRS je predviđena kao logičan nastavak tzv. regionalnih operativnih programa (ROP-ova) koji su dosad pripremljeni u gotovo svim županijama.

Županijsku razvojnu strategiju donosi jedinica područne (regionalne) samouprave u skladu s načelom Partnerstva i suradnje. Plan razvojnih programa koji jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju obavezu donijeti sukladno *Zakonu o proračunu* mora biti u suglasju sa Županijskom razvojnom strategijom.

Ciljevi Županijske razvojne strategije jesu:

- postići konsenzus među svim relevantnim nacionalnim, regionalnim i lokalnim partnerima o razvojnim potrebama županije (vezanima uz gospodarski razvoj, zapošljavanje i edukaciju, infrastrukturu, okoliš, lokalni, urbani i ruralni razvoj, rješavanje pitanja siromaštva i socijalne isključenosti) te, sukladno tomu, služiti kao osnova za pregovaranje, usklađivanje i financiranje aktivnosti definiranih strategijom;
- dati osnovne smjernice za izradu županijskih razvojnih projekata;
- pomoći ispunjenju zajedničkih strateških ciljeva u suradnji s drugim susjednim županijama te stvoriti osnovu za djelovanje u vezi s prekograničnim, transnacionalnim i međuregionalnim potrebama i mogućnostima;
- dati osnovne smjernice za lokalne razvojne planove i projekte jedinica lokalne samouprave.

Sadržaj ŽRS-a odnosi se na kvantitativni i kvalitativni opis trenutačne situacije, postignute rezultate i utrošena financijska sredstva tijekom provedbe prethodnog ŽRS-a (ili ROP-a), sukladno nezavisnoj evaluaciji, *SWOT* analizu županije, viziju i hijerarhijski raspodijeljene ciljeve županijske razvojne strategije izvedene iz *SWOT* analize, opis strategije za postizanje ciljeva, odabrane prioritete za društveno-gospodarski razvoj županije zajedno s njihovim kvantificiranim specifičnim ciljevima, i detaljnim opisom specifičnih intervencija (mjera), indikativan financijski plan za ŽRS, opis modela/načina upravljanja ŽRS-om i sustava njezina praćenja i evaluacije, komunikacijsku strategiju za Županijsku razvojnu strategiju te dodatke kao što su opis rezultata konzultacija sa županijskim partnerskim vijećem tijekom izrade ŽRS-a, te poduzetih i planiranih aktivnosti u vezi s uključivanjem partnerstva u praćenje njezine provedbe i izvješće o *ex-ante* evaluaciji ŽRS-a.

Nakon dovršenja ŽRS-a na razini županije treba se napraviti indikativna lista projekata u okviru svake mjere ili područja intervencije koji se žele financirati i unijeti ih u središnju elektroničku bazu razvojnih projekata koju vodi ministarstvo nadležno za regionalni razvoj. Indikativna lista projekata, osim županijskih razvojnih projekata, može sadržavati i zajedničke razvojne projekte (ZRP). Zajednički razvojni projekti (ZRP) investicijski su projekti dviju ili više županija koji (I.) su u pravnoj nadležnosti jedinica regionalne samouprave, (II.) imaju očekivan utjecaj na više županija unutar određene statističke regije, (III.) nude postizanje dodatnog

učinka zahvaljujući suradnji u odnosu prema projektu koji provodi samo jedna županija te (IV) koji su u suglasju s razvojnim prioritetima statističke regije definiranim u Strategiji.

Nasuprot tomu, na razini statističke regije u svrhu planiranja razvoja i upravljanja njime, identificirat će se razvojni projekti statističkih regija (RPSR). To će biti projekti koji će sukladno definiranim razvojnim prioritetima statističke regije biti prepoznati kao ključni za razvoj određene statističke regije. MRRŠVG će aktivno pomagati županijama i drugim akterima unutar određene statističke regije u procesu identifikacije i pripreme razvojnih projekata statističkih regija, a posebno kada se radi o projektima koji imaju značajan društveno-gospodarski učinak na razvoj potpomognutih područja.

4.2. STRATEŠKI CILJ 2: RAZVOJ POTPOMOGNUTIH PODRUČJA

4.2.1. SVRHA

Taj je strateški cilj usmjeren na osiguravanje potpore svim područjima s društveno-gospodarskim teškoćama u Republici Hrvatskoj, u svrhu povećanja i optimalnog korištenja njihova razvojnog potencijala i rješavanjem uzroka njihovih razvojnih teškoća.

Strateški cilj 2 zadužuje središnju vlast da osigura usmjeravanje određenog udjela svih nacionalnih investicija prema područjima s razvojnim teškoćama.

4.2.2. OPRAVDANOST

Postojeće razvojne teškoće određenih područja posljedica su višestrukih i često preklapajućih čimbenika. Primjerice, sasvim je jasno kako će stradanja tijekom Domovinskog rata dugotrajno utjecati na razvojni potencijal nekih županija, kako u smislu uništene fizičke i gospodarske infrastrukture, tako nerijetko još i više u smislu izgubljenog ljudskog i društvenog kapitala. Kako se nemali broj kvalificiranih i visoko stručnih osoba odlučuje za odlazak iz njih, ta se područja suočavaju sa smanjenjem kvalitetne radne snage što ima za posljedicu dodatno smanjenje poduzetničke aktivnosti te nedostatak potrebnih znanja i vještina.

Nemogućnost rješavanja problema vezanih uz neke prirodno-geografske nedostatke, kao što su primjerice izoliranost i nepovoljni prirodno-geografski uvjeti ili, u drugim slučajevima, problema nastalih kao posljedica nedavne povijesti, primjerice ratna razaranja i gubitak postojećih tržišta kao rezultat zatvorenih granica (npr. sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom), ostavilo je na nekim područjima izrazito negativan učinak na lokalne uvjete života, ali i na mogućnost i budućnost razvoja gospodarstva i razvoja općenito.

Jednako tako, prelazak s višedesetljetnog centraliziranog planiranja na globalno konkurentnu tržišnu ekonomiju kod većine manje razvijenih dijelova zemlje imao je negativan učinak na

gospodarske aktivnosti, mogućnosti zapošljavanja i prihode u tim područjima. Neka lokalna gospodarstva, prethodno utemeljena na velikim društvenim konglomeratima, još uvijek se trebaju suočiti s neizbježnošću restrukturiranja te rješavanjem problema velike nezaposlenosti, niske produktivnosti, malih prihoda i kulture ovisnosti o državnim subvencijama i dotacijama.

Spomenuti problemi trebaju se rješavati paralelnim aktivnostima odozgo prema dolje te odozdo prema gore.

4.2.3. NAČINI OSTVARIVANJA CILJEVA

4.2.3.1. UVOD

Za vođenje učinkovite politike razvoja potpomognutih područja, od posebne je važnosti što objektivnije utvrditi razinu razvijenosti pojedinih područja unutar Republike Hrvatske. Budući da je postojeći model definiranja potpomognutih područja nedovoljno usklađen sa suvremenim pristupom definiranju slabije razvijenih područja, Ministarstvo je pokrenulo projekt izrade novog modela definiranja potpomognutih područja.

Novi model definiranja potpomognutih područja donosi niz važnih novina i značajno unapređuje objektivnost i kvalitetu postupka definiranja. Najvažnija obilježja novog modela jesu:

- Postupak ocjenjivanja i razvrstavanja teritorijalnih jedinica temelji se na korištenju jedinstvenog kriterija - indeksa razvijenosti, čime se dobiva jedinstveni metodološki okvir za ocjenjivanje, razvrstavanje i praćenje razvijenosti teritorijalnih jedinica. Indeks razvijenosti je složeni pokazatelj koji se izračunava kao ponderirani prosjek više društveno-gospodarskih pokazatelja.
- Postupak ocjenjivanja i razvrstavanja teritorijalnih jedinica provodi se na lokalnoj i županijskoj razini. Uvođenje županijske razine omogućuje učinkovitiji pristup rješavanju problema značajnih regionalnih razlika, s obzirom na to da je lokalna razina u pojedinim slučajevima preniska za donošenje odgovarajućih poticajnih mjera. Također uključivanje županijske razine otvara veće mogućnosti za razvoj urbanih centara u slabije razvijenim županijama. S druge strane, zadržavanje lokalne razine znači da će i dalje postojati mogućnosti za poticanja razvoja slabije razvijenih lokalnih jedinica smještenih unutar razvijenijih županija, što je posebno važno za županije sa značajnim unutar županijskim razlikama.
- Uvođenje jasnih kriterija za stjecanje, ali i za gubitak statusa potpomognutog područja, što je u suglasju s praksom Europske Unije na području kohezijske politike. Takav pristup

omogućuje kontinuiranu usklađenost između stupnja razvijenosti određenog područja i razine pomoći koju prima od države.

- Provedba postupka ocjenjivanja i razvrstavanja provodi se za sve jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave. Time se omogućuje kontinuirano praćenje stupnja razvijenosti svih administrativno-teritorijalnih jedinica kao i planiranje poticajnih mjera koje će biti dostupne svim jedinicama, ali čija će se razina poticaja moći uskladiti s razinom stupnja razvijenosti teritorijalnih jedinica.

Sukladno člancima 24. i 25. *Zakona o regionalnom razvoju*, tablice 3. i 4. prikazuju kriterije za razvrstavanje županija i jedinica lokalne samouprave prema stupnju razvijenosti.

Tablica 3.: Kategorizacija jedinica područne (regionalne) samouprave (NUTS 3)

Kategorizacija JP(R)S	Kriterij
1. skupina	Županije s vrijednošću indeksa razvijenosti ²¹ manjim od 75% nacionalnog prosjeka
2. skupina	Županije s vrijednošću indeksa razvijenosti između 75% i 100% nacionalnog prosjeka
3. skupina	Županije s vrijednošću indeksa razvijenosti između 100% i 125% nacionalnog prosjeka
4. skupina	Županije s vrijednošću indeksa razvijenosti većim od 125% nacionalnog prosjeka

Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se na sljedeći način:

Tablica 4.: Kategorizacija jedinica lokalne samouprave (LAU 2)

Kategorizacija JLS	Kriterij
1. skupina	JLS s vrijednošću indeksa razvijenosti manjim od 50% nacionalnog prosjeka
2. skupina	JLS s vrijednošću indeksa razvijenosti između 50% i 75% nacionalnog prosjeka
3. skupina	JLS s vrijednošću indeksa razvijenosti između 75% i 100% nacionalnog prosjeka
4. skupina	JLS s vrijednošću indeksa razvijenosti između 100% i 125% nacionalnog prosjeka
5. skupina	JLS s vrijednošću indeksa razvijenosti većim od 125% nacionalnog prosjeka

²¹ baziran na ponderu 5 indikatora: dohodak po stanovniku, izvorni prihodi lokalnih jedinica po stanovniku, stopa nezaposlenosti, kretanje stanovništva i razina obrazovanja

U skladu s rezultatima kategorizacije, status potpomognutih područja dodijelit će se sljedećim jedinicama:

1. na razini područne (regionalne) samouprave, jedinicama svrstanim u 1. skupinu
2. na razini lokalne samouprave, jedinicama svrstanim u 1. i 2. skupinu

Uvođenje novog pristupa definiranju potpomognutih područja podrazumijeva i promjenu postojećeg zakonodavnog okvira koji je regulirao ovu problematiku.

Nedavna je analiza pokazala da postoji veliki broj jedinica lokalne samouprave sa znatnim društveno-gospodarskim problemima, ali koje trenutačno ne primaju pomoć ni prema jednom od spomenutih zakona.²² S druge strane, dio jedinica koje trenutačno primaju pomoć, tj. koje su uključene u jedan od spomenutih zakona bilježe vrlo povoljne pokazatelje razvijenosti.

Uvođenje novog modela značit će da će jedina potpomognuta područja (ne uključujući otoke) biti ona izdvojena na temelju novog indeksa razvijenosti. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave zadržat će taj novi status potpomognutih područja tri godine nakon stupanja na snagu odluke o razvrstavanju. Nakon tri godine ponovno će se utvrditi indeks razvijenosti sukladno kojem će biti izdvojene potpomognuta područja za sljedeće razdoblje (sukladno razdoblju trajanja Strategije Vladinih programa). Jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave koje ne budu ispunjavale uvjete za zadržavanje statusa potpomognutog područja, tijekom jedne godine od stupanja na snagu nove odluke o razvrstavanju moći će nadalje koristiti sve poticaje i druge povlastice.

Novim zakonom o potpomognutim područjima uvest će se nove mjere usmjerene na poticanje bržeg gospodarskog razvoja. Na temelju provedene analize²³ definirane su tri grupe mjera:

- A. postojeće mjere koje je potrebno prilagoditi novoj kategorizaciji područja;
- B. postojeće mjere koje je potrebno izostaviti;
- C. nove mjere koje je potrebno uvesti.

²² Sukladno rezultatima studije „Ocjena i unaprjeđenje državnih mjera pomoći za potpomognuta područja“ (Ekonomski fakultet u Splitu, 2008)

²³ Ibid.

A) POSTOJEĆE MJERE KOJE JE POTREBNO PRILAGODITI NOVOJ KATEGORIZACIJI PODRUČJA

Postojeće mjere koje su pokazale dobar rezultat, tj. većina mjera koje su pozitivno ocijenili lokalni i županijski dionici će se zadržati. Takve su mjere na primjer: porezne olakšice za građane i poduzeća, HBOR-ovi povoljni uvjeti kreditiranja, HAMAG-ov program jamstva za zajmove itd. Predviđa se i nastavak programa stambenog zbrinjavanja koji se do sada provodio samo na područjima od posebne državne skrbi. Stambeno zbrinjavanje predstavlja jedan od ključnih instrumenata poticanja razvoja potpomognutih područja, prije svega u pogledu poboljšanja vrlo loše postojeće demografske situacije. Spomenuti program uključuje brojne mjere kao što su dodjela i komunalno opremanje građevinskih zemljišta za izgradnju stambenih kuća, potpora u izgradnji objekata te druge mjere. Pregled planiranih poticajnih mjera u skladu s novom kategorizacijom nalazi se u Dodatku 6.

Kod nekih od postojećih mjera potrebno je osim usklađivanja s novom kategorizacijom jedinica, znatno povećati razinu poticaja kako bi se povećala njihova učinkovitost i doprinos smanjivanju zaostajanja potpomognutih područja i državnog prosjeka. Na primjer, uzme li se u obzir znatno zaostajanje potpomognutih područja u visokom obrazovanju, gdje bilježe gotovo 50% manji udjel visokoobrazovanog stanovništva u odnosu na nacionalni prosjek, potrebno je, u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, raspraviti mogućnost odobravanja dodatnih stipendija i s većim iznosima za one studente koji se obvežu da će se nakon završetka studija zaposliti na potpomognutom području.

Osim konzultiranja s tijelima koja već provode određene mjere za slabije razvijena područja, poseban će se naglasak staviti na dogovor s tijelima koja u sklopu postojećih mjera do sada nisu pružala dodatne pogodnosti za korisnike s potpomognutih područja. Prilikom provedbe konzultacija s nadležnim resornim tijelima MRRŠVG će se posebno usmjeriti na dva područja: regionalnu konkurentnost i demografsku obnovu. U prvom slučaju MRRŠVG će provesti konzultacije oko provedbe Programa poticanja malog i srednjeg poduzetništva čiji je nositelj Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, s ciljem većeg doprinosa Programa razvoju potpomognutih područja. Naime, postojeći program trenutno ne sadrži ugrađene „regionalne“ kriterije koji bi omogućili dodatne pogodnosti za korisnike s potpomognutih područja. U suradnji s Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti razmotrit će se povećanje pogodnosti u okviru populacijske politike za korisnike s potpomognutih područja.

B) MJERE KOJE JE POTREBNO IZOSTAVITI

Postojeće mjere koje je potrebno izostaviti uglavnom su mjere s malim financijskim učinkom za korisnika kao što je na primjer mjera za oslobađanje od administrativne pristojbe pri prijavi intelektualnih prava (patenti, zaštitni znakovi, itd.) ili mjere s destimulativnim učinkom na poduzetništvo kao što je mjera uvećane naknade za iskorištavanje mineralnih sirovina.

Izostavit će se i niz dosadašnjih mjera usmjerenih prema jačanju fiskalnih kapaciteta jedinica na potpomognutim područjima, jer će se to područje urediti novim načinom fiskalnog poravnanja.

C) NOVE MJERE KOJE JE POTREBNO UVESTI

Zbog složenosti problema s kojima se suočavaju potpomognuta područja, planira se izrada četiri ju razvojnih programa usmjerenih na specifična područja od posebne važnosti za njihov dugoročni razvoj. Predviđena je izrada slijedećih programa:

- Program demografske obnove koji će sadržavati dodatne mjere radi povratka iseljenog stanovništva, zadržavanja postojećeg i privlačenja novog stanovništva te poticanja većeg prirodnog prirasta

Analiza iz studije o potpomognutim područjima potvrdila je da područja s razvojnim poteškoćama imaju poraznu demografsku sliku. Za razliku od pozitivne dinamike gospodarstva, podaci o kretanju stanovništva su negativni i pokazuju da se ionako loša demografska situacija kontinuirano pogoršava. Stoga je očito da sadašnje mjere poticanja demografskog razvitka nisu dovoljne. Zbog sveobuhvatnosti problematike demografskog razvitka potrebno je izraditi poseban dokument koji će temeljito analizirati mogućnosti za poboljšanje sadašnjeg demografskog stanja, a posebice mogućnosti privlačenja kvalificiranih kadrova u gospodarstvu i javnom sektoru.

- Program jačanja obrazovnih kapaciteta radi razvoja lokalnog obrazovnog sustava u skladu s potrebama na tržištu te poticanja poboljšanja kvalitete obrazovanja

Bez podizanja opće razine obrazovanosti u područjima s razvojnim poteškoćama, ne može se računati na smanjenje razvojnog jaza prema nacionalnom prosjeku u dugoročnoj perspektivi. Zbog toga je, osim samog povećanja iznosa i broja stipendija, potrebno uložiti sustavne napore u jačanje obrazovnih kapaciteta na područjima sa razvojnim poteškoćama. Upravo je razvoj lokalnih kapaciteta u području visokog obrazovanja bio jedan od ključnih faktora koji je doprinio razvoju slabije razvijenih područja u brojnim europskim zemljama poput Švedske, Finske, Irske i drugih. Stoga je nužno, u uskoj suradnji s resornim ministarstvom, izraditi program jačanja obrazovnih institucija na potpomognutim područjima koji će dovesti do veće ponude obrazovnih programa, poboljšanja njegove kvalitete te veće usklađenosti s potrebama lokalnog gospodarstva i javnih institucija.

- Program privlačenja investitora na potpomognuta područja, koji bi identificirali konkretne mogućnosti investiranja te razradili dodatne pogodnosti za investitore

Bez obzira na povoljne pokazatelje dinamike gospodarstva na potpomognutim područjima, bez privlačenja novih investicija u izvozno orijentirane sektore, dobri će se rezultati teško zadržati. Stoga je nužno imati proaktivan pristup prema investitorima, kako domaćim tako i

stranim, kako bi stekli jasnu sliku o prednostima ulaganja u potpomognuta područja. U suradnji s ostalim državnim tijelima potrebno je izraditi program koji će obuhvatiti prilagođavanje postojećih poticajnih mjera potrebama potpomognutih područja kao i donošenje novih mjera u području privlačenja investicija te poduzeti odgovarajuće informativne kampanje u svrhu promicanja poticaja koje se nude za gospodarstvenike na potpomognutim područjima.

- Program razvoja regionalnih klastera na potpomognutim područjima, koji bi omogućio umrežavanje javnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora u svrhu jačanja regionalne konkurentnosti i specijalizacije regija²⁴

Nakon izrade gore navedenih programa, bit će stvorena osnova za usvajanje nove generacije mjera za poticanje razvoja potpomognutih područja. Izradu svakog pojedinog programa koordinirat će MRRŠVG s relevantnim državnim tijelima.

D) NOVI MODEL FISKALNOG PORAVNANJA

Država trenutno sukladno *Zakonu o područjima od posebne državne skrbi*, *Zakonu o brdsko-planinskim područjima* i *Zakonu o otocima* ulaže znatna sredstva u obliku dotacija (pomoći) proračunima jedinica lokalne samouprave na potpomognutim područjima. Procjenjuje se da je vrijednost takve nepovratne pomoći na područjima posebne državne skrbi, brdsko-planinskim područjima i otocima iznosila oko milijardu kuna u 2007. godini. Tako visoka razina dotacija dijelom je opravdana zbog niske razine osnovnih prihoda, koja ne ostavlja puno prostora jedinici lokalne samouprave da investira u poboljšanje svoje društveno-gospodarske situacije. S druge strane, posljedica usmjerenosti postojećeg modela na potpomognuta područja jest postojanje velikih razlika u pogledu ukupnih proračunskih prihoda po stanovniku između jedinica lokalne samouprave koje imaju status potpomognutih područja i jedinica koje taj status nemaju, a koje su također suočene sa značajnim društveno-gospodarskim poteškoćama i slabim proračunskim kapacitetom. Prema rezultatima studije o učincima dosadašnjih mjera za potpomognuta područja, čak 160 lokalnih jedinica izvan sadašnjih potpomognutih područja zaostajalo je u 2007. godini 25% i više za prosjekom proračunskih prihoda lokalnih jedinica na područjima posebne državne skrbi i brdsko-planinskim područjima. Taj podatak jasno sugerira potrebu uvođenja pravednijeg modela ublažavanja fiskalnih nejednakosti na lokalnoj razini.

²⁴ Prema metodologiji EU vezano uz razvoj klastera na nerazvijenim područjima („A guide to cluster strategies in less favoured regions“, European Union, 2002)

Stoga će Ministarstvo u suradnji s Ministarstvom financija primijeniti novi model fiskalnog poravnanja koji će zamijeniti niz dosadašnjih mjera kojima se osiguravaju pomoći proračunima jedinica lokalne samouprave na potpomognutim područjima. Za razliku od postojećeg, novi model će se primijeniti na sve jedinice lokalne kao i područne (regionalne) samouprave, bez obzira na to pripadaju li potpomognutim područjima ili ne. Temeljni kriterij za dodjelu pomoći bit će odstupanje lokalnog odnosno županijskog proračuna od ciljane razine izvornih prihoda po stanovniku.²⁵ Sve jedinice ispod ciljane razine imat će pravo na okvirni iznos pomoći iz državnog proračuna i to u iznosu koji će im omogućiti dostizanje ciljane razine izvornih proračunskih prihoda po stanovniku, neovisno o tome radi li se o potpomognutim područjima ili ne. Takav način dodjele pomoći, koji se temelji na jedinstvenom kriteriju za sve jedinice, puno je jednostavniji, ali što je još važnije, i pravedniji od postojećeg modela fiskalnog poravnanja. Još jedna važna razlika novog modela u odnosu na postojeći jest ta što će se pomoći dodjeljivati za strogo namjenske rashode, i to prije svega, za rashode vezane za pripremu i provedbu razvojnih projekata. Stoga će stvarni iznos pomoći koji će pojedina JLP(R)S primiti iz državnog proračuna, osim razine vlastitih fiskalnih kapaciteta, ovisiti i o stupnju pripremljenosti i provedbe razvojnih projekata.

RAČUNANJE POMOĆI ZA JLP(R)S TEMELJEM NOVOG PRISTUPA

Iznos pomoći se računa na osnovi razlike između sadašnjih izvornih prihoda JLP(R)S-a po stanovniku i ciljanog iznosa koji se računa kao odstupanje od nacionalnog prosjeka izvornih proračunskih prihoda lokalnih jedinica (npr. 60% nacionalnog prosjeka).

U dogovoru s Ministarstvom financija detaljno će se razraditi definicija izvornih prihoda, kriteriji namjene pomoći te načini praćenja trošenja pomoći kao i ostvarenih društveno-gospodarskih učinaka dodijeljenih sredstava.

4.3. STRATEŠKI CILJ 3: RAZVOJ POGRANIČNIH PODRUČJA

4.3.1. SVRHA

Svrha je toga strateškog cilja osigurati odgovarajuće mjere za ravnomjeran i održiv razvoj jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u pograničnom području, odnosno u području uz državnu granicu te poticati prekograničnu suradnju.

²⁵ Pod izvornim prihodima se generalno podrazumijevaju prihodi poslovanja JLS (6) umanjeni za sve oblike pomoći. Međutim točan izračun izvornih prihoda je potrebno dodatno razraditi u suradnji sa Ministarstvom financija (npr. bilo bi poželjno izostaviti prihode od prireza, budući da isti variraju među JLS).

4.3.2. OPRAVDANOST

Jedinstven oblik Republike Hrvatske i njezina dugačka granica sa susjednim zemljama²⁶ daje izrazito značenje prekograničnoj suradnji. Gotovo sve županije, osim Bjelovarsko-bilogorske, Požeško-slavonske i Grada Zagreba, dijele granicu s drugim državama, pri čemu se mogu definirati tri tipa pograničnih područja:

- kopnena granica s Europskom Unijom (Slovenija, Mađarska) koja se proteže od Istarske do Osječko-baranjske županije;
- kopnena granica s državama koje nisu članice Europske Unije (Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina) koja se proteže od Osječko-baranjske do Dubrovačko-neretvanske županije; i
- morska granica koja uključuje sve jadranske županije.

Svako od tih različitih pograničnih područja ima svoje razvojne izazove, uključujući mogućnosti i prijetnje koji se trebaju uzeti u obzir u sveukupnoj strategiji prekogranične suradnje, kao jedinstvenom okviru za politiku prekogranične suradnje. Ti su razvojni izazovi konzistentni sa sveukupnim ciljevima regionalnog razvoja Republike Hrvatske te uvršteni u kontekst nacionalne konkurentnosti. Taj prioritet dobiva dodatno značenje i važnost ako se uzme u obzir da su prekogranična, transnacionalna i međuregionalna suradnja važan element u politici gospodarske i društvene kohezije Europske Unije.

4.3.3. NAČINI OSTVARIVANJA CILJEVA

4.3.3.1. UVOD

Strateški cilj „razvoj pograničnih područja“ vodi se prije svega logikom europskih integracija i smanjenjem negativnih utjecaja državnih granica uspostavom učinkovitog sustava integriranog upravljanja granicom i poticanjem prekogranične suradnje. S obzirom na oblik hrvatskog teritorija i duljinu granice, teritorijalna suradnja (prekogranična, transnacionalna i međuregionalna suradnja) je posebno važna za održiv razvoj hrvatskih pograničnih područja.

²⁶ Granična crta Republike Hrvatske duga je 3320 kilometara. Kopnena granica duga je 2372 kilometara, što uključuje 1011 kilometara riječnih granica. Najduža granična crta je ona s Bosnom i Hercegovinom (1009,1km), zatim sa Slovenijom (667,8km), Mađarskom (355,5km) te Srbijom (317,3km). Najkraća granica je s Crnom Gorom (22,6 km).

Namjena cilja jest stvoriti podlogu za razvoj koordinirane, sustavne i strateški usmjerene suradnje na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini, s partnerima iz susjednih zemalja i ostalih regija Europske Unije kako bi se smanjio negativan utjecaj granica i promovirala društveno-gospodarska kohezija.

Svrha tog cilja inspirirana je iskustvom iz inicijative INTERREG Europske Unije²⁷ i odnosi se na jačanje suradnje na tri razine: prekogranična suradnja za rješavanje lokalnih problema zajedničkim operativnim programima, suradnja među transnacionalnim zonama i međuregionalna mreža suradnje i razmjene iskustava. Cilj treba osigurati kontekst za nacionalne, regionalne i lokalne prioritete sa sveukupnom svrhom gospodarske i društvene kohezije Europske Unije te omogućiti Republici Hrvatskoj da zauzme proaktivan stav u identificiranju potreba i mogućnosti te prioriteta za suradnju sa susjednim zemljama ili drugim regijama Europske Unije.

Cilj će se ostvariti jačanjem prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje zajedničkim lokalnim i regionalnim inicijativama, uz uzimanje u obzir ciljeva gospodarske i društvene kohezije. Sukladno smjernicama Europske Unije, koje pokrivaju širok raspon mogućih područja intervencije, suradnja će ponajprije biti usmjerena na jedan ili više sljedećih širih podciljeva:

- promicanje održivoga gospodarskog i društvenog razvoja pograničnih područja;
- zajednički rad na rješavanju zajedničkih izazova kao što su zaštita okoliša, prirodno i kulturno naslijeđe, javno zdravstvo te suzbijanje i borba protiv organiziranog kriminala;
- osiguranje učinkovitih i sigurnih granica;
- promicanje zajedničkih aktivnosti malih razmjera koje uključuju lokalne sudionike iz pograničnih područja.

Imajući u vidu jedinstven oblik Hrvatske i njezinu dugačku granicu sa susjednim zemljama mora se naglasiti da gotovo sve županije, osim Bjelovarsko-bilogorske, Požeško-slavonske i Grada Zagreba, dijele granicu s drugim državama, pri čemu se mogu definirati tri tipa pograničnih područja:

²⁷ EU-ova inicijativa za promicanje prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje. 2007. godine prerasta u 3. cilj Kohezijske politike EU – Teritorijalna suradnja, kojim se nastoje umanjiti razlike u stupnju razvoja regija zemalja članica, ali i šireg europskog prostora.

- kopnena granica s Europskom Unijom (Slovenija, Mađarska) koja se proteže od Istarske do Osječko-baranjske županije;
- kopnena granica s državama koje nisu članice Europske Unije (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora) koja se proteže od Osječko-baranjske do Dubrovačko-neretvanske županije;
- morska granica koja uključuje sve jadranske županije.

Svako od tih različitih pograničnih područja ima svoje razvojne jakosti i slabosti, uključujući i mogućnosti i prijetnje, koje se trebaju uzeti u obzir pri izradi županijskih razvojnih strategija. Ti razvojni izazovi trebaju biti konzistentni sa sveukupnim nacionalnim ciljevima regionalnog razvoja te uklopljeni u kontekst jačanja i regionalne konkurentnosti i nacionalne konkurentnosti Republike Hrvatske. Prekogranična, transnacionalna i međuregionalna suradnja bit će posebno poglavlje svake ŽRS-e i akcijskog plana. To će poglavlje obuhvatiti aktivnosti usmjerene na jednu ili više sljedećih odrednica, sukladno posebnim potrebama određene županije:

- poticanje poduzetništva, posebice razvoja malih i srednjih poduzeća uspostavljanjem suradnje između istraživačkih, razvojnih i znanstvenih institucija i poduzetništva (engl. Triple Helix), umrežavanja malih i srednjih poduzeća i utemeljenja prekograničnih klastera, planiranja i razvoja zajedničke poslovne infrastrukture, razvoja zajedničkih poslovnih potpornih institucija i razvoja prekograničnih konzultantskih i obrazovnih usluga za potporu razvoju i suradnji unutar poduzetničkog sektora;
- poticanje razvoja turizma razvojem novih turističkih proizvoda s jasno vidljivim prekograničnim karakterom, razvoja turističke infrastrukture i turističkih potpornih institucija, izobrazbe zaposlenih u turizmu, zajedničke promocije turističke ponude i regionalnog identiteta, vertikalnog i horizontalnog povezivanja turističkog i poljoprivrednog sektora, integriranja kulturnog naslijeđa u turističku ponudu, uvođenja suvremenih tehnologija i informacijskih sustava za poboljšanje marketinga i informiranja turista, izrade i provedbe zajedničkih razvojnih strategija vezanih uz turizam te elaboraciju analiza, studija i konferencija u svrhu zaštite i promocije prirodnog i kulturnog naslijeđa;
- poticanje i poboljšanje zajedničke zaštite okoliša i upravljanja prirodnim i kulturnim resursima te suzbijanje prirodnih i tehnoloških rizika;
- unapređenje veza između urbanih i ruralnih područja;

- smanjenje izoliranosti poboljšanom dostupnosti prometnoj infrastrukturi, informacijskim i komunikacijskim mrežama i uslugama te prekograničnim vodoopskrbnim, otpadnim i energetske sustavima i postrojenjima;
- razvijanje suradnje, kapaciteta i zajedničkog korištenja infrastrukture, posebno u sektorima kao što su zdravstvo, kultura, obrazovanje;
- promicanje pravne i administrativne suradnje;
- osiguranje učinkovitog sustava integriranog upravljanja granicom koji omogućuje brži i sigurniji protok legalnog graničnog prometa, povećanje sigurnosti hrvatskih granica i suzbijanje bilo kakvog oblika prekograničnog kriminala;
- poticanje prekograničnih povezivanja na lokalnoj i regionalnoj razini, jačanje razmjene i podupiranje gospodarske, društvene, kulturne i obrazovne suradnje između lokalnih zajednica;
- promicanje integriranja prekograničnog tržišta rada, inicijativa lokalnog zapošljavanja, jednakosti spolova i jednakih mogućnosti, edukacije i socijalne uključenosti;
- promicanje razmjene ljudskih resursa i usluga istraživačkog i tehnološkog razvoja.

Na osnovi definiranih prioriteta i područja intervencije prekogranične suradnje unutar županijskih razvojnih strategija i sukladno smjernicama Europske Unije, Republika Hrvatska će imati dobru polazišnu točku pri programiranju OP-ova sa državama partnerima u cilju korištenja sredstava iz 3. cilja kohezijske politike Europske Unije „Teritorijalna suradnja“ od trenutka kada Republika Hrvatska postane država članica.

5. FINANCIJSKI OKVIR

Financijski okvir Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske opisuje potencijalne izvore financiranja provedbe Strategije.

5.1. FINANCIRANJE POTICAJNIH MJERA ZA RAZVOJ ŽUPANIJA I STATISTIČKIH REGIJA

Kad se govori o provedbi razvojnih programa, projekata i aktivnosti regionalnih i drugih aktera u Republici Hrvatskoj, nužno je, osim razvojnih prioriteta, definirati i osnovne izvore financiranja. Temeljni izvor financiranja provedbe Strategije i razvojnih programa do ulaska u Europsku Uniju bit će državni, županijski i lokalni proračuni, dok će nakon ulaska to postati fondovi Europske Unije. Ulaskom u Europsku Uniju Hrvatskoj će se na raspolaganje staviti korištenje strukturnih instrumenata kohezijske politike Europske Unije - Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Kohezijski fond te Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj kao instrument zajedničke poljoprivredne politike i Europski fond za ribarstvo koji financira zajedničku ribarsku politiku te osigurava održivo ribarstvo i industriju naslonjenu na ribarstvo. Također postoji i niz drugih programa Zajednice koji će Republici Hrvatskoj biti dostupni od trenutka ulaska u punopravno članstvo.

Međutim, sama činjenica da će se iznosi iz EU fondova dostupni hrvatskoj strani nakon ulaska u Europsku Uniju višestruko povećati, ne znači istovremeno da će se raspoloživa sredstva i potrošiti. Naime budući da su kriteriji koje je nužno ispuniti za povlačenje sredstava iz EU fondova prilično zahtjevni, kako u pogledu obveza nacionalnih tijela zaduženih za provedbu operativnih programa, tako i na strani nositelja projekata, ključni čimbenik za uspješno povlačenje planiranih sredstava bit će postojanje adekvatnih kapaciteta za kvalitetnu pripremu i provedbu razvojnih programa i projekata. Kod izrade razvojnih programa na regionalnoj razini, posebno je važno da su isti usklađeni s temeljnim prioritetima Europske Unije. Zajednički prioriteti razvoja na NUTS 2 razini koncipirani su upravo tako da se vrlo precizno i jasno prepoznaju u pojedinom potencijalnom izvoru financiranja iz Europske Unije, odnosno može se konstatirati kako su prioriteti razvoja statističkih regija Republike Hrvatske u visokom stupnju kompatibilni s prioritetima Europske Unije.

Dosadašnje aktivnosti na prikupljanju prijedloga projekata s regionalne i lokalne razine za financiranje iz EU fondova pokazale su da postoji izuzetno velik broj projektnih ideja, čija se vrijednost mjeri u milijardama eura. Međutim istovremeno financijski i administrativni kapaciteti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za razvoj projektnih ideja u tehnički spremne projekte za financiranje kroz EU fondove te kasnije, za njihovo sufinanciranje i provedbu, na različitoj su razini razvijenosti. Budući da je MRRŠVG kao nositelj regionalne politike svjestan problema, posebnu će pozornost u razdoblju do ulaska u Europsku Uniju usmjeriti prema jačanju ulaganja u lokalne i regionalne kapacitete za

povlačenje sredstava iz EU fondova. Ministarstvo, u suradnji s drugim tijelima, razmotrit će mogućnosti osiguravanja tehničke pomoći za pripremu i provedbu projekata, koje potencijalno mogu uključivati i sufinanciranja izrade projektne dokumentacije te pružanje kvalitetne podrške lokalnim i regionalnim akterima za povlačenje što većih sredstava iz EU fondova.

5.2. FINANCIRANJE POTICAJNIH MJERA ZA POTPOMOGNUTA PODRUČJA

5.2.1. MJERE PREDLOŽENE NOVIM ZAKONOM O POTPOMOGNUTIM PODRUČJIMA

Mjere predložene novim *Zakonom o potpomognutim područjima* primarno će se financirati iz proračuna Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva.

5.2.2. OSTALE MJERE ZA RAZVOJ POTPOMOGNUTIH PODRUČJA

Vezano uz financiranje ostalih poticajnih mjera koje neće biti propisane *Zakonom o potpomognutim područjima*, a spadaju u nadležnost pojedinih resornih tijela, ona će u suradnji s Ministarstvom regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva definirati financijski okvir pojedinih mjera, uzimajući u obzir rezultate studije o učincima postojećih mjera na razvoj potpomognutih područja i prijedloge novih mjera. MRRŠVG će posebno ispitati mogućnosti dodatnog sufinanciranja pojedinih mjera u nadležnosti drugih resornih tijela koje trenutačno ne pružaju dodatne pogodnosti za korisnike s potpomognutih područja, a imaju potencijalno velik učinak na njihov razvoj.

Sukladno rezultatima studije o učincima postojećih i prijedlogu novih mjera za potpomognuta područja proizlazi da bi za financiranje planiranih mjera za potpomognuta područja bilo potrebno godišnje osigurati oko 1,5 milijardi kuna, ne uključujući troškove prijelaznog razdoblja za područja koja gube status potpomognutih područja. Međutim točan iznos troškova moći će se procijeniti tek nakon dogovora Ministarstva s ostalim nadležnim resornim tijelima o obliku i razini poticaja za svaku pojedinu mjeru.

Točan iznos sredstava potrebnih za financiranje mjera za potpomognuta područja znat će se nakon donošenja Zakona o potpomognutim područjima odnosno nakon dogovora s drugim resornim ministarstvima²⁸.

²⁸ U skladu rezultatima studije o učincima postojećih mjera za potpomognuta područja i prijedlogu novih proizlazi da bi za financiranje planiranih mjera za potpomognuta područja bilo potrebno godišnje osigurati oko 1,5 milijardi kuna, ne uključujući troškove prijelaznog razdoblja za područja koja gube status potpomognutih područja

5.3. FINANCIRANJE POTICAJNIH MJERA ZA POGRANIČNA PODRUČJA

Vezano uz financiranje poticajnih mjera za pogranična područja do trenutka ulaska u Europsku Uniju, Republici Hrvatskoj su na raspolaganju sredstva iz druge komponente programa IPA – prekogranična suradnja - koja se odnosi na prekograničnu suradnju s Mađarskom, Slovenijom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom i Srbijom, multilateralnu suradnju u okviru programa Jadranska prekogranična suradnja i transnacionalnu suradnju u okviru programa Jugoistočna Europa (engl. South East Europe, SEE) i Mediteran. Nakon što Republika Hrvatska postane država članica Europske Unije, za financiranje će ove komponente Strategije biti na raspolaganju sredstva iz Cilja 3. kohezijske politike Europske Unije – Teritorijalna suradnja u okviru koje je prekogranična, transnacionalna i međuregionalna suradnja.

6. PROVEDBENI MEHANIZMI

Za učinkovitu i kvalitetnu provedbu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske potrebno je detektirati i uspostaviti određene mehanizme same provedbe:

- Odgovornost za upravljanje politikom regionalnog razvoja
- Praćenje i vrednovanje
- Informiranje i promidžba.

6.1. ODGOVORNOST ZA UPRAVLJANJE POLITIKOM REGIONALNOG RAZVOJA

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske jasno su određeni nositelji politike regionalnog razvoja. Planiranje i provedba regionalne razvojne politike, prema Zakonu, organizira se na nekoliko razina javne vlasti. Prva je razina središnjih tijela državne uprave usmjerenih na poticanje razvoja, a druga jedinica područne (regionalne) samouprave. Zakonom se nastoji snažno promovirati partnerstvo i suradnja između središnje i županijske razine kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri iskoristili razvojni potencijali cjelokupnog državnog teritorija. Svaka od navedenih razina ima važnu ulogu u promicanju sveukupnog razvoja Republike Hrvatske. Središnja je razina odgovorna za sveukupnu viziju razvoja i aktivno vodstvo u ostvarenju ciljeva regionalnog razvoja, dok se prepoznavanjem uloge županijske razine omogućava potrebna fleksibilnost i daju mogućnosti da županije samostalno usmjere vlastiti razvoj prema ostvarenju vlastitih specifičnih, ali i sveukupnih ciljeva razvojne politike Republike Hrvatske. Takav pristup sukladan je načelu decentralizacije javnih poslova i omogućava svrhovitu realizaciju načela supsidijarnosti.

Kako je još 2007. Republika Hrvatska, radi vođenja regionalne statistike za potrebe kohezijske politike Europske Unije, podijeljena na tri statističke regije (Sjeverozapadnu, Panonsku i Jadransku Hrvatsku), Zakon prati tu podjelu. Tako se na razini statističkih (NUTS 2) regija ustrojava temeljna institucionalna struktura za upravljanje regionalnim razvojem ne ulazeći u administrativno-teritorijalnu podjelu države. Riječ je o minimalnoj institucionalnoj infrastrukturi za realizaciju načela partnerstva na razini statističkih regija (Partnerska vijeća statističkih regija). Međutim, navedene se strukture u potpunosti oslanjaju na jedinice područne (regionalne) samouprave (županije) s područja pojedine statističke regije, koje i dalje ostaju glavne poluge upravljanja regionalnim razvojem u Republici Hrvatskoj.

6.1.1. MINISTARSTVO NADLEŽNO ZA REGIONALNI RAZVOJ

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (dalje: Ministarstvo) jest tijelo odgovorno za upravljanje politikom regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj.

Ministarstvo uz konzultacije sa svim relevantnim partnerima izrađuje Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske i sudjeluje u izradi ostalih razvojnih programa središnje razine, relevantnih za regionalni razvoj. Osim toga, Ministarstvo daje mišljenje o regionalnim razvojnim dokumentima i razvojnim projektima (županijskim razvojnim strategijama, zajedničkim razvojnim projektima, projektima statističkih regija te razvojnim prioritetima statističkih regija).

Ministarstvo je također nadležno za praćenje provedbe Strategije. Ministarstvo je dužno pripremiti godišnje izvješće o regionalnom razvoju za Vladu Republike Hrvatske, s posebnim osvrtom na pripremu i realizaciju razvojnih projekata te stanje i dinamiku regionalnih razlika po pojedinim područjima.

Radi učinkovitijeg planiranja i praćenja provedbe politike regionalnog razvoja u sklopu se Ministarstva uspostavlja sustav sa središnjom elektroničkom bazom razvojnih projekata. Sustav treba omogućiti povezivanje aktivnosti na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te biti podloga za razvoj projekata po sistemu „odozdo prema gore“. Obveznici upisa podataka u središnju bazu jesu nositelji razvojnih projekata s lokalne, područne (regionalne) i središnje razine u Republici Hrvatskoj.

6.1.2. AGENCIJA ZA REGIONALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE

Agencija za regionalni razvoj (dalje: Agencija) jest javna ustanova osnovana Uredbom Vlade Republike Hrvatske u svrhu provedbe dijela programa iz nadležnosti ministarstva nadležnog za regionalni razvoj.

Agencija ustrojava i vodi Upisnik ustrojstvenih jedinica područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja te obavlja i druge poslove iz svog djelokruga.

Pitanja vezana uz ustrojstvo i način rada Agencije te druga pitanja s tim u vezi uređuje Vlada uredbom.

6.1.3. OSTALA SREDIŠNJA TIJELA DRŽAVNE UPRAVE

Ostala središnja tijela državne uprave obvezuju se sukladno komponenti razvoja potpomognutih područja osigurati određena sredstva putem svojih programa pomoći za županije i lokalne jedinice kategorizirane kao potpomognuta područja, a obvezne su i utvrditi kriterije i uvjete za takve programe pomoći koji će dati prednost potencijalnim korisnicima iz potpomognutih područja. Također prilikom izrade razvojnih programa iz svoje nadležnosti moraju uzeti u obzir prioritete statističkih regija definirane u Strategiji te su kao nositelji razvojnih projekata obveznici upisa u Središnju elektroničku bazu razvojnih projekata.

Središnja tijela državne uprave podnose godišnje izvješće o učincima provedbe programa središnje razine ministarstvu nadležnom za regionalni razvoj najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

6.1.4. PARTNERSKO VIJEĆE STATISTIČKE REGIJE

Partnersko vijeće statističke regije savjetodavno je tijelo koje se ustrojava za područje jedne statističke regije. U njegovu radu sudjeluju predstavnici jedinica područne (regionalne) samouprave, velikih gradova, gospodarskih subjekata, sindikata i udruga civilnog društva s područja statističke regije koje se bave poticanjem društvenog i gospodarskog razvoja.

Administrativne i stručne poslove za potrebe rada Partnerskog vijeća statističke regije obavlja Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske.

Partnersko vijeće statističke regije zaduženo je za:

- poticanje razvoja statističkih regija;
- definiranje zajedničkih razvojnih prioriteta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području statističkih regija;
- predlaganje razvojnih projekata na razini statističkih regija Ministarstvu regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva;
- sudjelovanje u izradi i praćenju učinaka programskih dokumenata namijenjenih razvoju statističkih regija;
- davanje smjernica pri izradi županijskih razvojnih strategija.

6.1.5. RAZINA PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE

Jedinica područne (regionalne) samouprave ključni je nositelji razvoja na regionalnoj razini i u planiranju razvoja surađuje s velikim gradovima i ostalim jedinicama lokalne samouprave sa svojeg područja.

U svrhu učinkovitije koordinacije i poticanja regionalnog razvoja jedinice područne (regionalne) samouprave ustrojavaju posebna upravna tijela, odnosno agencije ili druge pravne osobe zadužene za:

- koordinaciju izrade županijske razvojne strategije i indikativne liste projekata;
- praćenje provedbe ŽRS-a i izvještavanje županijskog partnerskog vijeća o provedbi ŽRS-a;

- koordinaciju svih aktivnosti vezanih za regionalni razvoj između jedinica lokalne samouprave u županiji;
- provedbu elemenata iz komponente za razvoj potpomognutih područja unutar županije;
- sudjelovanje u partnerskom vijeću statističkih regija;
- poticanje zajedničkih razvojnih projekata s drugim jedinicama područne (lokalne) samouprave te međuregionalne i prekogranične suradnje;
- koordiniranje središnjeg sustava baze razvojnih projekata koji će omogućiti prikupljanje projektnih ideja, vrednovanje, praćenje u provedbi te mjerenje učinaka na lokalnoj i županijskoj razini;
- sudjelovanje u izradi razvojnih projekata statističke regije;
- ostale aktivnosti koje joj u nadležnost daje područna (regionalna) samouprava.
- Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske vodit će upisnik ustrojstvenih jedinica područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovitije koordinacije i poticanja regionalnog razvoja.

6.2. PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Bez adekvatnog praćenja i vrednovanja nije moguće pratiti učinke provedbe politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj i osigurati sustav odgovornosti za poduzete mjere, odnosno za rezultate različitih programa i projekata.

Radi učinkovitijeg planiranja i praćenja provedbe politike regionalnog razvoja, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, ustrojava se Središnja elektronička baza razvojnih projekata (dalje: Središnja baza).

Središnju bazu ustrojava i vodi Ministarstvo. Obveznici upisa podataka u središnju bazu bit će nositelji razvojnih projekata. Kroz središnju bazu pratit će se sve inicijative sa središnje, regionalne i lokalne razine, a odabir za financiranje temeljit će se na kvaliteti i pripremljenosti projekata. S ciljem poticanja ravnomjernog regionalnog razvoja, projekti s manje razvijenih područja imat će prednost, ali samo uz uvjet da su pripremljeni, kvalitetni i s pozitivnim razvojnim, društvenim i ekonomskim učincima.

Detalji oko načina upisa u Središnju bazu te način ustrojavanja i vođenja Središnje baze bit će propisani Pravilnikom.

Središnja tijela državne uprave podnose godišnje izvješće o učincima provedbe programa središnje razine Ministarstvu najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu a Ministarstvo ga podnosi Vladi najkasnije do 30. travnja tekuće godine.

6.3. INFORMIRANJE I PROMIDŽBA

U sustavu regionalnog razvoja nužno je osigurati potpunu informiranost svih dionika te promidžbu politike regionalnog razvoja, jer je to preduvjet učinkovitosti i optimalnosti.

S tim ciljem zajedno sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske, izradit će se Komunikacijska strategija politike regionalnog razvoja (dalje: Komunikacijska strategija) i Komunikacijski akcijski plan.

Komunikacijska strategija će uz pomoć detaljnog akcijskog plana voditi proces komunikacije za vrijeme provedbe Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske. S obzirom na to da se Strategija regionalnog razvoja izrađuje za trogodišnje razdoblje, u skladu s trajanjem Strategije Vladinih programa, planirano je da će se i Komunikacijska strategija izraditi za isto razdoblje, dok će se Akcijski plan donositi na godišnjoj osnovi.

Krajnji cilj Komunikacijske strategije jest priopćiti informacije, podići svijest i razumijevanje o važnosti provođenja politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj te omogućiti identificiranim ciljnim skupinama razumijevanje ciljeva i svrhe Strategije regionalnog razvoja.

U svrhu ostvarivanja ciljeva Komunikacijske strategije, akcijski planovi za provedbu komunikacijske strategije razradit će mjere koje će pridonijeti ispunjavanju sljedećih posebnih ciljeva:

1. cilj: informirati javnost o ulozi Strategije regionalnog razvoja u ostvarivanju ciljeva ravnomjernog regionalnog razvoja Republike Hrvatske i podizanja konkurentnosti hrvatskih regija;
2. cilj: informirati dionike i potencijalne korisnike na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini o dostupnim mogućnostima financiranja razvojnih projekata;
3. cilj: osigurati stalnu transparentnost provedbe Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske
4. cilj: usklađivati sve komunikacijske aktivnosti koje provode partnerske institucije obuhvaćene Strategijom regionalnog razvoja.

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva kao nositelj regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj odgovorno je za izradu i provođenje Komunikacijske strategije i Komunikacijskog akcijskog plana.

7. DODACI

7.1. DODATAK 1. - PODJELA REPUBLIKE HRVATSKE PO ŽUPANIJAMA I STATISTIČKIM REGIJAMA

7.2. DODATAK 2. - ŽUPANIJE (NUTS 3) I STATISTIČKE (NUTS 2) REGIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Tablica 5.: Županije (NUTS 3) i statističke regije (NUTS 2) u RH, površina i broj stanovnika

Županija	Površina u km ²	Udio površine u ukupnoj površini RH	Ukupan broj stanovnika prema popisu iz 2001.	Udio broja stanovnika u ukupnom broju stanovnika RH
Sjeverozapadna Hrvatska	8.672	15,34	1.658.935	37,4
Grad Zagreb	640	1,13	779.145	17,6
Zagrebačka	3.078	5,44	309.696	7
Krapinsko-zagorska	1.230	2,18	142.432	3,2
Varaždinska	1.260	2,23	184.769	4,2
Koprivničko-križevačka	1.734	3,07	124.467	2,8
Međimurska	730	1,29	118.426	2,7
Panonska Hrvatska	23.174	40,99	1.351.517	30,5
Bjelovarsko-bilogorska	2.638	4,67	133.084	3
Virovitičko-podravka	2.021	3,57	93.389	2,1
Požeško-slavonska	1.821	3,22	85.831	1,9
Brodsko-posavska	2.027	3,58	176.765	4
Osječko-baranjska	4.149	7,34	330.506	7,4
Vukovarsko-srijemska	2.448	4,33	204.768	4,6
Sisačko-moslavačka	4.448	7,87	185.387	4,2
Karlovačka	3.622	6,41	141.787	3,2
Jadranska Hrvatska	24.696	43,68	1.427.008	32,2
Primorsko-goranska	3.590	6,35	305.505	6,9
Ličko-senjska	5.350	9,46	53.677	1,2
Zadarska	3.643	6,44	162.045	3,7
Šibensko-kninska	2.994	5,3	112.891	2,5
Splitsko-dalmatinska	4.524	8	463.676	10,4
Istarska	2.813	4,98	206.344	4,7
Dubrovačko-neretvanska	1.782	3,15	122.870	2,8
REPUBLIKA HRVATSKA	56.542	100	4.437.460	100

Izvor: Državni zavod za statistiku

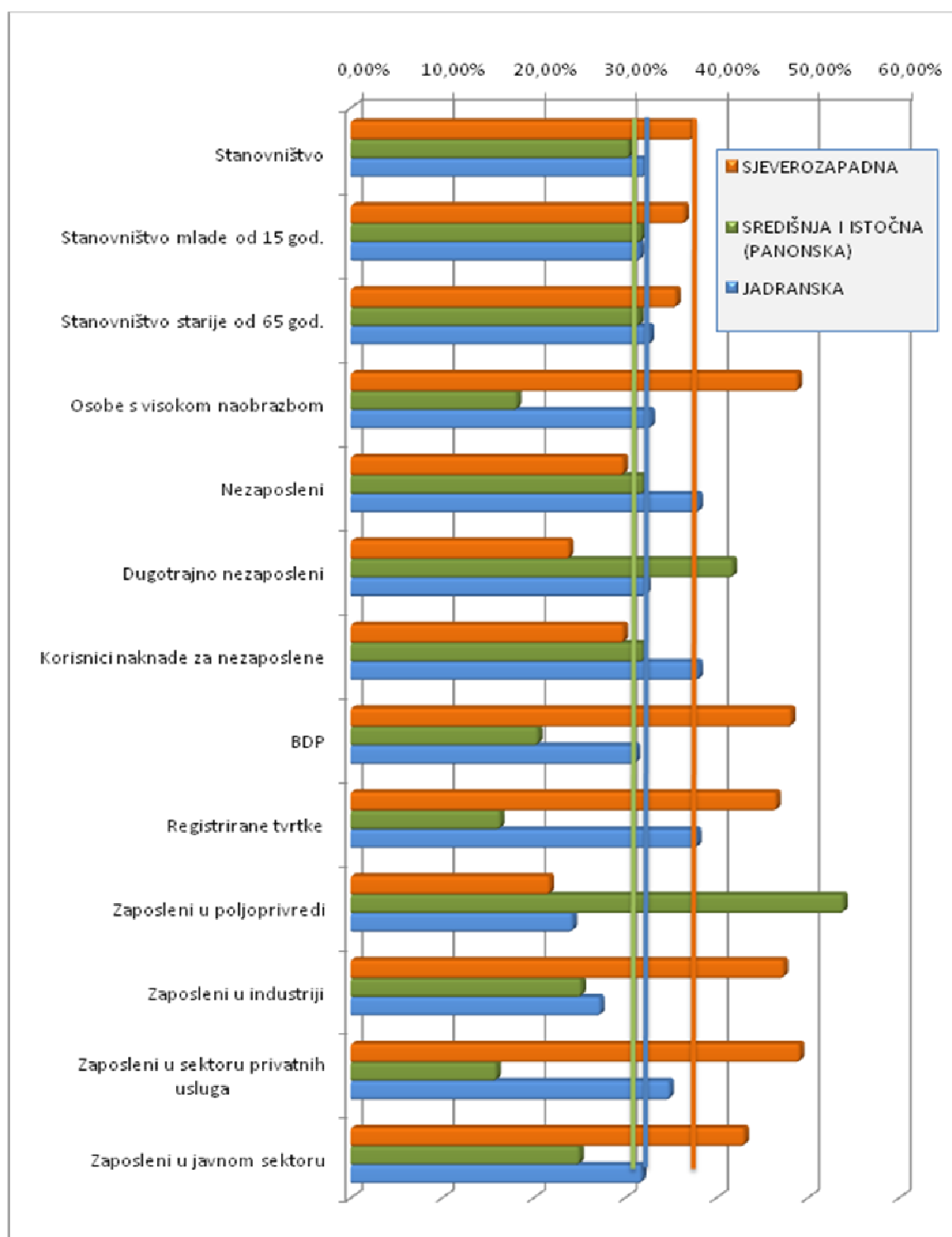
7.3. DODATAK 3. - BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PREMA PARITETU KUPOVNE MOĆI ZA REPUBLIKU HRVATSKU (NUTS 1), STATISTIČKE (NUTS 2) REGIJE I ŽUPANIJE (NUTS 3), 2001. – 2005.

Tablica 6.: BDP prema paritetu kupovne moći za RH, statističke regije i županije, 2001. - 2005. godine

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Sjeverozapadna Hrvatska	10.927	11.883	12.542	13.364	14.393
Udio Sjeverozapadne Hrvatske u EU 27	55,39	58,21	60,67	61,86	64,26
Grad Zagreb	15.226	16.306	17.613	19.065	20.529
Zagrebačka županija	5.861	7.188	7.296	7.897	8.661
Krapinsko-zagorska	6.822	6.960	7.133	7.242	8.226
Varaždinska	8.211	9.151	9.257	9.049	9.428
Koprivničko-križevačka	8.930	9.500	9.419	9.575	10.261
Međimurska	7.174	7.918	7.880	8.213	8.466
Panonska Hrvatska	6.437	6.909	6.926	7.372	7.739
Udio Panonske Hrvatske u EU 27	32,63	33,84	33,51	34,13	34,55
Bjelovarsko-bilogorska	6.784	7.442	7.342	7.815	8.190
Virovitičko-podravska	6.907	7.283	7.407	7.691	7.640
Požeško-slavonska	6.383	6.636	7.093	7.509	7.689
Brodsko-posavska	5.271	5.604	5.652	6.141	6.021
Osječko-baranjska	6.705	7.466	7.397	8.121	8.451
Vukovarsko-srijemska	5.012	5.438	5.650	5.994	6.407
Karlovačka	7.338	7.968	7.638	7.803	8.486
Sisačko-moslavačka	7.497	7.569	7.567	7.866	8.788
Jadranska Hrvatska	8.045	8.614	9.396	10.275	10.667
Udio Jadranske Hrvatske u EU 27	40,78	42,19	45,45	47,57	47,62
Primorsko-goranska	10.145	10.485	11.605	12.011	13.318
Ličko-senjska	6.926	8.479	10.161	13.395	10.117
Zadarska	6.222	6.844	7.874	8.306	8.786
Šibensko-kninska	5.493	6.132	6.844	7.585	8.425
Splitsko-dalmatinska	6.540	6.998	7.395	8.379	8.578
Istarska	11.608	12.641	13.509	14.452	14.510
Dubrovačko-neretvanska	7.783	8.093	8.691	9.976	10.518
Republika Hrvatska	8.634	9.320	9.828	10.562	11.192
EU 27	19.727	20.415	20.672	21.601	22.400
Udio RH u EU 27	43,77	45,65	47,55	48,9	49,97

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2008. Eurostat, 2008. * Procjena.

7.4. DODATAK 4. - DRUŠTVENO-GOSPODARSKI PROFIL STATISTIČKIH REGIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

7.5. DODATAK 5. - MJERE ZA POTPOMOGNUTA PODRUČJA

7.5.1. MJERE NAMIJENJENE GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA

POREZNE OLAKŠICE ZA OBVEZNIKE POREZA NA DOBIT

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Olakšice kod plaćanja poreza na dobit za djelatnosti poljoprivrede i ribarstva	1. skupina PPDS-a - ne plaća porez na dobit	1. skupina županija - ne plaća	MFIN, Porezna uprava
	2. skupina PPDS-a - 25% od propisane stope	1. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini - ne plaća	
	3. skupina PPDS-a i BPP - 75% od propisane stope	2. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini - 50% od propisane stope	
Olakšice kod plaćanja poreza na dobit za sve djelatnosti osim poljoprivrede i ribarstva	1. skupina PPDS-a: - ne plaća porez na dobit, u razdoblju 2008.-2010. - plaća 25% od propisane stope poreza u razdoblju 2011.-2013. - plaća 75% od propisane stope poreza u razdoblju 2014.-2016. - od 2017. godine plaća u visini propisane porezne stope	1. skupina županija i 1. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini: - ne plaća porez na dobit - iznos oslobođanja utvrđuje se sukladno uvjetima i kriterijima utvrđenim Odlukom o objavi pravila o potporama male vrijednosti.	MFIN, Porezna uprava
	2. skupina PPDS-a: - plaća 25% od propisane stope poreza u razdoblju		

	<p>2008.-2010.,</p> <ul style="list-style-type: none"> - plaća 75% od propisane stope poreza u razdoblju 2011.-2013. - od 2014. godine plaća u visini propisane porezne stope 	<p>2. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini</p> <ul style="list-style-type: none"> - plaća 50% od propisane stope poreza - iznos oslobođanja utvrđuje se sukladno uvjetima i kriterijima utvrđenim Odlukom o objavi pravila o potporama male vrijednosti. 	
	<p>3. skupina PPDS-a i BPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 75% od propisane stope poreza u razdoblju 2008.-2010., - 85% od propisane stope poreza u razdoblju 2011.-2013. - od 2014. godine plaća u visini propisane porezne stope 		

POREZNE OLAKŠICE ZA SAMOSTALNE DJELATNOSTI

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Smanjenje porezne osnovice za obveznike poreza na dohodak od samostalnih djelatnosti	1. skupina PPDS-a: - 100% smanjenje 2. skupina PPDS-a: - 75% smanjenje 3. skupina PPDS-a i BPP: - 25% smanjenje	1. skupina JLS-a: - 100% smanjenje 2. skupina JLS-a: - 75% smanjenje JLS 3. 4. i 5. skupine u županijama 1. skupine: - 25% smanjenje	MFIN, Porezna uprava

ZAJMOVI GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA PREMA POVLAŠTENIM UVJETIMA

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Povlašteni uvjeti kreditiranja za ulaganja na potpomognutim područjima	PPDS sve skupine, BPP, otoci	1. skupina županija 1. i 2. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini razina povlaštenih kamatnih stopa utvrđuje se odlukom HBOR-a	HBOR

JAMSTVA GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Izdana jamstva za zajmove komercijalnih banaka i HBOR-a gospodarskim subjektima na područjima posebnoga državnog interesa	PPDS sve skupine, BPP, otoci	1. skupina županija, 1. i 2. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini udjel jamstva u ukupnom kreditu utvrđuje se odlukom HAMAG-a	HAMAG

POTICAJNE MJERE ZA VELIKE PROJEKTE ULAGANJA

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Nepovratna potpora za ulaganja od velikoga gospodarskog interesa; članak 12., stavak 3. zakona o poticanju ulaganja	Županije u kojima je registrirana stopa nezaposlenosti za proteklu godinu veća od 20% - nepovratna novčana potpora u iznosu do 5% stvarnih opravdanih troškova ulaganja u dugotrajnu imovinu za: • troškove izgradnje nove tvornice ili industrijskog postrojenja, • troškove kupnje novih strojeva, odnosno proizvodne opreme. Ukupan maksimalni iznos potpore do milijun eura	1. skupina županija, 1. i 2. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini razinu poticaja povećati u dogovoru s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva	MINGORP

PRILAGODBA POSTOJEĆIH POTICAJNIH PROGRAMA ZA RAZVOJ MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Usklađivanje potpora iz Programa poticanja malog i srednjega poduzetništva sa stupnjem razvijenosti regionalnih i lokalnih jedinica	MSP, potporne institucije, JLS Trenutačno se ne koriste posebni poticaji za korisnike s potpomognutih područja	1. skupina županija Razinu postojećih poticaja povećati u dogovoru s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva 1. i 2. skupina JLS-a ako se JLS nalazi izvan županija u 1. skupini razinu postojećih poticaja povećati u dogovoru s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva MRRŠVG treba osigurati sufinanciranje dodatnih troškova zbog posebnih potpora za korisnike s potpomognutih područja.	MINGORP

7.5.2. MJERE NAMIJENJENE STANOVNIŠTVU

STAMBENO ZBRINJAVANJE

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Dodjela građevinskog zemljišta u državnom vlasništvu za izgradnju stambenih objekata	PPDS - vrijednost poticaja određuje se za svakog korisnika posebno	1. i 2. skupina JLS-a - vrijednost poticaja određuje MRRŠVG.	MRRŠVG
Darovanje građevinskog materijala za izgradnju obiteljske kuće ili stana	PPDS - darovanje građevinskog materijala za popravak, obnovu i nadogradnju obiteljske kuće ili stana, odnosno izgradnju obiteljske kuće na građevinskom zemljištu u vlasništvu podnositelja zahtjeva	1. i 2. skupina JLS-a - darovanje građevinskog materijala/novčana potpora za sufinanciranje troškova izgradnje kuće ili stana. vrijednost poticaja određuje MRRŠVG	MRRŠVG

POREZNE OLAKŠICE ZA ZAPOSLENE

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Povećan mjesečni osobni odbitak poreza na dohodak	1. skupina PPDS-a: - 3840 kn 2. skupina PPDS-a: - 3200 kn 3. skupina PPDS-a i BPP: - 2400 kn	1. skupina JLS-a - 3840 kn 2. skupina JLS-a - 3200 kn	MFIN, Porezna uprava

OSLOBOĐENJE OD POREZA NA PROMET NEKRETNINA

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Oslobođenje od poreza na promet nekretninama	PPDS - fizičke osobe koje imaju ili prijavljuju prebivalište na PPDS-u i kupuju nekretnine koje se nalaze na PPDS-u	1. i 2. skupina JLS-a, - ista razina poticaja	MFIN, Porezna uprava

DRŽAVNE STIPENDIJE

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Državne stipendije studentima	- studenti koji se obvežu da će se nakon završetka studija zaposliti na PPDS-u ili otocima - studenti s prebivalištem u gradu Vukovaru stipendija iznosi od 500 do 800 kuna na mjesec	- studenti koji se obvežu da će se nakon završetka studija u zaposliti županijama u 1. skupini - studenti koji se obvežu da će se nakon završetka studija zaposliti u JLS-ima 1. i 2. skupine, ako se one nalaze izvan županija u 1. skupini - broj dodijeljenih stipendija i iznose stipendija nužno je povećati. - godišnje bi trebalo omogućiti najmanje 700 stipendija, iznos stipendija najmanje u razini 35% od prosječne plaće	MZOŠ

BESPLATAN PRIJEVOZ ZA UČENIKE

Opis mjere	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Besplatan međumjesni prijevoz učenika srednjih škola u 2009.	PPDS - besplatan prijevoz	1. i 2. skupina JLS-a - besplatan prijevoz	MRRŠVG

7.5.3. MJERE NAMIJENJENE JAČANJU FISKALNIH KAPACITETA JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE SAMOUPRAVE

POMOĆI ZA PRORAČUNE JLPS-A

Opis mjera	Sadašnji korisnici i razina poticaja	Novi korisnici i razina poticaja	Nadležno tijelo
Novčana naknada za iskorištavanje mineralnih sirovina	JLS na PPDS-u Novčana naknada koja je prihod RH ustupa se u iznosu od 50% gradu, odnosno općini, a 50% županiji na području kojih se obavlja iskorištavanje a koristi se namjenski za zaštitu okoliša i prirode te za gospodarski razvitak	1. i 2. skupina JLS-a - Novčana naknada koja je prihod RH ustupa se u iznosu od 50% gradu, odnosno općini, a 50% županiji na području kojih se obavlja iskorištavanje a koristi se namjenski za zaštitu okoliša i prirode te za gospodarski razvitak	MINGORP

Napomena: Na temelju rezultata studije *Ocjena i unaprjeđenje državnih mjera pomoći za potpomognuta područja* MRRŠVG je Ministarstvu financija predložio novi sustav dodjele pomoći jedinicama lokalne samouprave, koji bi zamijenio postojeće mjere iz Zakona o PPDS-u i drugih zakonskih propisa.

IZRADA POSEBNIH RAZVOJNIH PROGRAMA ZA POTPOMOGNUTA PODRUČJA

Programi	Korisnici	Nadležno tijelo
Program demografske obnove potpomognutih područja	Stanovništvo na potpomognutim područjima	MRRŠVG, MBOMS
Program jačanja obrazovnih kapaciteta u potpomognutim područjima	Obrazovne institucije na potpomognutim područjima	MZOŠ, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih; MRRŠVG
Program privlačenja investitora u potpomognuta područja	Investitori i potporne institucije na potpomognutim područjima	MINGORP, APIU, MRRŠVG
Program razvoja regionalnih klastera	Javni, poslovni i znanstveno-istraživački sektor na potpomognutim područjima	MINGORP, MRRŠVG,

7.6. DODATAK 6 – POPIS PRIORITETA I MJERA PO STATISTIČKIM REGIJAMA

Tablica 7.: Prioriteti i mjere - Sjeverozapadna Hrvatska

REGIJA	PRIORITET	KOD	MJERA
SJEVEROZAPADNA HRVATSKA	Povećanje konkurentnosti jačanjem regionalnih kapaciteta	HR01-01-01	Jačanje mreže učilišta, centara za izobrazbu i poticanje cjeloživotnog učenja
		HR01-01-02	Usklađivanje obrazovnog sustava sa stvarnim potrebama lokalnog gospodarstva i tržišta rada
		HR01-01-03	Jačanje kapaciteta za strateško planiranje i korištenje europskih fondova
		HR01-01-04	Unapređenje sustava obrazovanja stručnjaka za održivo upravljanje kulturnim dobrima i prirodnim vrijednostima
	Jačanje konkurentnog poduzetničkog okruženja	HR01-02-01	Umrežavanje poslovnog sektora s javnim i znanstveno-istraživačkom sektorom radi povećanja efikasnosti i konkurentnosti
		HR01-02-02	Unapređenje informacijske i elektroničke komunikacijske tehnologije i infrastrukture
		HR01-02-03	Razvoj komunalne i javne infrastrukture
		HR01-02-04	Izgradnja i razvoj tehnoloških parkova, poslovno-razvojnih centara i institucija za transfer tehnologija
	Održivo gospodarenje kulturnim dobrima i prirodnim vrijednostima	HR01-03-01	Razvoj turizma i potporne infrastrukture
		HR01-03-02	Valorizacija i revitalizacija kulturnih dobara i prirodnih vrijednosti
	Razvoj komunalne i prometne infrastrukture	HR01-04-01	Unapređenje željezničke infrastrukture
		HR01-04-02	Unapređenje cestovne infrastrukture (integrirani sustav prometnica)
		HR01-04-03	Unapređenje zračnog prometa
		HR01-04-04	Unapređenje sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
	Održivo gospodarenje okolišem i energijom	HR01-05-01	Gospodarenje otpadom
HR01-05-02		Gospodarenje vodama	

		HR01-05-03	Učinkovitije korištenje energije i korištenje obnovljivih izvora energije
		HR01-05-04	Održivo upravljanje prirodnim vrijednostima

Tablica 8.: Prioriteti i mjere - Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska

REGIJA	PRIORITET	KOD	MJERA
ISTOČNA I SREDIŠNJA (PANONSKA) HRVATSKA	Poljoprivreda, šumarstvo, lovstvo i slatkovodno ribarstvo	HR02-01-01	Razvoj poljoprivredno-prehrambenih kapaciteta i stvaranje lokalnog tržišta
		HR02-01-02	Razvoj poljoprivrede u zaštićenim prostorima i ekološke poljoprivrede
		HR02-01-03	Unapređenje upravljanja i korištenja poljoprivrednim resursima
		HR02-01-04	Pošumljavanje i zaštita marginalnog šumskog zemljišta
		HR02-01-05	Očuvanje i modernizacija infrastrukture u slatkovodnom ribarstvu
	Razvoj regionalne infrastrukture	HR02-02-01	Prometna infrastruktura (cestovni, željeznički i zračni promet te plovni putovi)
		HR02-02-02	Razvoj vodnocomunalne infrastrukture i melioracijskih sustava (sustavi javne vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda te melioracijski sustavi za navodnjavanje i odvodnju)
		HR02-02-03	Infrastruktura za zaštitu okoliša (odlagališta otpada)
		HR02-02-04	Energetika (termo-energetski i hidro-energetski sustav, obnovljivi izvori energije)
		HR02-02-05	Socijalna, obrazovna, kulturna i zdravstvena infrastruktura
	Povećanje konkurentnosti gospodarstva Panonske regije	HR02-03-01	Razvoj i unaprjeđenje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija
		HR02-03-02	Umrežavanje javnog, privatnog i znanstveno-istraživačkog sektora i razvoj klastera
		HR02-03-03	Unapređenje izvoznih djelatnosti i povećanje konkurentnosti proizvodnje modernizacijom industrijskih pogona i postrojenja, promocijom Panonske Hrvatske i privlačenjem stranih ulaganja
		HR02-03-04	Socijalno poduzetništvo – prenamjena javnih i obrazovnih institucija u funkciji gospodarstva
		HR02-03-05	Razvoj i unapređenje svih vidova turizma

		HR02-03-06	Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva
	Zaštita okoliša	HR02-04-01	Programi i projekti zaštite okoliša
		HR02-04-02	Unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima regije
		HR02-04-03	Razvoj sustava zaštite, povezivanja i umrežavanja parkova prirode
	Jačanje ljudskih potencijala	HR02-05-01	Razvoj i unaprjeđenje sustava cjeloživotnog obrazovanja jačanjem programa prema potrebama tržišta
		HR02-05-02	Razvoj tržišta rada i sustava zapošljavanja
		HR02-05-03	Osnivanje, modernizacija i umrežavanje visoko obrazovnih ustanova i gospodarskih subjekata (unutar regije Panonska Hrvatska kao i sa subjektima i ustanovama izvan Regije)
RAZMINIRANJE	HR02-06		

Tablica 9.: Prioriteti i mjere - Jadranska Hrvatska

REGIJA	PRIORITET	KOD	MJERA
JADRANSKA HRVATSKA	Održivo gospodarenje prirodnim i kulturnim vrijednostima u svrhu jačanja konkurentnosti regije	HR03-01-01	Razvoj selektivnih oblika turizma, diversifikacija usluga i proširenje turističke ponude, te poboljšanje kvalitete postojećih i izgradnja novih smještajnih kapaciteta i pratećih sadržaja
		HR03-01-02	Održivi razvoj zaštićenih područja
		HR03-01-03	Održivo gospodarenje prirodnim resursima
		HR03-01-04	Valorizacija i revitalizacija kulturne i prirodne baštine
		HR03-01-05	Održivi razvoj poljoprivrede
	Razvoj regionalne infrastrukture	HR03-02-01	Razvoj i unaprjeđenje prometne infrastrukture i logistike te inter-modalnog prometa za robu i putnike
		HR03-02-02	Razvoj i unaprjeđenje javne infrastrukture

		HR03-02-03	Razvoj i unapređenje energetske infrastrukture
		HR03-02-04	Razvoj i unapređenje informatičke i elektroničke komunikacijske infrastrukture
		HR03-02-05	Razvoj i unapređenje sustava navodnjavanja
		HR03-02-06	Razvoj sustava javne vodoopskrbe i javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda i ostale komunalne infrastrukture
	Jačanje konkurentnosti poslovnog sektora	HR03-03-01	Razvoj gospodarstva kroz jačanje strukovnog i cjeloživotnog obrazovanja u skladu s potrebama poslovnog sektora
		HR03-03-02	Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja
		HR03-03-03	Jačanje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija
		HR03-03-04	Tehnološko osuvremenjivanje, restrukturiranje i diversifikacija gospodarstva
		HR03-03-05	Razvoj proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednošću
		HR03-03-06	Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i/ili javnog sektora u svrhu transfera znanja, uvođenja novih tehnologija i komercijalizaciju inovacija i razvoj klastera
	Zaštita okoliša	HR03-04-01	Gospodarenje otpadom
		HR03-04-02	Zaštita od požara
		HR03-04-03	Zaštita voda i mora
		HR03-04-04	Zaštita zraka i tla
		HR03-04-05	Razvoj i promicanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti
	RAZMINIRANJE	HR03-05	

7.7. DODATAK 7 – OSTALE INSTITUCIJE VAŽNE ZA REGIONALNI RAZVOJ

AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU (APRRRR)

provodi prioritete i mjere poljoprivredne politike, politike ruralnog razvoja te politike razvoja ribarstva. Akreditirana je za provedbu pretprijetnih programa SAPARD i IPARD te je odgovorna za sve provedbene funkcije na temelju Okvirnog sporazuma (NN-MU 10/07) te Sektorskog sporazuma (NN-MU 10/08)

AGENCIJA ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH

je javna ustanova osnovana Zakonom o agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Djelatnost Agencije su poslovi planiranja, razvijanja, organiziranja, provedbe, praćenja i unaprjeđivanja sustava strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Među glavnim zadaćama Agencije za razvoj novih i modernizacija postojećih strukovnih kurikuluma temeljenih na strukovnim kvalifikacijama, odnosno kompetencijama i ishodima učenja, koji odražavaju potrebe tržišta rada i daljnjeg obrazovanja. Značajnu ulogu u usklađivanju strukovnog obrazovanja i tržišta rada imaju sektorska vijeća koja obuhvaćaju predstavnike svih partnera i sudionika u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.

HRVATSKA TURISTIČKA ZAJEDNICA (HTZ)

jest sustav koji čine turističke zajednice gradova i općina, regionalne turističke zajednice i glavni ured na nacionalnoj razini sa svojim predstavništvima u inozemstvu. Osnovne nadležnosti sustava jesu kreiranje i provedba turističke promidžbe i upravljanje turističkim destinacijama u svrhu unapređenja konkurentnosti turističkog proizvoda na lokalnoj, područnoj (regionalnoj) i nacionalnoj razini.

FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ (FRR)

ima za cilj poticanje ujednačenog razvoja u Republici Hrvatskoj putem financiranja inicijativa koje potiču uravnotežen regionalni te potporu županijama i jedinicama lokalne samouprave u pripremi i provedbi razvojnih projekata.

FOND ZA RAZVOJ I ZAPOŠLJAVANJE (FRZ)

zamišljen je i koncipiran kao aktivan provoditelj razvojnih programa u gospodarstvu Republike Hrvatske. Fond u osnovi djeluje kao prijenosnik proračunskih sredstava namijenjenih poticanju poduzetništva radi bržeg i ravnomjernoga gospodarskog rasta i razvoja Republike Hrvatske.

FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I ENERGETSKU UČINKOVITOST

obavlja poslove u svezi s financiranjem pripreme, provedbe i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unapređivanja okoliša i u području energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Fond upravlja sustavima za gospodarenje određenim kategorijama otpada sukladno Zakonu o otpadu i podzakonskim propisima donesenim temeljem Zakona o otpadu.

HRVATSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ (HBOR)

osigurava kreditne linije za različite programe/projekte ministarstava koje dodjeljuje putem mreže komercijalnih banaka. Također ima vlastite programe za specifične tvrtke diljem države, na primjer industrije koje ulažu u tehnologiju ili izvoz, mala i srednja poduzeća i turističke tvrtke. Procijenjeno je da se otprilike 10% svih državnih potpora lokalnim vlastima, poduzećima i drugim gospodarskim

čimbenicima usmjerava preko HBOR-a uz daljnje posredovanje mreže komercijalnih banaka. Velik dio njezinih sredstava usmjerava se na područja posebne državne skrbi (PPDS), na temelju komercijalnih poslovnih uvjeta koji daju prednost niskorizičnim klijentima.

HRVATSKA AGENCIJA ZA MALO GOSPODARSTVO (HAMAG) kao provedbeno tijelo MINGORP-a nudi određen broj programa za jačanje mreže potpore malom gospodarstvu, posebice ovjerene programe za poslovne savjetnike i jamstvene programe kojima se nude posebne pogodnosti tvrtkama na potpomognutim područjima i poduzetnicima početnicima. Također provodi i cijeli niz drugih investicijskih mjera usmjerenih na MSP koji imaju svoj temelj u programu razvoja malog gospodarstva MINGORP-a.

HRVATSKI INSTITUT ZA TEHNOLOGIJU (HIT D.O.O.) ima mandat za stvaranje preduvjeta za ubranu primjenu novih znanja i tehnologija putem usluga, ekspertize i financiranja projekata. Nakon preustroja u prosincu 2006. godine, HIT je preuzeo provedbu programa TEST, koji osigurava financiranje pretkomercijalnog istraživanja za razvoj novih tehnologija stvaranjem originalnih rješenja te istraživanja koja povezuju temeljne znanosti i njihovu primjenu u tehnologiji s razvojem industrijskih sektora. HIT je također zadužen za razvoj nacionalne platforme za tehnologijske projekcije te za sustav poslovne inteligencije, a od MZOŠ-a će preuzeti konsolidaciju administrativne strukture nacionalnih info-točaka okvirnih razvojnih programa za istraživanje i tehnologiju.

POSLOVNO-INOVAČKI CENTAR HRVATSKE (BICRO D.O.O.) ključna je organizacija u nacionalnom inovacijskom sustavu čija je osnovna uloga razvoj i provedba programa državne potpore radi jačanja tehnologijskog razvoja kao pokretača održivoga gospodarskog rasta zemlje. Smjernicama koje je prihvatila Vlada Republike Hrvatske pokrenut je u 2006. godini program "Poticanje poduzetništva utemeljenog na inovacijama i novim tehnologijama" koji čini pet potprograma i uključuje državne poticaje poduzetništvu utemeljenom na inovacijama i novim tehnologijama. Provedba potprograma RAZUM, TEHCRO, VENCRO, IRCRO i KONCRO povjerena je Poslovno-inovacijskom centru Hrvatske - BICRO d.o.o. Programima se financiraju inovativni tehnologijski projekti radi podizanja konkurentnosti domaćih poduzeća i proizvoda te stvaranja drugih uvjeta potrebnih za uspješan prijenos znanja.

HRVATSKE VODE jesu javna ustanova za upravljanje vodama koja u suradnji s jedinicama lokalne samouprave i njihovim komunalnim poduzećima, odnosno u suradnji sa županijama, planira, sufinancira i provodi vodnogospodarske projekte.

APIU - Agencija za promicanje izvoza i ulaganja jest agencija Vlade Republike Hrvatske čija je osnovna zadaća pružanje potpune usluge investitorima pri realizaciji ulagačkih projekata, predlaganje mjera za unaprjeđenje ulagačkog okruženja te prezentacija Hrvatske u inozemstvu kao poželjne ulagačke lokacije.

SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJNU STRATEGIJU I KOORDINACIJU FONDOVA EU (SDURF) upravljao je izradom Strateškog okvira za razvoj Republike Hrvatske (2006.-2013.) te je odgovoran za praćenje provedbe ciljeva postavljenih tim okvirom. Dodatno, Ured je odgovoran za kompletnu koordinaciju EU fondova dostupnih Republici Hrvatskoj te je određen institucionalnim nositeljem pregovora za poglavlje 22. pravne stečevine Europske Unije (acquis communautaire) - Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata. Osim toga, koordinirao je izradu Okvira za usklađenost strategija 2007.-2013. kao krovnog strateškog dokumenta za korištenje sredstava u sklopu treće i četvrte komponente Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) te je odgovoran za izradu Nacionalnoga strateškog referentnog okvira, glavnog strateškog dokumenta vezanog uz proces programiranja za strukturne instrumente kohezijske politike Europske Unije. Navedeni se zadaci provode u suradnji s drugim upravnim tijelima, nevladinim sektorom i Europskom komisijom (EK).

SREDIŠNJA AGENCIJA ZA FINANCIRANJE I UGOVARANJE PROGRAMA I PROJEKATA EUROPSKE UNIJE (SAFU), kao dio Operativne strukture za program IPA, odgovorna je za pripremu natječajne dokumentacije, objavu natječaja, ugovaranje, provedbu ugovora o nabavi usluga, roba, izvođenje radova te dodjelu bespovratnih sredstava, kao i za izvršavanje plaćanja prema ugovarateljima za projekte u okviru komponente I i IIIc (Regionalna konkurentnost). U okviru programa IPA komponenta IIIa i b (Promet i Okoliš) SAFU je zadužen samo za ugovore o nabavi usluga, dok su ostale vrste ugovora u nadležnosti Hrvatskih željeznica – infrastruktura, Hrvatskih voda i Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. SAFU je također zadužen za širenje do sada stečenih znanja, vezanih uz procedure nabave prema pravilima Europske Unije, na ostala tijela u okviru Operativne strukture za provedbu IPA programa.